

ภูพานสำสัน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

PHUPHAN SARN

Journal of Humanities and Social Sciences

pps.j.snr.u.ac.th

ISSN 1905-2677 (Print)

ISSN 2651-1495 (online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน 2567)

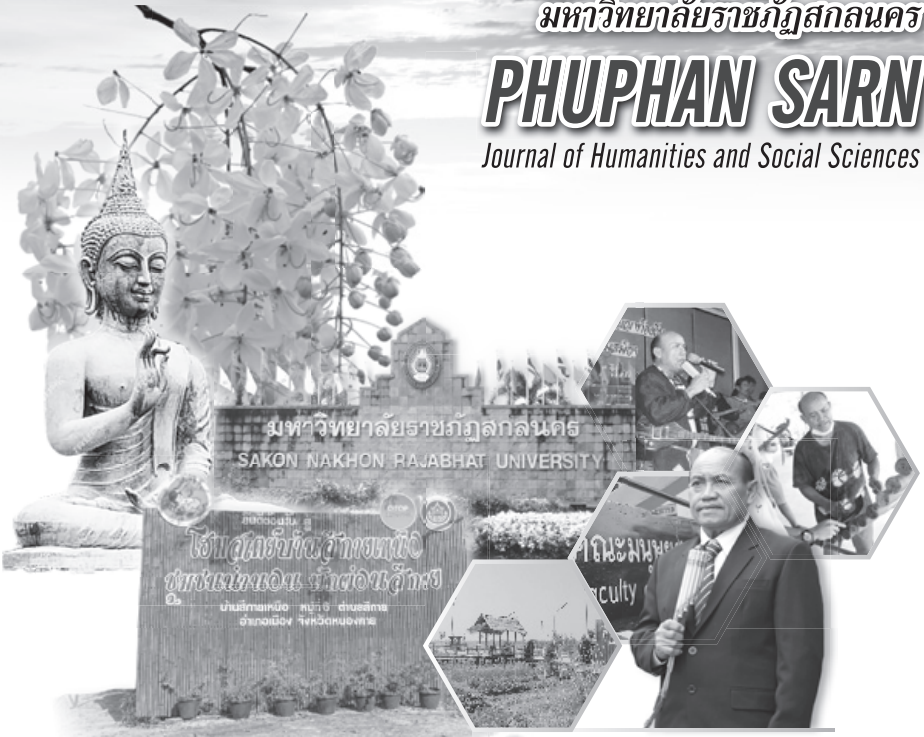

ภูพานสำน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

PHUPHAN SARN

Journal of Humanities and Social Sciences

ppsj.snrj.ac.th

ISSN 1905-2677 (Print)

ISSN 2651-1495 (online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน 2567)

ภูพานาสถึนวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Journal of Humanities and Social Sciences
ภูพานาสถึน ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

- วัตถุประสงค์ :**
1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย และผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ศิลปกรรมดนตรี พัฒนาชุมชน การท่องเที่ยว และสารสนเทศศาสตร์ เป็นต้น
 2. เพื่อสร้างองค์ความรู้และวิทยาการที่เกิดจากการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม
 3. เพื่อเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัย

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดฉวีกร สิทธิ **ขอบเขต :** สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม **ผู้ช่วยบรรณาธิการ :** นายชยกร สุตะโคตร

กองบรรณาธิการ

1) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2) ศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี	มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
3) ศาสตราจารย์สุกัญญา สุจฉายา	ข้าราชการบำนาญ
4) รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5) รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
6) รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7) รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	มหาวิทยาลัยรังสิต
8) ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์บุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9) รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
10) รองศาสตราจารย์ บัญชา วิทยอนันต์	มหาวิทยาลัยนครราชสีมา
11) รองศาสตราจารย์ อังอร สุพันธ์วัฒน์	ข้าราชการบำนาญ
12) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมตตา สุดาจิตรอาภา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
13) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศววิทย์ เรืองรอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
14) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพพร มังธานี	มหาวิทยาลัยบูรพา
15) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ ทับพร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพสิฐ บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
18) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สตีติย์ ฤคาคมฤค	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
19) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
20) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดฉวีกร สิทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เลขานุการ : นางสาวภุคภญา ปีลี **ออกแบบปกและรูปเล่ม :** วิโรจน์ จิรวิทยาภรณ์ **กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ**
นางสาวภุคภญา ปีลี **วิโรจน์ จิรวิทยาภรณ์** ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

พิมพ์ที่ : หจก.นิตีธรรมการพิมพ์ 76/251-3 หมู่ 15 ต.บางม่วง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140
 โทร. 0 2403 4567, 08 1309 5215 E-mail : niti2512@hotmail.com, niti2512@gmail.com

[เกี่ยวกับวารสาร]

วารสาร “ภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” เป็นวารสารวิจัยราย 6 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้และวิทยาการที่เกิดจากการวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคม อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัยทุกบทบาทที่ตีพิมพ์ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื้อหาและข้อคิดเห็นในบทความเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความวิจัย และบทความวิชาการ

ในวารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติ ตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethice (COPE) ดังต่อไปนี้

จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสารภูพานสาส์นฯ

1. กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดทำวารสารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย และจัดทำวารสารให้มีคุณภาพ บริหารจัดการวารสารแต่ละฉบับให้ออกตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
2. กองบรรณาธิการมีความเป็นกลางในหน้าที่ โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง
3. กองบรรณาธิการได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้นิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ประเมิน) อย่างชัดเจน

Peer Review Process

วารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นวารสารที่มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Refereed journal) ทุกบทความที่ตีพิมพ์ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 ท่าน จะไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์ และ ผู้นิพนธ์ก็ไม่เห็นชื่อผู้ประเมิน (Double Blind review)

4. กองบรรณาธิการมีการคัดเลือกบทความในการตีพิมพ์ตามวัตถุประสงค์ของวารสาร และมีการอธิบายขั้นตอน วิธีการตีพิมพ์บทความไว้อย่างชัดเจน โดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์ของวารสาร และมีการจัดการต้นฉบับบทความที่ได้รับเข้ามายังเป็นธรรมเนียม ปราศจากอคติในกรอบเวลาที่เหมาะสม และจัดการต้นฉบับในทางกลับ ส่งต่อบุคคลที่สามเพื่อเข้าประสงค์สำหรับการประเมินบทความแต่เพียงเท่านั้น

5. กองบรรณาธิการมีระบบการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้นิพนธ์ต้นฉบับ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ทำการประเมินบทความอย่างชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลของผู้ประเมินบทความจะได้รับการคุ้มครอง และการพิจารณาบทความของกองบรรณาธิการผ่านระบบประเมินของวารสารฯ ให้ถือเป็นที่สุด หากมีการเปลี่ยนกองบรรณาธิการคนใหม่จะมีการส่งต่องานทั้งหมด และจะชี้แจงให้สมาชิกในกองบรรณาธิการทราบเกี่ยวกับนโยบาย/แนวทางในการทำงานใหม่ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นสม่ำเสมอ

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องชี้แจงต่อ วารสารกฎหมายสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ว่าต้นฉบับงานเขียนที่เสนอต่อวารสารฯ นั้น เป็นงานที่ผลิตขึ้นเอง และมีการอ้างอิงถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขโมยผลงานวิชาการผู้อื่น (Plagiarism)

2. ต้นฉบับของผู้นิพนธ์ต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไม่ว่าในกรณีใด ๆ

3. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ มากกว่า 1 คน การเรียงลำดับชื่อผู้นิพนธ์ ให้เป็นการตัดสินใจของผู้นิพนธ์ร่วมทุกคน และชี้แจงต่อบรรณาธิการให้ชัดเจน

4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่เสนอต้นฉบับซ้ำซ้อนกับวารสารวิชาการอื่นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เสนอต่อวารสารกฎหมายสาส์น วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

5. ผู้นิพนธ์ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลที่สามอย่างชัดเจนในการผลิตซ้ำเนื้อหาและรูปแบบที่มีลิขสิทธิ์ (Text and image)

6. ผู้นิพนธ์ควรต้องระบุแหล่งทุนในการทำวิจัยให้ชัดเจนในต้นฉบับ (ถ้ามี)

7. ในกรณีที่ อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในประเด็นเกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายสาส์น วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ผู้นิพนธ์ต้องระบุ ไว้ให้ชัดเจนด้วย

8. ผู้นิพนธ์ต้องแจ้งต่อบรรณาธิการหากตรวจพบว่ามีความผิดพลาดในการตีพิมพ์ เพื่อให้ทางวารสารภูพานสารสิน วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้จัดพิมพ์แก้ไข ก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ

9. ผู้นิพนธ์ย่อมมีสิทธิ์ที่จะร้องเรียนหรือขอคำชี้แจงจากบรรณาธิการเกี่ยวกับการตัดสินใจตีพิมพ์ผลงานต่าง ๆ

Publication Ethics for Journal Authors

1. Authors must declare that all Work in their submitted piece is Original and cite content from other sources appropriately to avoid plagiarism.

2. Authors must ensure that their paper do not contain any libelous matter or infringe any copyright or other intellectual property right of any other people.

3. In case of more than one author, the order of authorship should be jointly determined by all of the co-authors and explain to the editor clearly.

4. Authors must not submit the same manuscript to other academic journals during the same time of submission to Phuphan sarn journal Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat university.

5. Authors must obtain Written permission to reproduce any content from third-party sources (text and images) with copyright.

6. Authors should clearly identify the source of research funding (if any) in the manuscript.

7. In case that there may be a conflict of interst in matters relating to the content to be published in the Phuphan sarn journal Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat university.

8. Authors should inform the editor if there is a significant error in their published piece so that the Phuphan sarn journal Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat university.

9. Authors have the right to appeal editorial decisions.

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบทความต้นฉบับด้วยความใส่ใจ มีความเป็นกลาง และทำงานภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม
2. ผู้ประเมินต้องแจ้งต่อบรรณาธิการทันที หากมีข้อสงสัยว่าบทความนั้นมีความเสี่ยงต่อการคัดลอกผลงานทางวิชาการจากที่อื่นมาโดยไม่มีการอ้างอิง
3. ผู้ประเมินต้องชี้แจงกรณีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับบทความที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมิน
4. ผู้ประเมินต้องเคารพในข้อมูลลับของต้นฉบับตลอดกระบวนการประเมินบทความ

Publication Ethics for Journal Article Reviewers

1. Reviewers should assist in improving the quality of a submitted article by reviewing the manuscript with care, neutral, in a timely manner.
2. Reviewers must inform the editor of any published or submitted content to a specific article they have been assigned to assess.
3. Reviewers must respect the confidentiality of any information in the manuscript during the review process.

Publication Frequency

Phuphan sarn journal Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat university. 6 months, published 1

Vol. No 1, January - June

Vol. No 2, July – December

Open Access Policy

This journal provides immediate open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge.

ปรัชญาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แห่งวิชาการ
สร้างสรรค์คุณค่าการเรียนรู้
เพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน

ปรัชญาการศึกษา

การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้
เพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างสร้างสรรค์

พันธกิจ

- ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- วิจัย พัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การพัฒนาท้องถิ่น
- ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้
- บริหารจัดการให้มีคุณภาพ

วิสัยทัศน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นองค์กรวิชาการ
เพื่อการเรียนรู้ สร้างสรรค์คุณค่าทางวัฒนธรรม
สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ติดต่อเรา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
เลขที่ 680 ถนนนิตโย ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร 47000
โทรศัพท์ 06 3625 5597 โทรสาร 0 4297 0214
E-mail : pulpaya@snru.ac.th

“
บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภูพานสาส์น
เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้นบรรณาธิการผู้พิมพ์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
และไม่ต้องรับผิดชอบต่อใด ๆ
”

วารสาร “ภูพานสาส์น” วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ในช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน 2567 ได้ตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย และผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อสร้างองค์ความรู้และวิทยาการที่เกิดจากการวิจัยและการบริการวิชาการ แก่สังคม อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัย

วารสารฉบับนี้ ได้นำเสนอบทความที่น่าสนใจทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา การบริหารงานสำนักงาน รวมทั้งสิ้น 8 เรื่อง จากนักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก ปริญญาโทจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่นเคย แบ่งออกเป็น บทความวิชาการ 2 เรื่อง ได้แก่ (1) ทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญา (2) การผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) บทความวิจัย 6 เรื่อง ได้แก่ (1) การบริหารจัดการกลุ่มตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ (2) การพัฒนาศักยภาพกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (3) ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงาน คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (4) การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (5) การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการเบิกจ่าย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (6) แนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ได้ผ่านกระบวนการ
ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์ ซึ่งถือเป็นมาตรฐานทาง
วิชาการที่ทางกองบรรณาธิการให้ความสำคัญอย่างมาก อันจะเป็นประโยชน์สำหรับ
ผู้ที่สนใจ โดยสามารถศึกษา ค้นคว้า อ้างอิง สามารถอ่านทุกบทความในวารสาร
บนฐานข้อมูล เว็บไซต์ <http://ppsj.snru.ac.th> และขอเชิญชวนท่านได้ตีพิมพ์
เผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้าของตนเองกับวารสารภูพานสาส์น วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้สร้างสรรค์ผลงานทุกท่านที่สนับสนุน และช่วยผลักดันให้
วารสารภูพานสาส์น เปิดพรมแดนการเรียนรู้ให้ผู้สนใจทุกคนได้พัฒนาตนเองและ
สังคม ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้เกียรติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมิน
คุณภาพบทความ และขอบคุณนักวิชาการ นักวิจัย ผู้สนใจที่สนับสนุน ติดตาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการพิจารณาการนำเสนอบทความวิชาการหรือผลงาน
วิจัยเพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารภูพานสาส์น ฉบับต่อ ๆ ไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม
บรรณาธิการ

สารบัญ

contents

เรื่อง

หน้า

1

การบริหารจัดการกลุ่มตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง
อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

Management of Ban Phak Pang Cart Group,
Village No. 1, Phak Pang Subdistrict, PhuKhieo District,
Chaiyaphum Province

- ภาคินัย จันทร์รวงทอง Pakinai Janrourngthong
- พิมพ์พร ภูครองเพชร Pimporn Phukhongpet

13

2

การพัฒนาศักยภาพ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย
ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

Developing the potential of the
Ban Sikai Homestay Group, Sikai Subdistrict, Mueang
Nong Khai District Nong Khai Province.

- นิตยร์ดี แทนไชสง Nitradee Thanthaisong
- พิมพ์พร ภูครองเพชร Pimporn Phukhongpet

37

3

ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Database system for storing archives,
Dean's Office of Faculty of Humanities
and Social Sciences Sakon Nakhon Rajabhat University

- จุฬาลักษณ์ สี่โพธิ์สี Julaluk Sripholee

61

เรื่อง

หน้า
82

- 4** การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานห้องปฏิบัติการสาขา
วิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
The Development of Operational Handbook
For Laboratory Service Division in Foreign Language
Department, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

- ศิริพร บุญโนนแต่ Siriphon Bunnontae

- 5** การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
ไปราชการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร

Developing a Disbursement Operation Manual
of Expenses for Official Traveling, Faculty of Humanities
and Social Sciences at Sakon Nakhon Rajabhat University

- จันทนา ศรีวรสาร Jantana Sriworasarn

- 6** แนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ
ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Guidelines for monitoring and evaluating the plan and
project of the Faculty of Humanities and Social Sciences
Sakon Nakhon Rajabhat University

- วิชยา ตรีศกประพฤทธิ Vichaya Treesokpapruet

107

120

7

ทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญา

Suffering in the perspective of buddhist philosophy

- ลำครองสิทธิ์ คำสงค์ Lamkongsit Khamsong

145

8

การผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน)The Production and Development
of Isan Phin by Mr. Songsak Prathumsinth,
National Artist in the Field of Performing Arts
(Isan Folk Music)

- ภราดร ทรงวิชา Paradorn Songwicha
- จารุวัฒน์ สุขชา Jaruwat Sukka
- อรรคพล ราษฎร์ศิริ Arkpon Rachsiri
- ประลองยุทธ์ แจ็งกลั่น Pralongyut Chaengkhan
- พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพล Pongsuk Tansinpon
- วันนพร สิทธิสาร Wannaporn Sitthisan

167

การบริหารจัดการ กลุ่มตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

Management of Ban Phak Pang Cart Group,
Village No. 1, Phak Pang Subdistrict,
PhuKhieo District, Chaiyaphum Province

ภาคินัย จันทร์รวงทอง*/พิมพ์พร ภูครองเพชร
สาขาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
e-mail: pimporn.p@msu.ac.th

Pakinai Janrourngthong*/Pimporn Phukhongpet
Community and Social Development, Faculty of Humanities and
Social Sciences Mahasarakham University.
pimporn.p@msu.ac.th

รับบทความ 2 พฤษภาคม 2567
แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2567
ตอบรับบทความ 1 มิถุนายน 2567

Received : May 2, 2024
Revised : May 15, 2024
Accepted : June 1, 2024

* Corresponding author

Abstract

This research aims to study the management of the Ban Phak Pang Basket Weaving Group and to examine the problems and needs of the group located in Moo 1, Phak Pang Sub-district, Phu Khiao District, Chaiyaphum Province. This qualitative research studied key informants including the group's chairman, vice-chairman, treasurer, secretary, public relations officer, marketing officer, committee members, group members, officials from the Community Development Office, and consumers, totaling 30 people. The research tools consisted of interviews and focus group discussions. Data analysis was conducted using content analysis, with data verification throughout the research process and after field data collection. The data was then categorized, summarized in detail, and separated according to the research objectives.

The study results revealed that in terms of group management according to the 4principle: For Man, the group lacks systematic management and does not assign roles to members based on their abilities and skills. For Money, the group lacks continuous bookkeeping of income and expenses, only keeping purchase receipts. For Materials, there is no inventory management. For Management, the group has not established a formal structure or committee directory, currently relying only on informal recognition. Regarding the group's problems and needs, the study identified issues in management, group funding, production, marketing, and

products. Based on these five problem areas, the group's development needs are as follows: improving management, financial support, production development, online marketing management, and product pattern development. These improvements are necessary for the continued operation of the group.

Key words:

Management, OTOP products, Basket weaving group

● บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มสานตกร้าบ้านผักปัง และศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มสานตกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เภรัญญิก เลขานุการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด คณะกรรมการกลุ่มสมาชิกกลุ่ม เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน และผู้บริโภค รวมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยดำเนินการจัดกระทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่ทำการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จะนำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภทของข้อมูล เขียนสรุปรายละเอียดและแยกแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า ด้านการบริหารจัดการกลุ่มตามหลัก 4 ประกอบด้วย ด้านคน กลุ่มไม่มีการบริหารที่เป็นระบบ ไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกตามความสามารถและทักษะ ด้านการเงิน กลุ่มขาดการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องมีเพียงการเก็บใบเสร็จในการซื้อสินค้าเท่านั้น ด้านวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีการดำเนินการจัดทำรายการวัสดุ ด้านการจัดการภายในกลุ่ม กลุ่มยังไม่มีการวางโครงสร้างของกลุ่ม ทำเนียบคณะกรรมการ ปัจจุบันใช้เป็นเพียงการรับรู้เท่านั้น ส่วนผลการศึกษาด้านปัญหาและความต้องการของกลุ่มสามารถสรุปการศึกษาได้ดังนี้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านเงินทุนกลุ่ม ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ จากทั้งหมด 5 ปัญหา กลุ่มมีความต้องการพัฒนากลุ่มดังนี้ การพัฒนาการบริหาร

จัดการ การสนับสนุนเงินทุน การพัฒนาด้านการผลิต การจัดการด้านตลาด
ออนไลน์ การพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการ
ดำเนินงานต่อไป

คำสำคัญ:

การบริหารจัดการ, สินค้าโอท็อป, กลุ่มसानตะกร้า

● ความสำคัญและที่มาของปญหาวิจัย

นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP มีที่มาจากรัฐบาลในช่วงปีพ.ศ.2544 ซึ่งได้ต้นแบบมาจากนโยบาย ‘หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์’ (One Village One Product หรือ OVOP) ในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพสินค้า สร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น และจึงได้มีนโยบายเกิดขึ้นและเริ่มมีการผลักดันให้เกิดขึ้นจริงในช่วงปีพ.ศ.2544 โดยการนำเอาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนในการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ นับว่าเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ถือได้ว่านโยบายหนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจในระดับรากฐาน ทั้งช่วยเหลือในด้านการสร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชนและชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกำแพงเพชร, 2561)

กรมการพัฒนาชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย ได้มีวิสัยทัศน์ละพันธุกิจในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรากฐานให้มีความมั่นคง โดยส่งเสริมเสริมกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาให้เกิดการสร้างอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้นำเอาวิถีชีวิตภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมาสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้ผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รัฐบาลจึงได้มีการมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน รับผิดชอบในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งนับเป็นภารกิจที่สำคัญของกรมที่ได้รับมอบหมาย (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูเขียว มีการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม OTOP ให้คำแนะนำ

จัดอบรม สนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมกลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ตลาดในการจำหน่ายสินค้า สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

กลุ่มसानตะกร้าบ้านผักปัง ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งในผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่มีการจำหน่ายสินค้าที่ได้มีการลงทะเบียนสินค้า OTOP ที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการต่อยอดความรู้ที่ได้มาจากการอบรมกิจกรรมของโครงการจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มสตรีตำบลผักปัง ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก ซึ่งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเป็นกองทุนที่มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาและให้โอกาสแก่สตรีที่ขาดโอกาสในสังคม จากปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติและยังเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ สวัสดิภาพ สวัสดิการให้แก่สตรี เครือข่ายสตรี และผู้ด้อยโอกาส หลังจากได้รับการสนับสนุนก็ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปลักษณะลวดลายของผลิตภัณฑ์ มาอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 50 คน ผลิตภัณฑ์ที่มีการจัดจำหน่ายส่วนมาจากฝีมือสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งผลิตภัณฑ์เป็นประเภทสินค้าในหมวดของใช้และของตกแต่ง มีสีสันทันทีหลากหลาย มีความทนทาน น้ำหนักเบา โดยมีราคาตั้งแต่ 50 - 500 บาท ราคาจะขึ้นอยู่กับต้นทุน ขนาด ลวดลาย และมาตรฐานของสินค้า และกลุ่มยังมีการจำหน่ายเส้นพลาสติก วัสดุในการตกแต่งตะกร้า ปัจจุบันยังมีปัญหาในการดำเนินการ เช่น ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ยังไม่มี ความแตกต่าง ช่องทางการตลาดไม่เพียงพอ ข้อจำกัดด้านศักยภาพการผลิตเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุเกิน 60 ปี และทักษะแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงนำมาสู่การดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มसानตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มसानตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

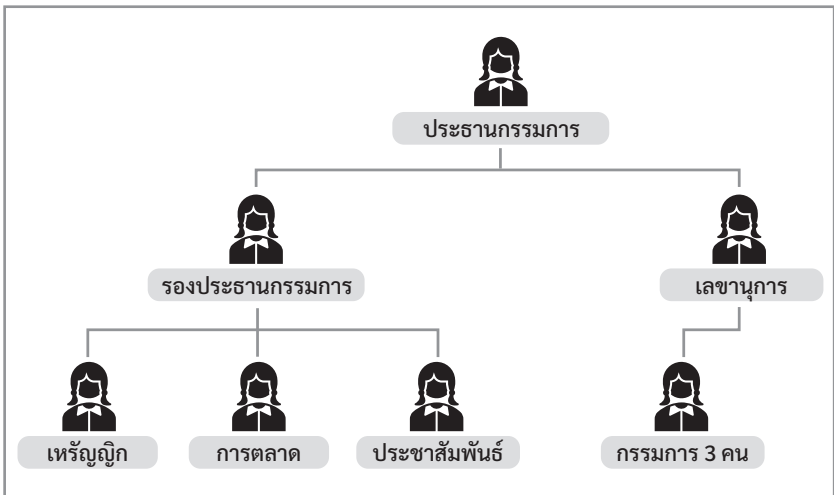
● วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เภรณูญิก เลขานุการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน และผู้บริโภครวมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยดำเนินการจัดกระทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่ทำการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จะนำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภทของข้อมูล เขียนสรุปรายละเอียดและแยกแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

● สรุปผลการวิจัย

ประการแรก การบริหารจัดการของกลุ่มसानตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1 ตำบลผักปัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กลุ่มเริ่มมีการก่อตั้งกลุ่มในช่วงเดือนสิงหาคม 2563 ซึ่งเป็นกลุ่ม OTOP มีการก่อตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวของสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลผักปัง ที่เคยได้เข้าร่วมการอบรมโครงการพัฒนาทักษะการसानตะกร้าจากเส้นพลาสติกในช่วงปี 2562 หลังจากได้รับการอบรม ได้นำความรู้และทักษะมาต่อยอดเป็นอาชีพให้แก่

บุคคลที่สนใจและได้มีการลงทะเบียนผู้ประกอบการ OTOP ในปี 2564 ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มसानตะกร้าบ้านผักปัง มีสมาชิกปัจจุบัน จำนวน 50 คน มีสมาชิกที่ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นอย่างต่อเนื่องจำนวน 19 คน และอีก 32 คน จะมีอาชีพหลักและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้งเพื่อหารายได้เสริม สมาชิกมีบทบาทหน้าที่ 3 ประการ คือ 1) รวมตัวกันเพื่อทำผลิตภัณฑ์ในช่วงมีรายการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ 2) เข้าร่วมโครงการหรือการอบรม และ 3) ประชุมกลุ่มทุก 3 เดือน ทั้งนี้ทางกลุ่มได้มีการจัดตั้งกรรมการในการดำเนินงาน 9 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เภรัญญิก การตลาด ประชาสัมพันธ์ ตำแหน่งละ 1 คน และคณะกรรมการ 3 คน มีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ดังนี้ 1) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการภายนอกที่จะเข้ามาสนับสนุน 2) ประสานงานการประชุมและเตรียมเอกสารและ 3) ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้สมาชิก โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีจำนวน 14 รายการประกอบไปด้วย ที่ใส่แก้วเยติ กระเป๋าถือไซตี่ใหญ่ กระเป๋าถือลายไทยไซตี่กลาง กระเป๋าถือลายไทยไซตี่เล็ก กระเป๋าไปตลาดไซตี่กลาง กล่องแบบมีฝา กระเป๋าสะพายข้างสายหนังลายไทยไซตี่เล็ก กระเป๋าสะพายข้างลายไขว้/ลายไทยไซตี่กลาง ตะกร้าเล็กแบบมีฝา กระเป๋าเป้กระเป๋าหิ้วไซตี่เล็ก ตะกร้าทรงฟักทอง กระเป๋าหุ้มแม่แพชั่น กระเป๋าลายจีบ ดังตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ภาพผลิตภัณฑ์	ขนาด	ราคาจำหน่าย
1	 <p>ที่ใส่แก้วเยติ</p>	ยาว 7.5 ซม. กว้าง 7.5 ซม. สูง 20 ซม.	50 บาท
2	 <p>กระเป๋าถือไซตี่ใหญ่</p>	ยาว 28 ซม. กว้าง 14 ซม. สูง 29.5 ซม.	200 บาท
3	 <p>กระเป๋าถือลายไทยไซตี่กลาง</p>	ยาว 24 ซม. กว้าง 7 ซม. สูง 21.5 ซม.	175 บาท

ลำดับ	ภาพผลิตภัณฑ์	ขนาด	ราคาจำหน่าย
4	 <p data-bbox="336 480 525 515">กระเป๋าทือไฮด์เล็ก</p>	<p data-bbox="685 264 816 296">ยาว 24 ซม.</p> <p data-bbox="685 312 816 344">กว้าง 7 ซม.</p> <p data-bbox="685 360 816 392">สูง 18 ซม.</p>	<p data-bbox="871 264 975 296">125 บาท</p>
5	 <p data-bbox="303 762 563 798">กระเป๋าทือไฮด์กลาง</p>	<p data-bbox="685 547 816 579">ยาว 27 ซม.</p> <p data-bbox="685 595 816 627">กว้าง 19 ซม.</p> <p data-bbox="685 643 816 675">สูง 25 ซม.</p>	<p data-bbox="871 547 975 579">250 บาท</p>
6	 <p data-bbox="339 1045 525 1080">กล่องแบบมีฝาปิด</p>	<p data-bbox="685 829 816 861">ยาว 29.5 ซม.</p> <p data-bbox="685 877 816 909">กว้าง 17.5 ซม.</p> <p data-bbox="685 925 816 957">สูง 28.5 ซม.</p>	<p data-bbox="871 829 975 861">175 บาท</p>
7	 <p data-bbox="292 1358 576 1430">กระเป๋าสะพายข้างสายหนัง ลายไทยไฮด์เล็ก</p>	<p data-bbox="685 1112 816 1144">ยาว 25 ซม.</p> <p data-bbox="685 1160 816 1192">กว้าง 10 ซม.</p> <p data-bbox="685 1208 816 1240">สูง 25 ซม.</p>	<p data-bbox="871 1112 975 1144">400 บาท</p>

ลำดับ	ภาพผลิตภัณฑ์	ขนาด	ราคาจำหน่าย
8	 <p data-bbox="248 475 539 550">กระเป๋าสะพายข้างลายไขว้/ ลายไทยไซด์กลาง</p>	<p data-bbox="634 263 787 395">ยาว 27.5 ซม. กว้าง 14 ซม. สูง 28 ซม.</p>	<p data-bbox="831 263 934 288">400 บาท</p>
9	 <p data-bbox="277 799 511 831">ตะกร้าใบเล็กแบบมีฝา</p>	<p data-bbox="642 576 779 762">เส้นผ่าน ศูนย์กลาง 14 ซม. สูง 13.5 ซม.</p>	<p data-bbox="831 630 934 655">250 บาท</p>
10	 <p data-bbox="292 1082 495 1114">กระเป๋าสะพายหลัง</p>	<p data-bbox="642 865 779 997">ยาว 23 ซม. กว้าง 14 ซม. สูง 26.5 ซม.</p>	<p data-bbox="831 912 934 938">350 บาท</p>
11	 <p data-bbox="299 1364 489 1396">กระเป๋าสไซด์เล็กหุ</p>	<p data-bbox="634 1147 787 1279">ยาว 14.5 ซม. กว้าง 14 ซม. สูง 21 ซม.</p>	<p data-bbox="831 1147 934 1173">350 บาท</p>

ลำดับ	ภาพผลิตภัณฑ์	ขนาด	ราคาจำหน่าย
12	 <p>ตะกร้าทรงฟักทอง</p>	เส้นผ่านศูนย์กลาง กลาง 22 ซม. สูง 15 ซม.	350 บาท
13	 <p>กระเป๋าหูไม้แพชั่น</p>	ยาว 22 ซม. กว้าง 11 ซม. สูง 24 ซม.	400 บาท
14	 <p>กระเป๋าหลายจیب ไฮด์คกลาง</p>	ยาว 20.5 ซม. กว้าง 10 ซม. สูง 20 ซม.	200 บาท

กิจกรรมหลักของกลุ่มสานตะกร้าบ้านผักปัง มีดังนี้ 1) รวมตัวผลิตสินค้าตามออเดอร์ 2) การรวมตัวกันในช่วงที่มีการสนับสนุนในการจัดโครงการภายในกลุ่ม และ 3) การรวมตัวกันเมื่อมีการนัดประชุมกลุ่ม กฎกติกาของกลุ่มไม่ได้มีระบุเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เนื่องจากกลุ่มสานตะกร้าเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสำหรับผู้ที่ต้องการมีอาชีพเสริม แต่จะมีแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ดังนี้ 1) สมาชิกต้องซื้อเส้นพลาสติก

ที่กลุ่ม 2) กรณีที่มียอดการสั่งซื้อจำนวนมากสมาชิกภายในกลุ่มต้องรวมตัว
ที่กลุ่ม 3) การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติ มีความ
อดทน และพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และ4) ในกรณีการฝากขาย
สินค้าต้องจ่ายค่าฝากขาย 10 – 20 บาทต่อชิ้น เพื่อนำไปเป็นกองกลาง
ของกลุ่มและนำไปใช้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่อไป การดำเนินการด้านการเงิน
ของกลุ่ม เงินทุนในการซื้อวัสดุอุปกรณ์มาจากเงินส่วนตัวของสมาชิกเอง
เป็นหลัก ต้นทุนของสินค้าจะขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ในการสานตะกร้าแต่ละรูปแบบ
โดยต้นทุนในการสาน จะเริ่มต้นตั้งแต่ 20 – 100 ขึ้นอยู่กับประเภทของ
ผลิตภัณฑ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ต้นทุนวัสดุสานเส้นพลาสติกที่ใส่แก้วเยติ

ลำดับ	รายการ ค่าวัสดุ	จำนวน	หน่วย ละ	จำนวน เงิน	รวม (บาท)	
1	เส้นพลาสติกขนาด 6 หรือ 12 มิลลิเมตร	700 กรัม	15	105	-	
2	สายแก้วแบบสาน	7 เส้น	5	35	-	
3	หมุดยึด	14 ตัว	1	14	-	
รวมค่าวัสดุ		-	-	-	154	

การตลาดของกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มสานตะกร้าบ้านผักปัง มีตลาดในการ
จำหน่ายสินค้า 2 รูปแบบ คือ รูปแบบออนไลน์ และรูปแบบออฟไลน์ โดย
รูปแบบออนไลน์จะมีการจำหน่ายสินค้าผ่าน Facebook และ Line ในส่วน
ของช่องทางการจำหน่ายสินค้าออฟไลน์ จะมีการจัดจำหน่ายสินค้าอยู่ที่หน้าร้าน
ของกลุ่มออกบูธตามงาน OTOP และการจำหน่ายสินค้า ณ ถนนคนเดิน
ไทภูเขาวิเวว ที่จะมีการทุกวันพุธของสัปดาห์ที่ 1 และวันพุธของสัปดาห์ที่ 3 ของ
ทุกเดือน

ภาพที่ 2 Facebook และเพจกลุ่มสานตะกร้าบ้านฝักปังหมู่ที่ 1

การบริหารจัดการกลุ่ม ด้านคน / บทบาทของสมาชิกยังไม่มีการบริหารจัดการสมาชิกภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ ไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกตามความถนัดหรือความสามารถของแต่ละบุคคล การบริหารจัดการด้านการเงิน เดิมมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย แต่ปัจจุบันไม่ได้มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง เหลือเพียงการจดบันทึกว่ามีการซื้อและขายสินค้าไปเท่าไรในส่วนของเงินทุนที่ได้มีการเก็บเข้ากลุ่มจะมาจากการหักกำไรบางส่วนจากการขายผลิตภัณฑ์และยังมีรายได้อีกทางหนึ่งคือการ

ฝากขายสินค้าของสมาชิกกลุ่มโดยจะมีการหักเข้าเงินส่วนกลางของกลุ่ม การบริหารจัดการด้านวัสดุ/อุปกรณ์ วัสดุหลักของการจักสานของกลุ่มสาน ตะกร้าบ้านผักปัง คือ เส้นพลาสติก ซึ่งไม่ได้มีการผลิตในพื้นที่ ในช่วงเวลาที่ต้องซื้อวัสดุ/อุปกรณ์จึงจำเป็นต้องซื้อผ่านผู้ประกอบการที่เป็นร้านจำหน่าย เส้นพลาสติกที่ใช้ในงานหัตถกรรมประเภทจักสานมาขาย ซึ่งจะมีราคาที่สูงกว่าซื้อจากช่องทางออนไลน์แต่ข้อดีคือจะสามารถเลือกคุณภาพและสีของเส้นพลาสติก เนื่องจากทางกลุ่มซื้อในจำนวนมากจึงจำเป็นต้องซื้อผ่านผู้ประกอบการที่จำหน่ายเส้นพลาสติก อุปกรณ์อื่นๆ ที่ได้มีการจัดซื้อจะประกอบไปด้วย กระจดแม่เหล็ก กระจดแม่เหล็ก หมุดยึดกระเป่า ริปบิ้น ตกแต่ง ภาพการ์ตูนตกแต่ง สายยางขนาด 8x9 สายกระเป่าสำเร็จรูป สายกระเป่าแบบหนัง โดยการจัดซื้ออุปกรณ์แต่ละครั้งจะมีการเช็คจำนวนคงเหลือโดยวัสดุที่มีการจัดซื้อบ่อยที่สุดคือเส้นพลาสติก และด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ยังไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน ภายในกลุ่มไม่ได้มีการทำผังองค์กร เพื่อแสดงตำแหน่งของสมาชิกภายในกลุ่ม เพียงแต่ใช้การรับรู้กันภายในกลุ่มเท่านั้นว่าแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ใดบ้าง โดยส่วนมากในการผลิตของกลุ่มจะทำช่วงเวลาว่าง รูปแบบลายไทยที่ไม่ซับซ้อน ลายไขว้ ลายสอง และการสานแบบพื้นฐาน ทางกลุ่มสามารถผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่องแต่ต้องใช้ระยะเวลาซึ่งจะขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า ขนาด ลวดลาย และจำนวน ทั้งนี้ความประณีตของงานแต่ละชิ้นก็ไม่สามารถทำให้เท่ากันได้เสมอ มีสาเหตุมาจากทั้ง ทักษะฝีมือของผู้จักสาน สมาชิก ขนาดของเส้นพลาสติก ชนิดของเส้นพลาสติก สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงมีสมาชิกไม่มากที่สามารถสานลวดลายอื่น ๆ นอกจากการสานลายพื้นฐาน สินค้าที่เป็นที่นิยมจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการสาน ลายสองแบบธรรมดา ลายสองแบบลายไทย ลายไขว้ขอบเหลี่ยม และลายไขว้ขอบเรียบ ซึ่งราคาจะสูงกว่าการสานแบบพื้นฐาน

ประการที่สอง ศึกษาปัญหาและความต้องการกลุ่มसानตะกร้าบ้าน ผักปัง หมู่ที่ 1 พบว่าปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านคน/บทบาทสมาชิก กลุ่มไม่มีการแบ่งบทบาทสมาชิกที่ชัดเจน เนื่องจากข้อจำกัดของสมาชิกคือเป็นผู้สูงอายุไม่สะดวกเข้ามาทำกิจกรรม ด้านเงินกลุ่มขาดวินัยในการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง และขาดเงินทุนในการดำเนินการกลุ่ม ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม กลุ่มไม่มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจนในการมีคณะกรรมการภายในกลุ่ม ปัญหาด้านเงินทุนกลุ่ม ขาดแหล่งเงินทุน ประธานจะเป็นผู้จ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ไปก่อนไม่มีเงินทุนส่วนกลางที่มากพอในการนำมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาด้านการผลิตทักษะ/ความสามารถ สมาชิกเป็นผู้สูงอายุและความสามารถของแต่ละคนไม่เท่ากัน ระยะเวลาในการผลิต ความสามารถของแต่ละคนไม่เท่ากันระยะเวลาในการสานตะกร้าแต่ละใบจะขึ้นอยู่กับความชำนาญ ต้นทุนในการผลิต การผลิตสินค้ามีต้นทุนสูง ขึ้นอยู่กับ ขนาดของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการสาน ของตกแตก และอุปกรณ์เสริมปัญหาด้านการจัดการตลาดออนไลน์ ข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นปัจจุบัน กลุ่มมีแต่สมาชิกเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนมาก และไม่มี ความชำนาญในการใช้โซเชียล การเผยแพร่ข้อมูลสินค้าลงกลุ่มเพจ Facebook เจ้าของเพจไม่ได้มีการจำกัดผู้ที่สามารถโพสต์ขายสินค้าภายในกลุ่มจึงทำให้สมาชิกแชร์ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาทำให้ผู้ที่สนใจสินค้าสับสนถึงการดำเนินการของกลุ่ม ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ลวดลายของผลิตภัณฑ์ ลวดลายไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ ไม่มีความแปลกใหม่ ข้อจำกัดการใช้สอย ผลิตภัณฑ์ไม่มีความยืดหยุ่นทำให้ไม่สามารถใส่ของที่มีขนาดใหญ่กว่าตัวของตะกร้าได้ ความต้องการในการพัฒนา กลุ่ม การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนในด้านการบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสนับสนุนเงินทุนกลุ่มต้องการให้หน่วยงานจากทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนเงินทุนแบบให้เปล่าการพัฒนาการผลิต ต้องการ

ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาวิทยากรมาฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตของสมาชิกกลุ่ม และลดต้นทุนในกาผลิต การพัฒนาจัดการตลาดออนไลน์ ต้องการให้หน่วยงานที่เคยสนับสนุนในการจำหน่ายสินค้าออนไลน์อธิบายการใช้งานอย่างละเอียดทุกขั้นตอนเพื่อให้กลุ่มสามารถจัดการเองได้ การพัฒนาตลาดลายผลิตภัณฑ์ ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาวิทยากรมาสอนในการออกแบบตลาดลายเพื่อให้กลุ่มมีตลาดลายที่โดดเด่นเพื่อที่จะสามารถเพิ่มฐานลูกค้าได้

ตารางที่ 3 ปัญหาและความต้องการของกลุ่มสานตะกร้าบ้านผักปัง หมู่ที่ 1

ด้าน	ปัญหา	ความต้องการ
การบริหารจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านคน/บทบาทสมาชิก กลุ่มไม่มีการแบ่งบทบาทสมาชิกที่ชัดเจน - ด้านเงิน ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และขาดเงินทุนหมุนเวียน - ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ไม่มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจนในการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนในด้านการบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
เงินทุนกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มขาดแหล่งเงินทุน ไม่มีเงินทุนส่วนกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้หน่วยงานจากทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนเงินทุนแบบให้เปล่า

ด้าน	ปัญหา	ความต้องการ
การผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะ/ความสามารถ สมาชิกเป็นผู้สูงอายุ - ระยะเวลาในการผลิต จะขึ้นอยู่กับความชำนาญ - ต้นทุนในการผลิต การผลิตมีต้นทุนสูง ขึ้นอยู่กับ ขนาดของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ของตกแต่ง และอุปกรณ์เสริม 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาวิทยากรมาฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาศักยภาพการผลิตของ สมาชิกกลุ่ม และลดต้นทุนในการผลิต
การจัดการตลาดออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยี ไม่มีความชำนาญในการใช้โซเชียล - การเผยแพร่ข้อมูลสินค้าลงกลุ่มเพจFacebook เจ้าของเพจไม่ได้ มีการจำกัดผู้ที่สามารถโพสต์ขายสินค้าภายในกลุ่มจึงทำให้สมาชิก แชนซ์ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามา ทำให้ผู้ที่สนใจสินค้าสับสนถึงการ ดำเนินการของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้หน่วยงานที่เคย สนับสนุนในการจำหน่ายสินค้า ออนไลน์อธิบายการใช้งานอย่าง ละเอียดทุกขั้นตอนเพื่อให้กลุ่ม สามารถจัดการเองได้
ผลิตภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - ลวดลายของผลิตภัณฑ์ ลวดลาย ไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ ไม่มีความแปลกใหม่ - ข้อจำกัดการใช้สอย ผลิตภัณฑ์ ไม่มีความยืดหยุ่น ทำให้ไม่สามารถใส่ของที่มีขนาดใหญ่กว่า ตัวของตะกร้าได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาวิทยากรมาสอนในการ ออกแบบลวดลายเพื่อให้กลุ่มมี ลวดลายที่โดดเด่น เพื่อที่จะ สามารถเพิ่มฐานลูกค้าที่สนใจได้

● อภิปรายผล

ผลการศึกษาประเด็นแรกผู้วิจัยใช้แนวคิดการบริหารจัดการ 4M (อัจฉรา อันสมศรี, 2557) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านคน ด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านคน ตอนนี้กลุ่มยังมีการบริหารด้านคนยังไม่เป็นระบบมากพอไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกแต่ละคนตามความสามารถและทักษะ ด้านการเงินกลุ่มขาดการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนหน้านี้มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายต่อเนื่องแต่ปัจจุบันไม่ได้มีการจดมีเพียงการเก็บใบเสร็จในการซื้อสินค้าไว้เพียงเท่านั้น ด้านวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างควบคุมยาก เพราะเป็นวัสดุที่ไม่มีขายในพื้นที่ต้องไปซื้อตามร้านขายส่งซึ่งมีราคาสูงกว่าในตลาดออนไลน์ถ้ามีการเทียบราคาต่อหน่วย แต่การเลือกซื้อที่ร้านจะสามารถเลือกคุณภาพและสีได้อย่างมีคุณภาพมากกว่าการซื้อผ่านออนไลน์ ด้านการจัดการภายในกลุ่ม กลุ่มยังไม่มีการวางโครงสร้างของกลุ่ม ทำเนียบคณะกรรมการ ปัจจุบันใช้เป็นเพียงการรับรู้เท่านั้น พบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาริพร ชูศรี (2560) โดยศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าทรงนกเขา OTOP ระดับ 5 ดาวเพื่อการเข้าสู่ตลาดอาเซียน กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตบ้านหัวดินเหนียว หมู่ที่ 8 อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็น ด้านการบริหารคน ด้านการบริหารเงิน ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

ผลการศึกษาประเด็นที่ 2 ผู้วิจัยใช้แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกำแพงเพชร, 2561) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านเงินทุนกลุ่ม ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ จากทั้งหมด 5 ปัญหา สามารถจำแนกเป็นความต้องการกลุ่มได้ดังนี้ การพัฒนาการบริหารจัดการ ต้องการให้มีหน่วยงานจากภาครัฐ

เข้ามาสนับสนุนในการอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพเพื่อทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสนับสนุนเงินทุน ทางกลุ่มมีความต้องการที่จะได้รับเงินประเภทเงินทุนให้เปล่าเพื่อใช้เป็นเงินทุนเวียนภายในกลุ่มเพื่อนำมาจัดซื้อวัสดุ/อุปกรณ์ต่อไป การพัฒนาด้านการผลิต กลุ่มต้องการให้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาฝีมือของสมาชิกของกลุ่มเพื่อเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ และลดเวลาการผลิตได้ ถ้าหากสมาชิกมีความชำนาญมากขึ้น การจัดการด้านตลาดออนไลน์ ทางกลุ่มต้องการให้หน่วยงานที่ได้รับมีการสนับสนุนในประเด็นนี้สอนการจัดการและดูแลการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีทักษะในการถ่ายภาพ และไม่มีทักษะในการใช้โซเชียลจึงทำให้การขายผ่านช่องทางโซเชียลมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ผลิตภัณฑ์อยู่หน้าเพจหรือหน้ากลุ่มในสื่อโซเชียล การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ กลุ่มต้องการได้วิทยากรที่มีความชำนาญในการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์เพื่อที่ทางกลุ่มจะสามารถออกแบบตลาดที่มีความเฉพาะเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้นเพราะจะได้เป็นตลาดที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น ๆ พบว่าสอดคล้องกับ วิชุลดา มาตันบุญ (2565) ศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย ประเด็นปัญหาและความต้องการพบว่าด้านปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวในจังหวัดเชียงรายพบว่ามีปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 2) การบริหารจัดการกลุ่ม 3) วัตถุดิบและอุปกรณ์ และ 4) การผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ส่วนความต้องการของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวในจังหวัดเชียงรายมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 3) การบริหารจัดการกลุ่ม 4) การเสริมสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และ 5) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ

● ข้อเสนอแนะ:

หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการออกแบบสาย และการเลือกใช้สี และการบริหารจัดการเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดทำ บัญชีรายรับรายจ่าย อีกทั้งในการดำเนินงานกลุ่มจำเป็นต้องมีการทำเอกสาร เกี่ยวกับกลุ่มให้ครบถ้วน ทั้งโครงสร้างกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของสมาชิก กฎกติกากลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *แนวทางการดำเนินงานนโยบายสานพลัง
ประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชาชน*.
กรมการพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.
- วาริพร ชูศรี. (2560). *ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า
กรรมกรเขา OTOP ระดับ 5 ดาวเพื่อการเข้าสู่ตลาดอาเซียน กรณีศึกษา
กลุ่มผู้ผลิตบ้านหัวดินเหนียว หมู่ที่ 8 อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.สาขา
วิชาการจัดการ. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกำแพงเพชร. (2561). *ความเป็นมา แนวคิด
และหลักการ OTOP : One Tambon One Product. ct. < [https://
district.cdd.go.th/muang - kamphaeng/services/one -
tambon - one -product/](https://district.cdd.go.th/muang-kamphaeng/services/one-tambon-one-product/)> ค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2566*
- อัจฉรา อันสมศรี. (2557 : 6) *แนวคิดทฤษฎีด้านการจัดการ. [http://cmuir.
cmu.ac.th/bitstream/ 6653943832/39757/3/FULL.pdf](http://cmuir.cmu.ac.th/bitstream/6653943832/39757/3/FULL.pdf)
ค้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2566.*
- อัญชัญ จงเจริญ. (2554). *พัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจ
ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง. ศูนย์การ
ศึกษาวิจัยด้านสุขภาพ การท่องเที่ยว และการโรงแรม : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา.*

● ประวัติผู้เขียน

1. นายภาคินัย จันทรรวงทอง

Mr.Pakinay Chantararuongthong

สาขาการพัฒนารุมนและสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทร. 0-4375-4369 มือถือ 09-4982-8287

การศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการพัฒนารุมนและสังคม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. นางสาวพิมพ์พร ภูครองเพชร

Miss Pimporn Phukrongpet

สาขาการพัฒนารุมนและสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทร. 0-4375-4369 มือถือ 09-4982-8287 e-mail.: pimporn.p@msu.ac.th

การศึกษาระดับปริญญาเอก ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศศ.ด.) สาขาพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การพัฒนาศักยภาพ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

Developing the potential of the
Ban Sikai Homestay Group, Sikai Subdistrict,
Mueang Nong Khai District Nong Khai Province.

นิตยรัตน์ แทนไธสง* / พิมพ์พร ภูครองเพชร
สาขาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
e-mail: pimporn.p@msu.ac.th

Nitradee Thanthaisong* / Pimporn Phukhongpet
Community and Social Development, Faculty of Humanities and Social
Sciences Mahasarakham University.
pimporn.p@msu.ac.th

รับบทความ 2 พฤษภาคม 2567
แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2567
ตอบรับบทความ 1 มิถุนายน 2567

Received : May 2, 2024
Revised : May 15, 2024
Accepted : June 1, 2024

* Corresponding author

Abstract

This research aims to study the group management and examine the problems and needs of the Ban Si Kai Homestay Group. This qualitative research studied key informants including officials, community leaders, chairperson, committee members, and service users, totaling 30 people. The research tools consisted of interviews and focus group discussions. Data analysis was conducted using content analysis, with data verification throughout the research process and after field data collection. The data was then categorized, summarized in detail, and separated according to the research objectives.

The study results revealed that the Ban Si Kai Homestay Group was formed from the housewives' group, savings group, and occupational groups within the community. The group was established when the Nong Khai Provincial Community Development Office surveyed the area with villagers to find a group to provide accommodation for tourists visiting the End of Buddhist Lent Festival to see the Naga Fireballs. The group has been operating since then and has been successful with their homestay business. Currently, the group has 22 members, offers shares and welfare benefits to its members, collaborates with 10 occupational groups, and receives annual funding from government agencies. Secondly, the group's main problem is online marketing, which is because most group members are elderly and lack understanding of

technology use. Therefore, the group wants to develop online marketing to better communicate with tourists according to the needs of those interested in staying at the homestay.

Key words:

Potential development, Homestay groups, Group management

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่ม และศึกษา ปัญหาและความต้องการของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประธาน กรรมการ และผู้เข้าใช้บริการ รวมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยดำเนินการจัดทำการ ตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่ทำการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลหลังเสร็จสิ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จะนำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภทของข้อมูล เขียนสรุปรายละเอียดและแยกแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายได้รวมตัวกันจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออทิสติก และกลุ่มอาชีพภายในชุมชน กลุ่มได้เริ่มก่อตั้งจากการที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคายลงพื้นที่สำรวจกับชาวบ้านเพื่อจัดทากลุ่มในการทำบ้านพักรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมเทศกาลออกพรรษา เบื้องต้นไฟฟญานาค กลุ่มได้ดำเนินงานตั้งแต่นั้นมาจนประสบความสำเร็จกับการทำบ้านพักโฮมสเตย์ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 22 คน มีหุ้นและสวัสดิการให้กับสมาชิก มีกลุ่มสัมมาชีพที่ทำร่วมกับโฮมสเตย์ทั้งหมด 10 กลุ่ม และมีเงินสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเป็นประจำทุกปี ประการที่สอง ปัญหาของกลุ่มเป็นเรื่องของการทำการตลาดออนไลน์ ซึ่งมีเหตุผลผลมาจากการที่สมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นผู้สูงอายุและขาดความเข้าใจกับการใช้เทคโนโลยี ทางกลุ่มจึงมีความต้องการที่จะทำการตลาดออนไลน์เพื่อที่จะสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ได้ตามความต้องการของผู้ที่สนใจเข้าพักโฮมสเตย์

คำสำคัญ:

การพัฒนาศักยภาพ, กลุ่มโฮมสเตย์, การบริหารจัดการกลุ่ม

● ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจํานวนมหาศาล (The Berlin Declaration Biological Diversity and Sustainable Tourism, 1997) และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ภูเขาและป่าไม้ อีกทั้งมีวัฒนธรรมและประเพณีอันมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็ให้ความสนใจที่จะท่องเที่ยวและเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยไปด้วย ด้วยเหตุและผลตามประการดังกล่าวจึงส่งผลให้รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศ โดยปรากฏตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 เป็นต้น (ไนร้อสมัส เจ๊ะมามะ, 2564)

โฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชน ศึกษาและค้างแรมในชุมชน การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น ที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ที่มีโรงแรม หรือรีสอร์ท (พาริตา หมัดเหลี่ยม, 2556) ปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเฉพาะตัว เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยว

ตามความต้องการและมีให้บริการทั่วทุกภูมิภาคพร้อมทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนอันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้เริ่มรวมกลุ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 ทางกลุ่มได้รวมตัวกันจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพภายในชุมชน กลุ่มได้ดำเนินการมาตั้งแต่นั้นมาจนประสบความสำเร็จกับการดำเนินงานโฮมสเตย์ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาพักบ่อยครั้งมากถึงเดือนละ 8 กลุ่มหากนับเป็นจำนวนคนประมาณ 400 - 800 คนต่อเดือน ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 โฮมสเตย์บ้านสีกาย ส่งประเมินหมู่บ้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและผ่านการประเมินได้ เริ่มรับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็มีกลุ่มศึกษาดูงานสนใจมาเรียนรู้ภูมิปัญญาที่โฮมสเตย์บ้านสีกายเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีวิกฤตเศรษฐกิจจากสถานการณ์โควิดเป็นระยะเวลามากกว่า 2 ปีที่โฮมสเตย์ขาดนักท่องเที่ยว หน่วยงานต่าง ๆ ที่เคยมาศึกษาดูงานก็ขาดงบประมาณในการมาศึกษาดูงาน การประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ที่เคยทำก็เริ่มห่างหาย ด้วยเหตุที่สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ส่วนมากนั้นมีเพียงวัยกลางคนอายุราว 45 - 60 ปี ความรู้ที่เคยทำเป็นประจำก็เลือนหายไปตามเวลาที่ขาดนักท่องเที่ยว ในยุคปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนมากมักจะใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ที่สนใจเข้ามาที่โฮมสเตย์ การที่สมาชิกกลุ่มขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ การขาดศักยภาพในการประชาสัมพันธ์ และการทำงานด้านสารสนเทศทำให้กลุ่มขาดการสื่อสารกับผู้ที่สนใจเข้ามาพักที่โฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวไม่สามารถหาข้อมูลโฮมสเตย์บ้านสีกายได้ ซึ่งเหตุผลนี้เองที่ทำให้กลุ่มโฮมสเตย์เกิดปัญหาการขาดนักท่องเที่ยว จึงเป็นที่มาของการ

วิจัยการพัฒนาศักยภาพกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มและพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าพักโฮมสเตย์

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่ม และศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

● วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยนี้ดำเนินการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประธาน กรรมการ และผู้เข้าใช้บริการ รวมจำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทที่ 1 คือ เครื่องมือทางสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม กาจดบันทึก รวมถึงการสนทนากลุ่ม และเครื่องมือประเภทที่ 2 คือ เครื่องมือทางมานุษยวิทยา ได้จำแนกเครื่องมือในการศึกษาชุมชนเพื่อทำให้การศึกษาชุมชนมีวิธีการที่ชัดเจนขึ้น ได้แก่ แผนที่เดินดิน ประวัติศาสตร์ชุมชน โครงสร้างองค์กรชุมชน โดยเครื่องมือแต่ละชนิดสามารถนำมาประยุกต์ ดัดแปลง และมีเครื่องมือในการศึกษาชุมชนที่หลากหลายและใช้ร่วมกันได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึก การบันทึกเสียง การถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ประกอบกับแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือราชการของโครงการต่าง ๆ ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกัน เพื่อนำมาศึกษาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหา และความต้องการของกลุ่มโฮมสเตย์ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่ทำการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้ว โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เทปเสียง และภาพถ่าย นำมาจำแนกข้อมูลแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัยที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

● สรุปผลการวิจัย

ประการแรก การบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการดำเนินการประกอบด้วย

- 1) การก่อตั้งกลุ่ม ประวัติความเป็นมากลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย
- 2) โครงสร้างการบริหารจัดการ
- 3) บทบาทหน้าที่
- 4) สมาชิกกลุ่ม
- 5) สวัสดิการของสมาชิก
- 6) กฎระเบียบ
- 7) การเงิน
- 8) จุดแข็งและจุดอ่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1-2 จัดเช็คอินกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่เลขที่ 25 หมู่ 6 ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มโฮมสเตย์ได้เริ่มรวมกลุ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยเริ่มจากการที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองหนองคายนั้น ได้ลงพื้นที่สำรวจกับชาวบ้านเพื่อจัดทำกลุ่มในการจัดตั้งโฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมเทศกาลออกพรรษาเบิ่งบั้งไฟพญานาค ทางกลุ่มได้รวมตัวกันจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพภายในชุมชน รูปแบบกิจกรรมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของโฮมสเตย์บ้านสีกายมีการจำหน่ายศรี ฟ้อนพื้นบ้าน การเที่ยวชมในชุมชนสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิต กิจกรรมสาธิตการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปของผู้ประกอบการในชุมชน กิจกรรมสาธิตภูมิปัญญาชาวบ้าน หลังจากเสร็จคินออกจากบ้านพักจะมีตลาดกลุ่มอาชีพให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในช่วงริเริ่มก่อตั้งสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ได้รับการอบรมการเป็นเจ้าของที่ดี ความรู้ด้านการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีโครงการเข้ามาสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ กลุ่มได้ดำเนินการ มาตั้งแต่นั้นมาจนประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. 2549 โฮมสเตย์บ้านสีกายส่งประเมินหมู่บ้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผ่านการประเมินได้เริ่มรับนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็มีกลุ่มศึกษาดูงานสนใจมาเรียนรู้ภูมิปัญญาที่โฮมสเตย์บ้านสีกายเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 3-5 กิจกรรมสาธิตการทำผลิตภัณฑ์แปรรูป

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย มีการดำเนินจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการ และมีการดำเนินการแบ่งบทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่ม โดยโฮมสเตย์บ้านสีกายมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันอย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์

ลำดับที่	ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่
1	ประธานกลุ่ม	บริหารงานดูแลการดำเนินงานของกลุ่ม มอบหมายหน้าที่และนัดประชุมเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มในการดำเนินงาน นอกจากนี้เป็นผู้ประสานงานเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2	รองประธาน	บริหารงานโดยภาพรวมเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของสมาชิกในกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
3		
4	ฝ่ายเลขานุการ	ออกตลาดซื้อของเพื่อที่จะนำมาประกอบอาหาร และคำนวณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้กับเหรียญ
5	ฝ่ายเหรียญ	ดูแลการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การเบิกเงินและการรับเงินของกลุ่ม เขียนบันทึกที่มาเงินแต่ละส่วน
6	ฝ่ายปฎิคม	อำนวยความสะดวกและให้บริการด้านอาหารให้กับแขก รวมถึงประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ลำดับที่	ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่
7	ฝ่ายทะเบียน	เป็นผู้ดูแลและจัดเก็บเล่มบันทึกการตรวจเยี่ยม รวมถึงรวบรวมเอกสารในการดำเนินการทุกอย่างของกลุ่ม
8	ฝ่ายวัฒนธรรม	ดูแลเรื่องโชว์รำบายศรี การจัดเตรียมนางรำที่เป็นเยาวชนในชุมชนบ้านสีกาย
9	ฝ่ายอาหาร	ดูแลความเรียบร้อยของวัตถุดิบในการปรุงอาหาร เขียนรายการอาหารที่จะทำให้กับแขก เขียนวัตถุดิบที่จะใช้ประกอบอาหาร ตรวจสอบเช็คเครื่องปรุง อันไหนมีหรือไม่มีเพื่อให้เลขานุการเป็นคนไปซื้อ
10	ฝ่ายสถานที่	ตรวจสอบสถานที่ ทำความสะอาด จัดโต๊ะ ปูผ้า เช็ควงกุญแจเครื่องเสียง
11	ฝ่ายการตลาด	บันทึกภาพและวิดีโอในการดำเนินงาน
12	ฝ่ายสินค้า OTOP	นัดแนะผู้ที่ประกอบการทำสินค้า OTOP ในชุมชนเพื่อให้มาเปิดตลาดที่ศูนย์เรียนรู้ในวันที่มีแขกมาศึกษาดูงาน
13	ฝ่ายที่พัก	ตรวจสอบความเรียบร้อย ความสะอาด ถูกสุขอนามัย ของบ้านพักแต่ละหลังที่จะให้แขกเข้าพัก หลังจากนั้นจะเป็นผู้ที่นำแขกเข้าบ้านพักแต่ละหลัง
14	ฝ่าย ประชาสัมพันธ์	ต้อนรับแขกและแนะนำสินค้าที่นำมาขายในตลาดสินค้า และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวรวมถึงแนะนำข้อมูลในชุมชน
15	กรรมการ	ทำงานช่วยทุกฝ่าย และปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม

ด้านสวัสดิการของสมาชิก สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในบ้านสี่กายเหนือ เงื่อนไขในการเข้าร่วมกลุ่มผู้สนใจจะต้องมีหุ้นคิดเป็นจำนวนเงิน 1,000 บาท อย่างน้อย 1 หุ้น เพื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรมของโฮมสเตย์เงินจำนวนนี้จะเป็นทุนให้กับกลุ่มเพื่อใช้ในการจัดการเงินหมุนเวียนซื้อของจัดทำอาหารต้อนรับผู้มาเยือน การแบ่งปันผลกำไรให้สมาชิกกลุ่ม เจ้าบ้านผู้ที่ได้รับแขกไปนอนพักในบ้านของตนเองจะต้องแบ่งเงินได้ราคาเข้าพักต่อคนจำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ให้กับกลุ่มเพื่อนำเงินส่วนนี้มาเป็นเงินกองกลางสำรองค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม สวัสดิการของการเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์นอกจากมีบ้านประธานกลุ่มที่ใช้เป็นครัวเวลาในการทำอาหารแล้ว ยังมีสวัสดิการเพิ่มเติมอีกหนึ่งสิ่ง คือ เมื่อสมาชิกกลุ่มเสียชีวิตทางกลุ่มจะมอบเงินฌาปนกิจให้แก่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจำนวน 2,000 บาท เงินส่วนนี้ที่เป็นสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับ ซึ่งมาจากกำไรของการประกอบการบ้านพักที่หักเข้ากลุ่มไว้ครั้งละร้อยละ 10

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสี่กาย มีกฎระเบียบจำนวน 23 ข้อประกอบด้วย

1. คนที่มาสมัครเข้ากลุ่มต้องเป็นคนไทย
2. ต้องมีทะเบียนบ้านในหมู่บ้านสี่กาย
3. ต้องสมัครสมาชิกกลุ่ม
4. สมัครหุ้นละ 1,000 บาท
5. ยอมรับการลงทุนของเสียส่วนใหญ่
6. มีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม
7. ต้องสมัครใจกับการทำโฮมสเตย์
8. สมาชิกในครอบครัวยอมรับการทำโฮมสเตย์
9. ที่รับแขกต้องผ่านการประเมินของท่องเที่ยวไทย
10. ไม่มีการลักขโมย
11. ไม่ทะเลาะกับแขก
12. ต้องร่วมประชุมทุกครั้ง
13. ต้องรับผิดชอบหน้าที่ให้ดีที่สุด
14. ไม่พูดหรือทำให้กลุ่มเสียหาย
15. ใส่ชุดที่ทางกลุ่มกำหนดเท่านั้น
16. ไม่เรียกร้องเงินเพิ่มจากที่กลุ่มกำหนด
17. ทุกคนต้องสามารถแนะนำและให้ความรู้กับแขกได้
18. ทุกห้องต้องอำนวยความสะดวกให้แขกได้เสมอ
19. ทำความสะอาดบ้านพักให้สะอาดอยู่เสมอ
20. ไม่ให้มีสิ่งเสพติดในบ้านพัก
21. ไม่ให้แขกใช้สิ่งเสพติด

ในบ้านพัก 22. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้าน และชุมชน 23. เคารพประเพณี
ของหมู่บ้าน ดังแสดงภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กฎของโฮมสเตย์

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย มีเงินลงทุนการจัดทำโฮมสเตย์จากการลงทุนของสมาชิกคนละ 1,000 บาท ซึ่งนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาหารซื้อเครื่องอุปโภค และบริโภค เมื่อมีรายได้จากการรับนักท่องเที่ยวเข้าพักโฮมสเตย์ทางกลุ่มจะหักเงินกำไรจำนวนร้อยละ 10 ที่เหลือจากการหักต้นทุนเข้ากลุ่มเป็นค่าใช้จ่ายเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อสิ่งของดำเนินงานของกลุ่มนอกจากเงินทุนจากการลงทุนและกำไรที่ได้จากการทำบ้านพักแล้วนั้นทางกลุ่มยังรับได้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมสมาชิกจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย จำนวน 20,000 บาท เป็นประจำทุกปี เงินงบประมาณส่วนนี้ที่ได้รับมาทางกลุ่มจะนำมาใช้ในการปรับปรุงสถานที่และซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญในการดำเนินงานของกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีธนาคารออมสิน ที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการทำป้ายบ้านพักโฮมสเตย์ให้กับสมาชิกกลุ่มทุกคน เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การคำนวณกำไรเฉลี่ยจากการทำบ้านพักโฮมสเตย์

รายละเอียด	รายรับ	รายจ่าย	คงเหลือ
รับเงินค่าที่พัก ราคา/คน	450		
หัก 10% เข้ากลุ่ม		45	405
ต้นทุนซื้อของใช้ ค่าสาธารณูปโภค		100	305
ต้นทุนซื้อวัตถุดิบประกอบอาหาร		150	155
รวมยอด	450	295	155

การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายของกลุ่มมีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย โดยเลขานุการของกลุ่มจะเป็นผู้ดูแลบัญชี มีการจดบันทึกค่าใช้จ่ายโดยละเอียด และคำนวณเงินต้นทุนหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานในครั้งนั้น เงินกำไรที่เหลือจากการหักต้นทุนออกก็จะนำมาแบ่งปันให้กับสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวในครั้งนั้นอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉลี่ยแล้วสมาชิกกลุ่มจะมีรายได้จากการเข้าร่วมการจัดเตรียมกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวประมาณ 200-300 บาทต่อคน

จุดแข็ง กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายเป็นกลุ่มที่ดำเนินการมาเป็นเวลานาน สมาชิกในกลุ่มทำงานร่วมกันมาตั้งแต่แรกเริ่มการก่อตั้งกลุ่ม ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันก็ยังคงทำงานร่วมกัน มีความสามัคคีกัน เอาใจใส่ มีความเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ง่าย ที่พักของโฮมสเตย์บ้านสีกายเป็นที่พักที่ได้ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งรับรองโดย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จุดอ่อน สมาชิกในกลุ่มมีทั้งผู้สูงอายุและวัยกลางคนเป็นกลุ่มคนที่ทำงานโฮมสเตย์ร่วมกันมาตั้งแต่ช่วงริเริ่มก่อตั้ง

โหมสเตย์จนถึงปัจจุบัน การทำงานกับคนที่มียุ่ช่วงวัยต่างกันค่อนข้างมาก ในบางครั้งก็ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันในการสื่อสารการทำงาน นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังขาดสมาชิกที่เป็นคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมทำงานในการทำการตลาดออนไลน์

กลุ่มโหมสเตย์บ้านสีกาย ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นการรวมกลุ่มจากกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสั้มาชีพในชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดหนองคาย ได้จัดตั้งโหมสเตย์นี้ขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาชมเทศกาลบั้งไฟพญานาค มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างชัดเจน มีกฎระเบียบของกลุ่มโหมสเตย์ที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน โดยผู้ที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มต้องเข้าห้กับทางกลุ่มอย่างน้อย 1 หั้น และยังมีสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มเมื่อเสียชีวิตจะได้รับเงินสงเคราะห์ศพ จำนวนเงินศพละ 2,000 บาท สำนักงานพัฒนาชุมชนได้สนับสนุนอุปกรณ์การดำเนินงานและสนับสนุนด้านองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินไปได้ต่อเนื่อง อบจ. หนองคาย ได้สนับสนุนในส่วนของงบประมาณกลุ่มสั้มาชีพเป็นประจำทุกปี ธนาคารออมสินที่มาสับสนุนการดำเนินเงินของกลุ่มโดยจัดทำป้ายบ้านพักโหมสเตย์ให้กับสมาชิกกลุ่มเป็นจำนวนเงิน 10,000 นอกจากนี้แล้วเงินหมุนเวียนของกลุ่มจะมาจากกรเข้าใช้บริการของนักท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มในการหมุนเวียนใช้จ่าย และสมาชิกกลุ่มมีรายเสริมจากการทำบ้านพักโหมสเตย์

ประการที่สอง ปัญหาและความต้องการของกลุ่มโหมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดำเนินการศึกษาปัญหา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า สมาชิกกลุ่มเกินครึ่งเป็นผู้สูงอายุแต่มีบางส่วนที่มีอายุอยู่ช่วงวัยกลางคน ในบางครั้งทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารไม่เข้าใจกันเท่าที่ควร ด้วยช่วงวัยที่ต่างกันค่อนข้างมากทำให้การปัญหาในด้านการสื่อสารต่อกัน สมาชิกกลุ่มที่ยังคงทำงานร่วมกันอยู่นั้นเป็น

รุ่นที่ทำมาตั้งแต่เริ่มจนถึงปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ กลุ่มมีปัญหาการขาดเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินงาน และเข้ามารับช่วงต่อในการจัดทำโฮมสเตย์

2) ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า ทางกลุ่มได้รับงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) ธนาคารออมสิน สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำป้ายบ้านพักโฮมสเตย์ให้สมาชิกกลุ่มทุกบ้าน 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด สนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มสัมมาชีพ ซึ่งได้เป็นประจำทุกปี ในงบประมาณนี้ทางกลุ่มก็จะนำมาปรับปรุงซ่อมแซมในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ของโฮมสเตย์บ้านสีกาย มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย ที่เข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มในการทำบ้านพักโฮมสเตย์ และศูนย์เรียนรู้ชุมชนทางกลุ่มเคยได้รับรายได้เข้ากลุ่มจากการทำบ้านพักโฮมสเตย์เป็นเงินมากกว่า 100,000 บาทต่อเดือน แต่เมื่อมีสถานการณ์โควิดเข้ามาทำให้รายได้ลดลง

3) ปัญหาด้านการตลาด พบว่า สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย ได้ออกแบบตราสัญลักษณ์ให้กับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย สร้างเพจเฟซบุ๊กให้กับทางกลุ่ม เพื่อใช้ขายของและประชาสัมพันธ์ทำการตลาดออนไลน์ แต่ปัญหาที่พบคือ เพจมีผู้ดูแลเพียงคนเดียว สมาชิกคนอื่นยังไม่สามารถเข้าไปดูแลเพจได้ ทั้งยังไม่มีผู้ทำหน้าที่นี้ชัดเจนทำให้เพจไม่มีความเคลื่อนไหวไม่ได้อัปเดตการทำงานของกลุ่ม นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มยังขาดความเข้าใจกับการทำการตลาดออนไลน์ และขาดความรู้เรื่องการติดต่อคลิปวิดีโอ และ 4) ปัญหาด้านการจัดการ พบว่า ปัญหาของทางกลุ่มคือ การประกอบอาชีพหลักของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถนัดประชุมกลุ่มได้บ่อยครั้งเท่าที่ควร เหตุผลนี้ก่อให้เกิดปัญหาภายในกลุ่มที่ตามมา เช่น การไม่เข้าใจกันในการทำงานร่วมกันหรืออาจมีข้อขัดแย้งกันอยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้การที่สมาชิกภายในกลุ่มมีช่วงอายุที่ต่างกันค่อนข้างมากก็เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้สื่อสารกันได้ค่อนข้างยาก จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น

ความต้องการของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย 4 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ความต้องการด้านบุคลากร พบว่า สมาชิกในกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายทุกคนอยากให้มีเยาวชนเข้ามาช่วยในการทำบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อที่จะได้ช่วยให้มีรายได้เข้ามาหมุนเวียนภายในชุมชน และดำเนินการทำบ้านพักโฮมสเตย์กิจกรรมที่ทำริเริ่มทำไว้ให้ยังคงอยู่สืบไป
- 2) ความต้องการด้านงบประมาณ พบว่า สมาชิกกลุ่มต้องการให้หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อที่จะนำเงินสนับสนุนไปใช้ในการปรับปรุงสถานที่ และซ่อมแซมอุปกรณ์ภายในศูนย์เรียนรู้ของโฮมสเตย์ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังต้องการอยากให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่โฮมสเตย์มากขึ้น เพื่อที่จะมีรายได้เข้ามาหมุนเวียนในกลุ่มมากขึ้น
- 3) ความต้องการด้านการตลาด พบว่า สมาชิกกลุ่มต้องการให้ผู้มีความรู้ด้านการตลาดออนไลน์ และการตัดต่อวิดีโอมาให้ความรู้และปฏิบัติการสาธิตกับตัวของบุคคลทุกคนในกลุ่ม เพื่อที่จะได้นำความรู้นี้ไปใช้ในการทำการตลาด ทำประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย นอกจากนี้ยังต้องการให้ผู้ที่มีความเข้าใจในการทำเพจเฟซบุ๊กมาช่วยแก้ปัญหาที่สมาชิกกลุ่มคนอื่นไม่สามารถเข้าไปเคลื่อนไหวในเพจได้ เพื่อที่สมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ จะได้ช่วยกันโพสต์ภาพการทำงานอัปเดตให้ผู้สนใจเข้าพักได้ชมอยู่สม่ำเสมอ และ
- 4) ความต้องการด้านการจัดการ พบว่า สมาชิกกลุ่มต้องการให้มีการประชุมกลุ่มร่วมกันบ่อยครั้งมากขึ้น เพื่อที่จะได้ลดช่องว่างในการทำงานร่วมกัน หากมีการรวมกลุ่มกันบ่อยครั้งก็จะทำให้กลุ่มเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังจะทำให้สมาชิกได้ช่วยกันดูแลพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ไม่ให้เกิดการทรุดโทรมดูน่าเข้าพักอยู่ตลอดเวลา และต้องการอยากให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะได้มีเงินเข้ามาหมุนเวียนค่าใช้จ่ายภายในกลุ่มเพิ่มขึ้นจากเดิม

ตารางที่ 3 สรุปปัญหาและความต้องการของกลุ่ม

ปัญหา	ความต้องการ
<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านบุคลากร สมาชิกในกลุ่มจำนวนเกินครึ่งเป็นผู้สูงอายุ และขาดเยาวชนในชุมชนเข้ามาช่วยการดำเนินงานโฮมสเตย์ 2. ด้านงบประมาณ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการ 3. ด้านการตลาด ไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่นี้เป็นชัดเจน แล้วแต่ว่าใครอยากจะทำหรือไม่ทำ และขาดความรู้ความเข้าใจในการเข้าถึงการตลาดออนไลน์ 4. ด้านการจัดการ การที่สมาชิกมีช่วงวัยที่ต่างมาก ทำให้บางครั้งมีความคิดเห็นไม่ตรงกันทำให้เกิดความยากในการบริหารจัดการและแบ่งหน้าที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านบุคลากร ต้องการคนในชุมชนมาสานต่อการดำเนินงาน และเด็กรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามาช่วยในการทำการตลาดออนไลน์ 2. ด้านงบประมาณ ต้องการงบประมาณเพื่อใช้ในการซ่อมแซมสถานที่ ศูนย์เรียนรู้ของโฮมสเตย์ 3. ด้านการตลาด ต้องการให้ผู้มีความรู้ด้านการตลาดออนไลน์มาอบรมให้ความรู้เพื่อที่จะพัฒนาการประชาสัมพันธ์ในช่องทางออนไลน์ 4. ด้านการจัดการ อยากให้กลุ่มมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อที่จะได้ลดช่องว่างในแต่ละช่วงวัยและรู้รับผิดชอบหน้าที่หลักของตนเองมากขึ้น และอยากให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะได้มีเงินหมุนเวียนเข้ากลุ่มเพิ่มขึ้น

ปัญหาในการบริการจัดกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย คือ ทางกลุ่มติดต่อสื่อสารกับผู้สนใจเข้าใช้บริการได้ยาก ขาดเยาวชนเข้ามาช่วยในการทำการตลาดออนไลน์ ซึ่งในสมัยนี้นักท่องเที่ยวส่วนมากมักจะใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลและสอบถามข้อมูล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกายมีผู้ใช้

บริการน้อยลง ทำให้กลุ่มชาตรายได้ในการหมุนเวียนใช้ภายในกลุ่ม ทางกลุ่ม
 มีต้องการให้เยาวชนในชุมชนบ้านสีกาย เข้ามาสานต่อการดำเนินงานทำหน้าที่
 ในการทำการตลาดออนไลน์ ทำบ้านพัก และกิจกรรมฐานเรียนรู้ของโฮมสเตย์
 บ้านสีกาย เพื่อที่จะได้พัฒนาการประชาสัมพันธ์ในช่องทางออนไลน์ให้ผู้สนใจ
 เข้าพักโฮมสเตย์ได้ติดต่อสื่อสารกับทางกลุ่มได้ง่าย ก็จะทำให้มีเงินเข้าหมุนเวียน
 และเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน ข้อคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ บ้านพักโฮมสเตย์มีการ
 แบ่งห้องนอนเป็นสัดส่วน แต่สิ่งที่ประทับใจที่ผู้ใช้บริการประทับใจที่สุดคือ
 ห้องนอนมีแอร์ ห้องน้ำเป็นชักโครก บริเวณศูนย์เรียนรู้มีทิวทัศน์ที่สวยงาม
 บรรยากาศภายในศูนย์เรียนรู้โล่งสบาย แต่บางจุดก็ยังชำรุดเล็กน้อย ภาชนะ
 ที่ใช้มีความสะอาดมีการแยกแ้วน้ำกับหลอดที่ใช้แล้ว ข้อเสนอแนะของผู้ใช้
 บริการ ควรที่จะมีแผนพับให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ให้ความรู้เกี่ยวกับฐานกิจกรรม
 ต่อผู้ใช้บริการบ้านพัก และควรจะมีการโพสต์สินค้าตลาด OTOP ลงในเพจ
 ของโฮมสเตย์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจได้รู้ว่ามิกิจกรรม
 ที่น่าสนใจในหมู่บ้านสีกาย

● **อภิปรายผล**

จากผลการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย พบว่า
 กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย เกิดการรวมกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นการรวม
 กลุ่มของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มสัมมาชีพในชุมชน ได้ร่วมกัน
 ตั้งกฎกติกาทั้ง 23 ข้อ โดยมีข้อสำคัญคือผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกกลุ่มจะต้องมี
 ทะเบียนอยู่ในบ้านสีกายและร่วมหุ้นราคา 1,000 บาทกับทางกลุ่มจำนวน 1 หุ้น
 มีสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด 22 คน ผู้ที่เป็นสมาชิกจะได้รับสวัสดิการในการ
 ร่วมกันดำเนินงานและมีเงินฉาบปันกำไรให้ศพละ 2,000 บาท มีการแบ่งตำแหน่ง
 หน้าที่ในการทำงานของสมาชิกอย่างชัดเจน ในการดำเนินงานของกลุ่ม
 โฮมสเตย์ได้มีการนำผลิตภัณฑ์จากการทำกลุ่มสัมมาชีพของคนในชุมชนมา

ร่วมในการทำกิจกรรมโฮมสเตย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 โฮมสเตย์บ้านสีกาย ส่งประเมินหมู่บ้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและผ่านการประเมินได้ เริ่มรับนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็มีกลุ่มศึกษาดูงานสนใจมา เรียนรู้ภูมิปัญญาที่โฮมสเตย์บ้านสีกายเรื่อยมา ปัจจุบันมีการแบ่งหน้าที่กัน ทำงานอย่างชัดเจน มีกฎระเบียบของกลุ่มโฮมสเตย์ที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน มีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุน และมีเงินหมุนเวียนจากการ ทำบ้านพักโฮมสเตย์

ผลการศึกษาประเด็นแรกผู้วิจัยใช้แนวคิดหลักการบริหารจัดการกลุ่ม ให้มีประสิทธิภาพ (หลัก 5 ก.) ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงการศึกษาดูงานบริหารจัดการ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ตำบลสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เมื่อนำงานวิจัยไปเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สอดคล้องกับ นิรุศรา มินทรศักดิ์ และคณะ (2563) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ กลุ่มผู้ผลิตโกโก้เบตงแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการสร้าง การมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้ผลิตโกโก้ปีง่า ได้มีการนำ กระบวนการจัดการกลุ่ม 5 ก. คือ 1. กลุ่ม 2. กรรมการ 3. กฎกติกา 4. กองทุน และ 5. กิจกรรม เป็นหลัก ในการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มนั้นจะช่วยให้ นักพัฒนาหรือผู้นำชุมชนได้เข้าถึงกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ

● ข้อเสนอแนะ:

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ควรมีการจัดทำแม่ข่าย ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่มโฮมสเตย์ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่เข้าใช้บริการ เพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงสื่อออนไลน์ และสำหรับหน่วยงานภาครัฐและ ภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มโฮมสเตย์บ้านสีกาย ควรที่จะสนับสนุนด้านองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มเพื่อให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นินุสรา มินทรศักดิ์ และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ กลุ่มผู้ผลิตโกโก้เบตงแบบมีส่วนร่วม. งานประชุมวิชาการการพัฒนา ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ ครั้งที่ 19 (CSD สัมพันธ์) เรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน”, 15-24. เรียกใช้เมื่อ 2567 เมษายน 4
- โนร์อัสมัส เจ๊ะมามะ. (2564). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจ โสมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์, 1. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://>
- พิมพ์กมล แก้วไทรนันท์และคณะ. (2564). ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ไร่สับปะรดของเกษตรกร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/>
- พาริดา หมัดเหล็ม. (2556). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบ การ โสมสเตย์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์, 6. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1987718>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). รายงาน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ: ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th/images/content/book33-45.pdf>

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่. (14 มิถุนายน 2564). สัมมาชีพชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่: <https://krabi.cdd.go.th/>
- สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว. (2558). มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก https://thaits.avalue.co.th/services/uploads/standard/document/files_
- สุรเดช วรรณศิริ. (2559). หลักการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://kmcddccs.blogspot.com/2016/03/blog-post.html>

● ประวัติผู้เขียน

1. ¹(ภาษาไทย) นางสาวนิตยร์ดี แทนไธสง (ภาษาอังกฤษ) Miss Nitradee Taenthaisong
²(ภาษาไทย) นางสาวพิมพ์พร ภูครองเพชร (ภาษาอังกฤษ) Miss Pimporn Phukrongpet
2. ^{1, 2}สาขาการพัฒนารวมชนและสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทร. 0-4375-4369 มือถือ 09-4982-8287 e-mail.: pimporn.p@msu.ac.th
3. ¹การศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการพัฒนารวมชนและสังคม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
²การศึกษาระดับปริญญาเอก ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศศ.ด.) สาขาพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงาน
สารบรรณ สำนักงานคณบดี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

Database system for storing archives,
Dean's Office of Faculty of Humanities and Social
Sciences Sakon Nakhon Rajabhat University

จุฬาลักษณ์ สิริโพธิ์ลี

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Email: julaluk@snru.ac.th

Julaluk Srip holee

General Administration Officer Operations.

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sakon Nakhon Rajabhat University

Email: julaluk@snru.ac.th

รับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2567

แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2567

ตอบรับบทความ 19 เมษายน 2567

Received : February 25, 2024

Revised : March 20, 2024

Accepted : April 19, 2024

Abstract

The research on “Database System for Document Storage in Correspondence Work at the Dean’s Office, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University” had two objectives: 1. To develop an information system for storing and tracking documents of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University. 2. To evaluate user satisfaction with the information system for storing and tracking documents of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University. The researcher analyzed the existing system through observation, interviews, questionnaires, and document studies to analyze the requirements for the new system. Then, the database was designed and the system was developed.

The research findings were as follows:

1. The developed system helped reduce problems arising from the limitations of the old system and its redundant work processes. It also increased the convenience and speed of viewing, searching, and updating information in the system, as well as generating various information reports for administrators and relevant personnel in the work system. This was due to the storage of data in a database format, resulting in improved overall system efficiency.

2. The overall satisfaction with the use of the database system for document storage in correspondence work at the Dean's Office, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University was at the highest level ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.44).

Keywords:

Database system, Document storage, Correspondence work

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระบบงานเดิม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถามและศึกษาจากเอกสาร เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของระบบงานใหม่ จากนั้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ออกแบบฐานข้อมูลและพัฒนาระบบขึ้น

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระบบที่ได้พัฒนามีส่วนช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานในระบบงานเดิมที่มีข้อจำกัดและมีกระบวนการทำงานซ้ำซ้อน รวมถึงเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการเรียกดู สืบค้น และปรับปรุงข้อมูลในระบบ ตลอดจนการออกรายงานสารสนเทศต่างๆ ให้แก่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบงาน เนื่องจากมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของระบบฐานข้อมูล ส่งผลให้การทำงานโดยรวมของระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54, S.D. = 0.44$)

คำสำคัญ :

ระบบฐานข้อมูล, การจัดเก็บเอกสาร, งานสารบรรณ

● ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบันระบบสารสนเทศเพื่อการจัดเก็บเอกสารโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มีความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถแบ่งเบาภาระความยุ่งยากในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ การลดระยะเวลาการทำงานให้เร็วขึ้นเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ถูกต้องให้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาใช้เพื่อใช้รับและส่งหนังสือระหว่างหน่วยงานเจ้าของเรื่อง รายละเอียด และเอกสารไฟล์แนบ ซึ่งผ่านการสแกนอยู่ในรูปแบบของไฟล์ เพื่อส่งให้หน่วยงานผู้รับปลายทางเท่านั้น และยังสามารถค้นหาหนังสือข้อความ เลขที่หนังสือ หรือ ชื่อไฟล์แนบได้ ทำให้ผู้ใช้งานสะดวกรวดเร็วในการสืบค้น อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบที่มาของเอกสารได้ง่าย และรวดเร็ว แต่ยังคงขาดกระบวนการติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยแบ่งส่วนโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ งานบริหารงานทั่วไป งานบริการวิชาการ และงานกิจการนักศึกษา โดยหน่วยงานทั่วไปมีงานการบริหารงานสารบรรณเป็นอีกงานหนึ่งในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งในการบริหารจัดการงานสารบรรณมีการจัดเก็บในรูปแบบของเอกสาร และมีปริมาณมาก ทำให้ข้อมูลเกิดการสูญหาย ไม่มีเนื้อที่ในการเก็บเอกสารกระดาษ และเมื่อมีความต้องการค้นหาเอกสารต้องใช้เวลานาน ไม่สะดวกในการสืบค้นข้อมูล

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณและติดตามเอกสารอย่างเป็นระบบ จึงเกิดแนวคิดที่จะจัดทำระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่ออำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลเอกสารหนังสือราชการ และกระบวนการติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารนั้น ๆ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานสารบรรณ และเจ้าหน้าที่ประจำประจำสาขาวิชา ซึ่งหน่วยงานย่อยที่สังกัดประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยทั้งหมด จำนวน 10 สาขาวิชา รวมถึงการตรวจสอบของผู้บริหารของคณะและสามารถใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการของคณะต่อไป

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณสำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

● การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสาร เป็นการรวบรวมเอกสารเพื่อใช้ในการทำงานทุกองค์กรจะต้องมีฐานข้อมูล ทั้งฐานข้อมูลเอกสารกระดาษที่เก็บเป็นตู้เอกสารจำนวนมาก ๆ หรือฐานข้อมูลที่เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่รวบรวมแฟ้มข้อมูลเอกสารไว้ในระบบคอมพิวเตอร์

พยุงค์ดี สนเทศ, 2529 ระบบสารสนเทศ (Information system) จึงเป็นระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่าย ฐานข้อมูล ผู้พัฒนาระบบ ผู้ใช้ระบบ พนักงานที่

เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญในสาขาทุกองค์ประกอบให้ทำงานร่วมกันเพื่อกำหนด รวบรวม จัดเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูลเพื่อสร้างสารสนเทศ

สุชาติ กิระนันท์, 2541 ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการ ประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ เพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน ทั้งทาง ด้านกฎหมายธุรกิจ บริหาร และประชาสัมพันธ์ เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งในการ บริหารงานระดับสูง ระดับกลาง และระดับปฏิบัติการ

วีระ สุภากิจ, 2539 ซึ่งฐานข้อมูลสามารถแบ่งออกได้หลายรูปแบบการ จัดเก็บฐานข้อมูลอาจแบ่งตามลักษณะตามข้อมูล ข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องมีการ แบ่งแยกกลุ่มเพื่อเตรียมไว้สำหรับการใช้งาน เมื่อจัดแบ่งกลุ่มเป็นแฟ้มแล้วควร มีการจัดเรียงข้อมูลตามลำดับ ตัวเลข หรือตัวอักษร เพื่อให้เรียกใช้งานได้ง่าย ประหยัดเวลา แนวคิดเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารเป็นการ รวบรวมเอกสารเพื่อใช้ในการทำงานทุกองค์กรจะต้องมีฐานข้อมูล ทั้งฐาน ข้อมูลเอกสารกระดาษที่เก็บเป็นตู้เอกสารจำนวนมาก ๆ หรือฐานข้อมูลที่เป็น เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่รวบรวมแฟ้มข้อมูลเอกสารไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งฐานข้อมูลสามารถแบ่งออกได้หลายรูปแบบ การจัดเก็บฐานข้อมูลอาจแบ่ง ตามลักษณะตามข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องมีการแบ่งแยกกลุ่มเพื่อเตรียมไว้สำหรับ การใช้งาน เมื่อจัดแบ่งกลุ่มเป็นแฟ้มแล้วควรมีการจัดเรียงข้อมูลตามลำดับ ตัวเลข หรือตัวอักษร เพื่อให้เรียก ใช้งานได้ง่ายประหยัดเวลา จึงทำให้การ จัดข้อมูลเป็นระบบฐานข้อมูลมีส่วนดีกว่าการเก็บข้อมูลในรูปของแฟ้มข้อมูล เพราะการจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูล จะมีส่วนที่สำคัญกว่าการจัดเก็บ ข้อมูลในรูปของแฟ้มข้อมูล ทั้งลดความซ้ำซ้อน ป้องกันและรักษาความ ปลอดภัยของข้อมูลได้เป็นอย่างดี (BeeECM, 2565) องค์ประกอบของ ขบวนการหรือขั้นตอนการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ ดังภาพที่ 1

ฮาร์ดแวร์

- หน่วยนำเข้าข้อมูล
- หน่วยนำข้อมูลออก
- หน่วยประมวลผลกลาง
- หน่วยเก็บข้อมูลสำรอง
- อุปกรณ์สื่อสาร

ซอฟต์แวร์

- โปรแกรมประยุกต์
- โปรแกรมระบบ

ข้อมูล

- แฟ้มข้อมูลหรือไฟล์
- ฐานข้อมูล

บุคลากร

- ผู้ใช้งาน
- ผู้ปฏิบัติงาน
- ผู้ควบคุมและผู้พัฒนาโปรแกรม

ขั้นตอนการดำเนิน

- ขั้นตอนการใช้งานของผู้ใช้
- ขั้นตอนการปฏิบัติการของผู้ปฏิบัติงาน

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

ที่มา : สมจิตร อางอินทร์ และ งามนิจ อางอินทร์ (2540)

แนวคิดเกี่ยวกับงานสารบรรณ หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสาร เริ่มตั้งแต่การสร้างหนังสือ การรับ-ส่งหนังสือ การเก็บรักษาเอกสารซึ่งเป็นการกำหนดขั้นตอนขอบข่ายของงานสารบรรณในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานเอกสารในองค์กร ทั้งนี้ สำนักงานในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก ได้มีการนำเอาคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมาใช้เพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน เช่น งานประมวลผลคำ งานประมวลผลข้อมูล งานประมวลผลภาพ รวมถึงระบบหลายสื่อ

นอกจากนี้ยังนำระบบสื่อสารมาใช้ในการติดต่อผ่านทางระบบเครือข่ายโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ ดาวเทียม ไมโครโฟน และแสงเลเซอร์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน จนกระทั่งปัจจุบันได้นำเอาเทคโนโลยีใหม่ที่เรียกว่าอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้โดยการสร้างฐานข้อมูลเพื่อที่จะเรียกใช้ข้อมูลพร้อมกันกับสมาชิก ทำให้การติดต่อสื่อสารผู้คนต่างพื้นที่สามารถติดต่อ

สื่อสารกันได้เหมือนอยู่ในสำนักงานเดียวกัน

ประสงค์ ปราณีตพลกรัง และคณะ, 2541 นอกจากนี้ สำนักงานปลัด
 สำนักนายกรัฐมนตรี (2559) จึงได้ให้ความหมายของงานสารบรรณว่า
 หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสาร เริ่มตั้งแต่การจัดทำ การ
 รับ การส่ง การเก็บรักษา การยืม ตลอดจนการทำลาย ซึ่งขอบข่ายของงาน
 สารบรรณ งานธุรการด้านงานสารบรรณเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการผลิต
 หรือจัดทำเอกสาร การส่งและการรับ การเก็บรักษาและการยืม และการ
 ทำลาย(นัยนา เกิดวิชัย, 2543) ทั้งนี้ในส่วนของงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด
 ดังกล่าวมาใช้เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณของสำนักงานคณบดี
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อนำมา
 จัดระบบและแยกประเภทของงานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือราชการ
 ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานสำหรับทำความเข้าใจและสามารถนำมา
 ออกแบบระบบฐานข้อมูลสำหรับจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ

● **วิธีดำเนินการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เพื่อทำการรวบรวม
 ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสาร
 งานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบ
 ฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ
 การวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ระบบงานเดิม เพื่อค้นหาสภาพปัญหาของ
 การดำเนินการจัดเก็บเอกสารของ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในลักษณะเดิม

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบระบบงานใหม่ โดยเมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาสู่การออกแบบพัฒนาระบบงานในการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ ด้วยการออกแบบโปรแกรมระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบระบบ หลังจากผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาระบบเป็นที่แล้วเสร็จผู้วิจัยได้รันระบบผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้ใช้งานได้ทดลองใช้งาน เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบโดยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ ด้วยการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบให้กับผู้ใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการนำข้อมูล และมาหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ที่มีต่อระบบสารสนเทศ ประกอบด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับอาจารย์และบุคลากร และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของแบบลิเคิร์ต (Likert's) นำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละข้อ โดยยึดการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ จำนวน 9 คน ผู้ปฏิบัติงานบริหาร จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน เพื่อนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

● สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานของระบบงานการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณแบบเดิม

สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีระบบงานการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณแบบเดิม ซึ่งสามารถอธิบายได้จากการแบ่งส่วนโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ งานบริหารงานทั่วไป งานบริการวิชาการ และงานกิจการนักศึกษา ทั้งนี้ หน่วยงานทั่วไปมีงานการบริหารงานสารบรรณเป็นอีกงานหนึ่งในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบ เพื่อวิเคราะห์ระบบงานเดิมของการดำเนินงานด้านสารบรรณ เพื่อทำความเข้าใจระบบการจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แบบลักษณะเดิมที่มีการจำแนกเอกสาร 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารหนังสือราชการเข้าจากหน่วยงานภายใน ด้วยวิธีการจัดเก็บเอกสารแบบเดิมคือการทำสำเนาเอกสารจัดเก็บไว้ในแฟ้มเอกสาร และจัดเก็บสำเนาเอกสารไว้ในเครื่องจัดเก็บเอกสารเฉพาะอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารต้นฉบับไปยังหน่วยงานภายใน หรือบุคคลต่อไป

1.2 เอกสารหนังสือราชการเข้าจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งมีเจ้าหน้าที่สารบรรณจะทำการให้เลขเอกสารหนังสือราชการเข้า โดยเริ่มให้เลขจาก “0001” เป็นต้นไป และเริ่มต้นเลขเดิมใหม่ทุก ๆ ปีโดยใช้อุปกรณ์ประทับตราแล้วเขียนเลขลำดับ ลงวันที่และเวลา คณบดีได้รับเอกสารหนังสือเข้าแล้วก็จะทำการเกษียนหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยส่งผ่านไปยังเจ้าหน้าที่สารบรรณทำการถ่ายสำเนาเอกสารหนังสือหนึ่งชุดจัดเก็บไว้ในแฟ้มเอกสาร และนำไปทำสำเนาเอกสารยังเครื่องจัดเก็บเอกสาร และทำการส่งเอกสารหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

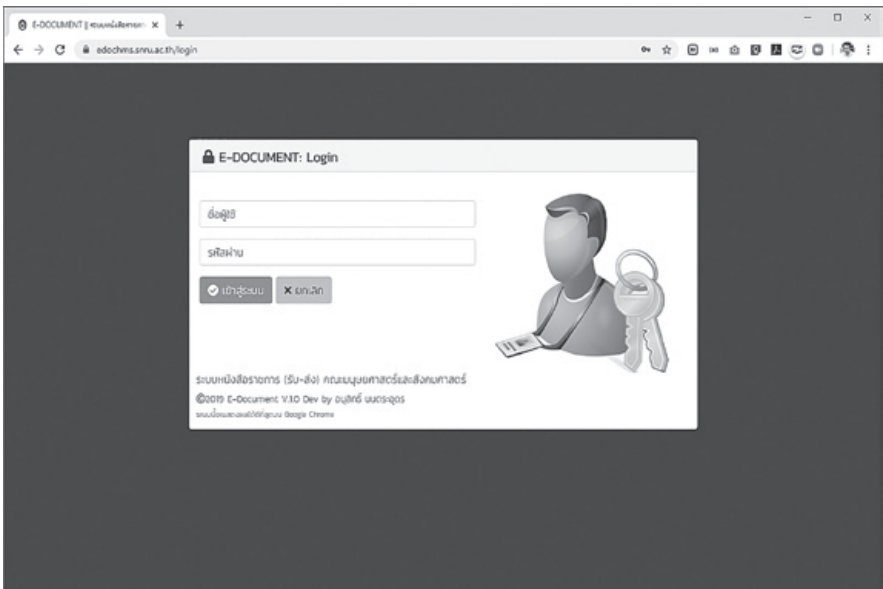
ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์การดำเนินการเบื้องต้นสะท้อนให้ผู้วิจัยพบ ปัญหาของระบบงานการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณแบบเดิม พบว่าจุดที่เกิดปัญหา คือ การค้นหา หรือการติดตามเอกสารล่าช้า เนื่องจากปริมาณ ข้อมูลเอกสารซึ่งบันทึกในเครื่องจัดเก็บเอกสารมีจำนวนมาก อีกทั้งเครื่อง จัดเก็บเอกสารมีการประมวลผลช้า

2. การออกแบบระบบงานใหม่

เมื่อทำการวิเคราะห์ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร ในระบบเดิมแล้วพบข้อจำกัดข้างต้น จึงได้ทำการวิเคราะห์และ ออกแบบระบบใหม่ พบว่า ลักษณะของระบบงานใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อ การใช้งานของเจ้าหน้าที่หน่วยสารบรรณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สามารถสรุปความต้องการของระบบงานใหม่ ได้ดังนี้

- 2.1 ใช้ฐานข้อมูลกลางที่สนับสนุนงานในลักษณะไคลเอนต์เซิร์ฟเวอร์
- 2.2 เจ้าหน้าที่สารบรรณสามารถบันทึก และค้นหาเอกสารได้อย่าง รวดเร็ว
- 2.3 ผู้บริหารสามารถเรียกดูเอกสารย้อนหลังได้
- 2.4 ข้อมูลสำเนาเอกสารอยู่ในรูปแบบมาตรฐาน acrobat reader
- 2.5 สามารถกำหนดสิทธิ และจัดการเกี่ยวกับความรับผิดชอบใน เอกสารหนังสือแต่ละประเภทได้
- 2.6 โปรแกรมสามารถใช้งานได้ทุกเครื่องในคณะ โดยขึ้นอยู่กับสิทธิ การใช้งาน
- 2.7 โปรแกรมจัดเก็บและติดตามเอกสารสามารถใช้ได้ในทุกระบบ ปฏิบัติการ

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ระบบใหม่สามารถนำมาสร้างเป็นแผนผังบริบทของระบบสารสนเทศ เพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยใช้สัญลักษณ์ในการเขียนโปรแกรมเพื่อจำแนกหมวดหมู่ของงานสารบรรณ เช่น หนังสือราชการเข้าจากหน่วยงานภายใน หนังสือหนังสือราชการเข้าจากหน่วยงานภายนอก ตารางลงรับ-ส่งหนังสือราชการไปยังกลุ่มงาน ตารางลงรับ-ส่งหนังสือราชการไปยังบุคคลภายในคณะ ตารางส่งหนังสือราชการไปยังบุคลากรภายในคณะ ตารางผู้ใช้งาน ตารางค่านำหน้าชื่อ ตารางกลุ่มงาน ตารางบันทึกการใช้งานระบบ ซึ่งมีรูปแบบของโปรแกรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หน้าจอร์บบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3. การทดสอบระบบ

หลังจากที่มีการออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและติดตามเอกสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้เปิดระบบผ่านเว็บแอปพลิเคชันเพื่อให้ผู้ใช้งานได้ทดลองใช้งาน พร้อมทั้งมีการสำรวจความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบดังกล่าวพบว่า ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปรากฏว่าระบบสามารถใช้งานได้ครบทุกฟังก์ชัน ได้แก่

1. จัดการกลุ่มงาน (เพิ่มข้อมูลกลุ่มงาน ลบข้อมูลกลุ่มงาน แก้ไขข้อมูลกลุ่มงาน)
2. จัดการข้อมูลผู้ใช้งาน (เพิ่มข้อมูลผู้ใช้งาน ลบข้อมูลผู้ใช้งาน แก้ไขข้อมูลผู้ใช้งาน)
3. จัดการการลงรับหนังสือราชการภายใน (ลงรับหนังสือ แก้ไขข้อมูลการลงรับ แนบไฟล์หนังสือ มอบหมายการปฏิบัติงานตามหนังสือ)
4. จัดการการลงรับหนังสือราชการภายนอก (ลงรับหนังสือ แก้ไขข้อมูลการลงรับ แนบไฟล์หนังสือ มอบหมายการปฏิบัติงานตามหนังสือ)
5. จัดการเปิดอ่านหนังสือราชการภายใน (รายละเอียดหนังสือ แสดงไฟล์แนบ)
6. จัดการเปิดอ่านหนังสือราชการภายนอก (รายละเอียดหนังสือ แสดงไฟล์แนบ)
7. พิมพ์รายการหนังสือราชการภายใน
8. พิมพ์รายการหนังสือราชการภายนอก

ความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ พบว่า หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้ใช้งานได้ทำการทดลองใช้งาน แล้วได้ทำการประเมินความพึงพอใจหลังจากการใช้งานระบบ โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งหมด 20 ชุด ได้รับแบบประเมินกลับมา 12 ชุด คิดเป็นร้อยละ 60 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
- อาจารย์	1	8.33
- บุคลากรสายสนับสนุน	11	91.67
เพศ		
- ชาย	1	8.33
- หญิง	11	91.67
อายุ		
- 21-30 ปี	2	16.67
- 31-40 ปี	8	66.67

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบฐานข้อมูลการ
จัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ระบบสารสนเทศมีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ซับซ้อน			
1. การแสดงรายการหนังสือ	4.50	0.52	มาก
2. การแสดงสถานะหนังสือที่ยังไม่เปิดอ่าน	4.50	0.52	มาก
3. การแสดงรายละเอียดของหนังสือ	4.42	0.51	มาก
4. การแสดงไฟล์หนังสือแนบ	4.50	0.52	มาก
5. การค้นหาหนังสือ	4.33	0.49	มาก
รวม	4.45	0.48	มาก

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ระบบสารสนเทศมีความเป็นปัจจุบัน ทันต่อการเรียกใช้งาน			
6. เรียกใช้งานหนังสือที่ยังไม่ได้เปิดอ่าน ได้ทันที	4.58	0.51	มากที่สุด
7. เรียกดูรายละเอียดของหนังสือได้ทันที	4.50	0.52	มาก
8. เรียกดูไฟล์แนบได้ทันที	4.50	0.52	มาก
รวม	4.53	0.50	มากที่สุด

ระบบมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน

9. การแสดงรายการหนังสือได้ตรง ตามความต้องการ	4.50	0.52	มาก
10. การแสดงรายละเอียดข้อมูลหนังสือ ได้ตรงตามความต้องการ	4.42	0.51	มาก

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
11. การแสดงไฟล์แนบได้ตรงตามความต้องการ	4.33	0.49	มาก
12. การค้นหาหนังสือได้ตรงตามความต้องการ	4.42	0.51	มาก
รวม	4.42	0.46	มาก
ระบบสารสนเทศเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน			
13. ช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	4.67	0.49	มากที่สุด
14. ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ	4.42	0.90	มาก
รวม	4.54	0.54	มากที่สุด
ความพึงพอใจโดยรวม			
15. ความพึงพอใจโดยรวมต่อการใช้งานระบบ	4.75	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	4.54	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.44) เมื่อนำมาวิเคราะห์รายข้อ ได้ผลประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

ผลการประเมินความพึงพอใจด้านระบบสารสนเทศมีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ซับซ้อน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจมากที่สุด คือ การแสดง

รายการหนังสือ การแสดงสถานะหนังสือที่ยังไม่เปิดอ่าน การแสดงไฟล์หนังสือ
แนบ ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ การแสดงรายละเอียดของ
หนังสือ ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.51)

ด้านระบบสารสนเทศมีความเป็นปัจจุบัน ทันต่อการเรียกใช้งาน พบว่า
โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เรียกใช้งานหนังสือที่ยังไม่ได้เปิด
อ่านได้ทันที ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ เรียกดูรายละเอียดของ
หนังสือได้ทันที และ เรียกดูไฟล์แนบได้ทันที ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.52)

ด้านระบบมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน โดยรวม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
ความพึงพอใจมากที่สุด คือ การแสดงรายการหนังสือได้ตรงตามความต้องการ
($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ การแสดงรายละเอียดข้อมูลหนังสือ
ได้ตรงตามความต้องการ และ การค้นหาหนังสือได้ตรงตามความต้องการ
($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.51)

ด้านระบบสารสนเทศเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
ความพึงพอใจมากที่สุด คือ ช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.67$, S.D.
= 0.49) รองลงมา คือ ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ ($\bar{x} = 4.42$, S.D.
= 0.90)

ด้านความพึงพอใจโดยรวมต่อการใช้งานระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
ที่สุด ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.45)

● อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้สะท้อนปัญหาจากการใช้งานระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณในลักษณะเดิมด้วยการจัดเก็บแบบการถ่ายเอกสารอัดสำเนาทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าต่อกระบวนการทำงาน เอกสารทางราชการสูญหาย และทำให้การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือทางราชการต่าง ๆ ดังกล่าวดำเนินการได้ล่าช้า ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสู่การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคณะบดี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่พัฒนาขึ้นมา มีลักษณะออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และช่วยลดป้องกันปัญหาของข้อมูลที่อาจสูญหายจากการเก็บเอกสารในรูปแบบเดิม สามารถจัดเก็บเอกสารในระบบฐานข้อมูลที่ง่ายต่อการสืบค้นและใช้งาน สำหรับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ข้อค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า ระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดส่งข้อมูลผ่านทางอีเมลของผู้ใช้งานในระบบเพื่อเป็นการแจ้งเตือนการทำงานของการจัดทำหนังสือทางราชการต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ ภายในคณะ ประกอบกับอุปสรรคของการใช้งานในรูปแบบออนไลน์พบว่าเมื่อมีการใช้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งบางช่วงเวลาระบบอินเทอร์เน็ตมีปัญหา จึงส่งผลให้ระบบไม่สามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง

● ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาสู่ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ในครั้งต่อไป คือ สำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ควรสนับสนุนการดำเนินการเพื่อพัฒนาและออกแบบระบบฐานข้อมูลการจัดเก็บเอกสารงานสารบรรณ สำนักงานคนบตี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ให้สามารถมีการโต้ตอบการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้โดยการจัดส่งข้อมูลไปยังอีเมลของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือราชการได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นัยนา เกิดวิชัย. (2543). คำอธิบายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงาน
สารบรรณ พ.ศ. 2526. นครปฐม : สำนักพิมพ์นิตินัย.
- ประสงค์ ปราณีตพลกรัง และคณะ. (2541). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ.
กรุงเทพฯ : ธีระพิเมล์ม และไซเท็กซ์
- พยุงค์ศักดิ์ สนเทศ. แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศในโรงเรียน. สารพัฒนา
หลักสูตร. 21 (47). 2548..
- วีระ สุภากิจ. (2539). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ
ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- สมจิตรอาจอินทร์, งามนิจอาจอินทร์. (2541). ระบบฐานข้อมูล (Database
System). ขอนแก่น: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่า
ด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2548. สืบค้นจาก
<http://www.nat.go.th /nat index.php/2014-08-06-07-03-36.html?view=featured>.
- สุชาดา กิระนนท์. (2541). เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ: ข้อมูลในระบบ
สารสนเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BeeECM. (2565). จัดการเอกสารในระบบฐานข้อมูล. สืบค้นจาก <https://ecm.beesuite.co/manage-documents-in-the-database-system/>.

การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

The Development of Operational Handbook
For Laboratory Service Division in
Foreign Language Department,
Faculty of Humanities and Social
Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

ศิริพร บุญโนนแต่

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Email : siriphon.bu@snru.ac.th

Siriphon Bunnontae

General Administration Officer Operations. Faculty of Humanities
and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

Email : siriphon.bu@snru.ac.th

รับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2567

แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2567

ตอบรับบทความ 19 เมษายน 2567

Received : February 25, 2024

Revised : March 20, 2024

Accepted : April 19, 2024

Abstract

The purpose of this research is to study the conditions and problems related to the use of the laboratory in the Foreign Languages program at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, and to enable academic support staff to perform their duties interchangeably to maintain a standardized operation. The research sample consists of 20 participants, including faculty members from the Foreign Languages program, students from the English language curriculum, students from the Business Communication in English program, and staff affiliated with the Faculty of Humanities and Social Sciences. The research instruments used were 1) a manual for the laboratory operations in the Foreign Languages program at Sakon Nakhon Rajabhat University, and 2) a satisfaction and understanding questionnaire regarding the laboratory operations manual. The results were summarized using basic statistics, including frequency, percentage, and data analysis.

The research findings revealed that users of the laboratory operations manual in the Foreign Languages program can be divided into three aspects: satisfaction with the layout design, which was at a moderate level with a mean of 3.20 and a standard deviation of 0.954; satisfaction with the content, which was at a moderate to high level, with a mean of 3.20 and a standard

deviation of 1.307; and satisfaction with the practicality of the manual, which was also at a moderate level, with a mean of 3.20 and a standard deviation of 0.117.

Keywords:

Operations manual, Laboratory, Manual development

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการขอใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และให้ผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนวิชาการสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ นักศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ และอาจารย์หรือบุคลากรสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) คู่มือการปฏิบัติงานห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจและความรู้ความเข้าใจต่อคู่มือการปฏิบัติงานห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สรุปรายงานผลการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้คู่มือการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจด้านการออกแบบรูปเล่ม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.954 ความพึงพอใจด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.307 และความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.117

คำสำคัญ :

คู่มือการปฏิบัติงาน, ห้องปฏิบัติการ, การพัฒนาคู่มือ

● ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีหลักสูตรจำนวน 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรภาษาอังกฤษ (ศศ.บ.) หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ (ศศ.บ.) และหลักสูตรภาษาจีน (ศศ.บ.) มีนักศึกษาทุกชั้นปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวนมาก สาขาวิชาได้รับจัดสรรห้องปฏิบัติการทางภาษา จำนวน 3 ห้อง ดังนี้ 1) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ (ห้อง 19203) 2) ห้อง Flipped Classroom (ห้อง 19103) ห้องเรียน iPad และ 3) ห้อง Smart Classroom (ห้อง 19104) ห้องเรียน iMac ซึ่งห้องดังกล่าวใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้านอกห้องเรียน รวมถึงใช้เป็นห้องสำหรับอบรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักศึกษา อาจารย์ บุคลากรสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งหน่วยงานราชการหรือเอกชน เนื่องจากสาขาวิชามีห้องปฏิบัติการหลายห้องทำให้การบริหารจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดี ก่อให้เกิดความยุ่งยากและล่าช้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในบางครั้ง ที่ผ่านมามีการดำเนินการเกี่ยวกับขั้นตอนการขอใช้ห้องปฏิบัติการทั้ง 3 ห้อง ยังไม่มีแบบแผน หรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้รับบริการยังไม่มีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการใช้ห้องปฏิบัติการ

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าการใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ จำเป็นต้องมีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งมาตรฐานการใช้เครื่องมือแต่ละห้องปฏิบัติการจะแตกต่างกันออกไป ได้แก่ การใช้เครื่องมือ การบำรุงรักษา การเตรียมเครื่องมือก่อนใช้งาน หลังใช้งาน ซึ่งที่ผ่านมานั้นพบว่าผู้ใช้บริการห้องปฏิบัติการมีปัญหาการใช้งานค่อนข้างมาก ทำให้ล่าช้าต่อการจัดการ ส่งผลกระทบต่อมายังเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะอาจจะทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยัง

พบว่านักศึกษาไม่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในขั้นตอนการบริหารจัดการของสาขาวิชา ในการเตรียมเอกสาร และขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานทดแทนกันของบุคลากร ใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานสำหรับผู้รับบริการ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ตามขั้นตอน มีความรู้ ความเข้าใจ ไม่ผิดพลาด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการขอใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 2) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนวิชาการสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

● เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

1) การบริการ (Services) หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ด้วยร่างกายเพื่อตอบสนอง ความต้องการของบุคคลอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ความสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการได้ ซึ่งการกระทำด้วยร่างกายคือการแสดงออกด้วยการแต่งกาย ปฏิบัติการ กิริยา ท่าทาง วิธีการพูดจา ซึ่งการบริการสามารถแสดงออกเป็น 2 แบบ คือ 1.1. ขั้นตอนการให้บริการ เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอน และเทคนิค ของวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ผู้รับบริการได้ประโยชน์ ตรงตามความต้องการมากที่สุด 1.2 พฤติกรรมการบริการ เป็นการแสดงออกด้านการแต่งกาย สีหน้า แววตา กิริยา ท่าทาง และการพูดจา ซึ่ง พฤติกรรมที่ดี ย่อมสร้างความสุข ให้เกิดขึ้น

กับผู้บริการได้เป็นอย่างดี สุขภาพ สะอาด เรียบร้อย สี หน้าและแวตตาที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส อ่อนโยน กิริยาท่าทางที่ สุภาพ อ่อนน้อมการพูดจาด้วยน้ำเสียงที่ นุ่มนวล สุภาพ ชัดเจน ให้เกียรติ มีทางเสียงจากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การบริการจะ เกี่ยวข้องกับบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้ให้บริการ และ ผู้รับบริการ

- ผู้ให้บริการ : ผู้ให้บริการ หมายถึง ผู้ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลอื่นที่ ร้องขอความช่วยเหลือ หรือแสดงความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง
- ผู้รับบริการ : ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้ที่แจ้งความประสงค์ หรือ ความต้องการ เพื่อให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งตอบสนองตามความต้องการของตนเอง และตนเองรู้สึกพอใจ 4 ความหมายของ การบริการ จากการศึกษาความหมายของการบริการ พบว่ามีผู้ให้ ความหมายไว้ดังนี้ “การบริการ” หมายถึง กิจกรรมของกระบวนการส่งมอบสินค้าที่ไม่มีตัวตน (Intangible goods) ของธุรกิจให้กับผู้รับบริการโดยสินค้าที่ไม่มีตัวตนนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของ ผู้รับบริการจนนำไปสู่ความพึงพอใจได้ (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2549. หน้า 18) ความหมายของการบริการ คือ เป็นสิ่งจับต้องสัมผัสและต้องอาศัยได้ยาก และเสื่อม สุกุสภาพไปได้ง่าย บริการจะทำขึ้นทันทีและส่งมอบให้ผู้รับบริการทันทีหรือเกือบจะทันที ดังนั้น การบริการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมของการส่งมอบบริการจากผู้ให้ไปยังผู้รับบริการ ไม่ใช่ สิ่งที่จับต้องได้ชัดเจน แต่ออกมาในรูปของเวลา สถานที่รูปแบบ และที่สำคัญเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวย ทางจิตใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ” (จินตนา บุญบงการ , 2539. หน้า 15)

2) คู่มือปฏิบัติงาน หมายถึง (Work Manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มี จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กรและวิธีการควบคุม

กระบวนการนั้น มักจัดทำขึ้นสำหรับลักษณะงานที่ซ้ำซ้อน มีหลายขั้นตอน และเกี่ยวข้องกับหลายคน สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ 2549 : 12)

คู่มือปฏิบัติงาน (Work Manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มี จุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและ รายละเอียดของกระบวนการต่าง ๆ มักจัดทำขึ้นสำหรับงานที่มีความซับซ้อน หลายขั้นตอน และเกี่ยวกับหลายคน สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเมื่อ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไว้วางใจในความ ผิดพลาดในการปฏิบัติงาน (ธนาวิชญ์ จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ณ ยอดระฆัง 2552 : 26)

คู่มือปฏิบัติงานหลัก หมายถึง เอกสารแสดงเส้นทางการทำงานในงาน หลักของ ตำแหน่งตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ โดยระบุขั้นตอนและ รายละเอียดของกระบวนการ ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงาน ตลอดจน แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ งานดังกล่าว ซึ่งต้องใช้ประกอบการปฏิบัติงานมาแล้ว และต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน (แนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง มาตรฐานการกำหนดตำแหน่งระดับตำแหน่งและการแต่งตั้งข้าราชการ พลเรือนใน สถาบันอุดมศึกษาให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น พ.ศ. 2553 ฉบับลงวันที่ 22 ธันวาคม 2553)

3) ห้องปฏิบัติการ หมายถึง ห้องให้บริการการเรียนการสอน การอบรม ที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์, ห้องให้บริการคอมพิวเตอร์แก่สมาชิก ห้องปฏิบัติการ ฝึกอบรมที่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์

4) การพัฒนาคู่มือ หมายถึง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดของนัก วิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า คู่มือ คือ หนังสือ เอกสาร ตำรา ที่แต่งขึ้น

เพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มุ่งหวังให้ผู้อ่านกับผู้ใช้คู่มือเข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเอง

นุติ รุ่งสว่าง (2543, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือที่ดีควรมีดังนี้ 1) ด้านรูปแบบ มีขนาดรูปเล่มเหมาะสม ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาและการนำเสนอกิจกรรม แต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน 2) ด้านเนื้อหา ของคู่มือควรมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ชัดเจน เหมาะสม เข้าใจง่าย เนื้อหาความรู้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการและความจำเป็น 3) ด้านการนำไปใช้ มีการกำหนดขั้นตอนการศึกษาคู่มือไว้ชัดเจน

ณิชภา เจริญรุ่งเรืองชัย (2547, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือ ควรประกอบด้วยเนื้อหาที่ เกี่ยวกับ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงาน ตามแผน และ 4) การประเมินผล อีกทั้งมีตัวอย่าง แบบฟอร์มต่าง ๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.81

สรุปได้ว่า คู่มือ (manual) หมายถึง หนังสือ เอกสาร ตำรา สมุด เป็นรูปเล่มเล็กกะทัดรัด ขนาดพกพา มีความสวยงาม ที่ใช้ควบคู่กับการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ภาษาที่ อ่านเข้าใจง่ายต่อการรับรู้ มีภาพประกอบ และมีแนวทางรายละเอียดสามารถปฏิบัติได้ เกี่ยวกับเรื่อง นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง และควรเป็นคู่มือที่ดีที่ประกอบไปด้วย รูปแบบเนื้อหา และการนำไปทดลองใช้ ปฏิบัติเกิดทักษะและเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติ

● วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการขอใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ โดยสร้างแบบสอบถาม แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม กรณีมีการปรับแก้ไขแบบสอบถาม ปรับแก้ไขตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญแนะนำ 2) ทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ได้แก่ 1. อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ จำนวน 10 คน 2. นักศึกษาทั้งสองหลักสูตร คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษและนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ จำนวน 5 คน 3. อาจารย์หรือบุคลากรสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 5 คน 3) แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน
2. จัดทำคู่มือ ดำเนินการออกแบบคู่มือการปฏิบัติงาน โดยนำข้อมูล/ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นแนวทางในการออกแบบและจัดทำคู่มือ
3. ทดลองใช้งานคู่มือปฏิบัติงาน ครั้งที่ 1 เมื่อดำเนินการจัดทำคู่มือเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มตัวอย่าง
4. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้คู่มือแล้ว แจกแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้คู่มือการปฏิบัติงานห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ
5. แก้ไขคู่มือ ครั้งที่ 1 ตามคำแนะนำของกลุ่มตัวอย่าง
6. ทดลองใช้งานคู่มือปฏิบัติงาน ครั้งที่ 2 เมื่อดำเนินการจัดทำคู่มือเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง
7. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้คู่มือแล้ว แจกแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้คู่มือการปฏิบัติงานห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

8. แก่ไข่มือ ครั้งที่ 2 ตามคำแนะนำของกลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามที่แจกในครั้งที่ 2

9. วิเคราะห์และสรุปผลการใช้งานคู่มือปฏิบัติงาน สรุปรายงานผลการใช้คู่มือปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูล

10. สรุปผลการวิจัย

● สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้รับคืนมากจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน จากกลุ่มเป้าหมายตัวอย่าง 20 คน นำมาวิเคราะห์สรุปผลการใช้คู่มือ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจด้านการออกแบบรูปเล่ม อยู่ในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ $SD = 0.954$) ความพึงพอใจด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมากปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ $= 1.307$) และความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ $= 0.117$)

● อภิปรายผล

จากการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยเห็นว่าผู้รับบริการมีความพึงพอใจสามารถนำคู่มือการปฏิบัติงานไปใช้ประโยชน์ได้จริง ความพึงพอใจหรือความพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” โดยทั่วไปนิยม ทำการศึกษาความพึงพอใจในด้านความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งมีนักวิชาการ

หลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้ 1. ความหมายของความพึงพอใจ สุรารค์ โค้วตระกูล (2541 : 9) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึก ทางบวก ความรู้สึกทางลบ และความสุขที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างสลับซับซ้อนโดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้น เมื่อความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ อารีพันธ์ มณี(2546 : 12) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือเป็นไปตามที่ ตนเองต้องการ ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือเป็นไป ตามที่ตนเองต้องการ และความรูสึกดังกล่าวนี้จะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น ถ้าหากความต้องการ หรือ เป้าหมายนั้นไม่รับการตอบสนอง ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ของการบริการ แ่งน้อย พงษ์สามารถ (2549 : 259) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าหมายถึง ทำที่ต่อสิ่งต่าง ๆ 3 อย่าง คือ ปัจจัยเกี่ยวกับงานโดยตรง ลักษณะเฉพาะเจาะจงของแต่ละคน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในสิ่งที่ยอยู่นอกหน้าที่การงาน

จากข้อมูลสะท้อนกลับของกลุ่มตัวอย่างทดลองการใช้คู่มือปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้รับบริการมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงการออกแบบเนื้อหาเพิ่มเติมให้เข้าใจง่าย และมีความชัดเจนต่อการใช้งาน ดังตัวอย่างคู่มือดังนี้

1. ผู้ขอรับบริการ แจ้งความประสงค์ขอใช้บริการห้องปฏิบัติการ โดยกรอกแบบฟอร์มการขอใช้ห้อง พร้อมแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ และส่งแบบฟอร์มขอใช้ห้องห้องปฏิบัติการ ซึ่งทั้ง 3 ห้องจะใช้แบบฟอร์มเดียวกัน ดังภาพที่ 1 (สำหรับบุคลากรภายใน)

แบบฟอร์มขอใช้ห้องปฏิบัติการ
สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า ตำแหน่ง สาขาวิชา

หมายเลขบัตรประจำตัว
 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19203 ชั้น 2 อาคาร 19 (ห้องคอมพิวเตอร์)
จำนวน 40 เครื่อง
 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19103 ชั้น 1 อาคาร 19 (Flipped Classroom)
พร้อมด้วย iPad
 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19104 ชั้น 1 อาคาร 19 (Smart Classroom)
พร้อมด้วย iMac

เพื่อใช้ในการ การเรียน การสอนรายวิชา
รหัสวิชา
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)
 ในเวลาทำการ (ระบุช่วงเวลา) ในวันที่ เดือน พ.ศ.
 ตั้งแต่เวลา ถึง
 นอกเวลา (ระบุช่วงเวลา) ในวันที่ เดือน พ.ศ.
 ตั้งแต่เวลา ถึง

ลงชื่อ ผู้จองบุคคล
(.....)

เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ☐ คือสถานเจ้าหน้าที่ดูแลมอบให้คำปรึกษา ☐ อาจารย์ผู้รับผิดชอบจัดการ เป็นผู้ดูแล ลงชื่อ เจ้าหน้าที่ (.....)	ความเห็นของประธานสาขาวิชา ☐ เห็นควรอนุมัติ ☐ ไม่เห็นควรอนุมัติ เนื่องจาก ลงชื่อ (ผู้อนุมัติ) (.....) ประธานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ
---	---

กรอกแบบฟอร์ม
ขอใช้ห้องสำหรับ
บุคคลภายนอก

ภาพที่ 1 แบบฟอร์ม
ขอใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชา
ภาษาต่างประเทศ (สำหรับ
บุคคลภายใน)

2. หลังจากผู้บังคับ
บัญชาอนุมัติการใช้ห้อง
ปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล
ห้องฯ ลงบันทึกในสมุดการ
ขอใช้ห้องปฏิบัติการของสาขา
วิชาภาษาต่างประเทศ บันทึก
การขอใช้ห้องซึ่งมีแบบฟอร์ม
ที่เหมือนกัน ดังภาพที่ 2 - 4

Reservation form for Language Laboratory Room (Room 19103)
Foreign Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Day/Time	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
07.10 - 08.00							
08.00 - 08.50							
08.50 - 09.40							
09.40 - 10.30							
10.30 - 11.20							
11.20 - 12.10							
13.00 - 13.50							
13.50 - 14.40							
14.40 - 15.30							
15.30 - 16.20							
16.20 - 17.10							
17.10 - 18.00							

Note :

1. Please sign your name in the reservation form every time you use the Language Laboratory room.
(Please record in the form specified by the department when you want to reserve the Language Laboratory room.)
2. In case, you want to use the Language Laboratory room aside from your scheduled date and time, please write a request letter to the head of Foreign Languages Department.
3. Please turn off the computer and the power after use.

ภาพที่ 2 แบบฟอร์มบันทึกการจองห้อง 19203

Reservation form for Language Laboratory Room (Room 19203)
Foreign Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Day/Time	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
07.10 - 08.00							
08.00 - 08.50							
08.50 - 09.40							
09.40 - 10.30							
10.30 - 11.20							
11.20 - 12.10							
13.00 - 13.50							
13.50 - 14.40							
14.40 - 15.30							
15.30 - 16.20							
16.20 - 17.10							
17.10 - 18.00							

Note :

- Please sign your name in the reservation form every time you use the Language Laboratory room.
(Please record in the form specified by the department when you want to reserve the Language Laboratory room.)
- In case, you want to use the Language Laboratory room aside from your scheduled date and time, please write a request letter to the head of Foreign Languages Department.
- Please turn off the computer and the power after use.

ภาพที่ 3 แบบฟอร์มบันทึกการจองห้อง 19103

Reservation form for Language Laboratory Room (Room 19104)
Foreign Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Day/Time	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
07.10 - 08.00							
08.00 - 08.50							
08.50 - 09.40							
09.40 - 10.30							
10.30 - 11.20							
11.20 - 12.10							
13.00 - 13.50							
13.50 - 14.40							
14.40 - 15.30							
15.30 - 16.20							
16.20 - 17.10							
17.10 - 18.00							

Note :

- Please sign your name in the reservation form every time you use the Language Laboratory room.
(Please record in the form specified by the department when you want to reserve the Language Laboratory room.)
- In case, you want to use the Language Laboratory room aside from your scheduled date and time, please write a request letter to the head of Foreign Languages Department.
- Please turn off the computer and the power after use.

ภาพที่ 4 แบบฟอร์มบันทึกการจองห้อง 19104

Reservation form for Language Laboratory Room
Foreign Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

No.	Instructor Name	Subject	Student Major	Date/Time	Note

ภาพที่ 5 ลงรายละเอียดการขอใช้ห้อง

3. ผู้ให้บริการผู้ขอรับบริการ แจ้งความประสงค์ขอใช้บริการห้องปฏิบัติการ โดยกรอกแบบฟอร์มการขอใช้ห้อง พร้อมแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ และส่งแบบฟอร์มขอใช้ห้องห้องปฏิบัติการ ซึ่งทั้ง 3 ห้องจะใช้แบบฟอร์มเดียวกัน และแบบฟอร์มการขอใช้ห้องสำหรับบุคคลภายนอกจะมีความแตกต่างกับแบบฟอร์มการขอใช้ห้องสำหรับบุคลากรภายใน ดังภาพที่ 6 (สำหรับบุคคลภายนอก)

แบบฟอร์มขอใช้ห้องปฏิบัติการ
สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นามสกุล
 หมายเลขโทรศัพท์

มีความประสงค์จะใช้ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19203 ชั้น 2 อาคาร 19 (ห้องคอมพิวเตอร์)
 จำนวน ๕๐ เครื่อง
 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19103 ชั้น 1 อาคาร 19 (Flipped Classroom)
 ห้องเรียน iPad
 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้อง 19104 ชั้น 1 อาคาร 19 (Smart Classroom)
 ห้องเรียน iMac

เพื่อใช้ในชั้น อบรม/สัมมนา
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ในเวลาทำการ (ระบุช่วงเวลา) ในวันที่ เดือน พ.ศ.
 ตั้งแต่เวลา ถึง

นอกเวลา (ระบุช่วงเวลา) ในวันที่ เดือน พ.ศ.
 ตั้งแต่เวลา ถึง

ลงชื่อ ผู้ขออนุญาต
 (.....)

<p>เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล เยี่ยม ประจําานสาขาวิชา </p> <p style="text-align: right;">ลงชื่อ เจ้าหน้าที่ (.....)</p>	<p>ความเห็นของประธานสาขาวิชา ☐ เห็นควรอนุมัติ ☐ ไม่เห็นควรอนุมัติ เนื่องจาก</p> <p style="text-align: right;">ลงชื่อ ผู้อนุมัติ (.....) ประธานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ</p>
--	---

กรอกแบบฟอร์ม
ขอใช้ห้องสำหรับ
บุคลากรภายนอก

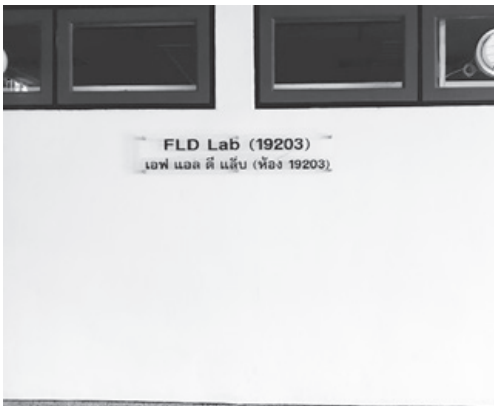
ภาพที่ 6 แบบฟอร์มขอใช้ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ
(สำหรับบุคคลภายนอก)

หลังจากผู้บังคับบัญชาอนุมัติการใช้ห้องปฏิบัติการสำหรับบุคคลภายนอกแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลห้องฯ ลงบันทึกในสมุดการขอใช้ห้องปฏิบัติการของสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ บันทึกการขอใช้ห้องตามแบบฟอร์มดังกล่าวที่ 2 - 5

● การเตรียมห้องปฏิบัติการ

เมื่อมีการขอใช้บริการห้องปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลต้องเตรียมห้องให้พร้อมใช้งานก่อนมีการเข้าใช้งานเสมอ โดยมีการปฏิบัติของห้องปฏิบัติการแต่ละห้อง ดังนี้

ขั้นตอนการปฏิบัติการใช้ห้อง 19203 (ห้องคอมพิวเตอร์ จำนวน 40 เครื่อง)

1. เปิดห้องคอมพิวเตอร์
เตรียมการก่อนเวลาประมาณ
30 นาที เมื่อมีผู้มาขอใช้
บริการ

เปิด-ปิด
สวิทช์ไฟ

2. เปิด-ปิด สวิทช์ไฟ ก่อนการใช้งาน (ในกรณีที่เปิด เครื่องสำรองไฟไว้ห้ามปิด สวิทช์กลางเพราะจะทำให้ เครื่องสำรองไฟมีเสียง)

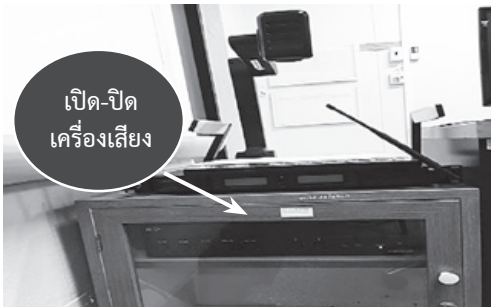
เปิด
เครื่องสำรองไฟ
คอมพิวเตอร์
เครื่องกลาง

3. เปิดเครื่องสำรองไฟ โตะคอมพิวเตอร์เครื่องกลาง

เปิด-ปิด
คอมพิวเตอร์
เครื่องกลาง

4. เปิดคอมพิวเตอร์โตะ เครื่องกลาง และตรวจเช็ค สภาพเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ พร้อมใช้งาน

เปิด-ปิด
เครื่องเสียง

5. เปิดเครื่องเสียง ก่อน การใช้งาน สำหรับคอมพิวเตอร์ โตะเครื่องกลาง และตรวจเช็ค สภาพเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ พร้อมใช้งาน

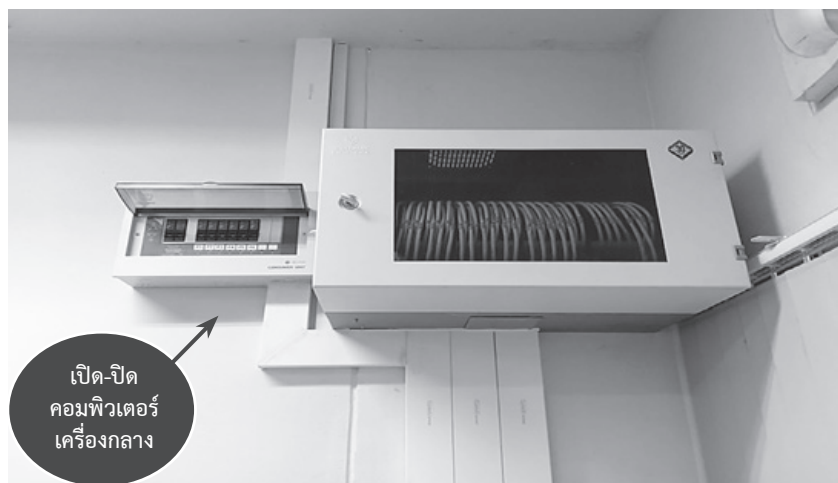

6. เปิดเครื่องสำรองไฟ
ก่อนใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์

7. เปิดคอมพิวเตอร์
โต๊ะ และตรวจเช็คสภาพ
เครื่องคอมพิวเตอร์ให้พร้อม
ใช้งาน

8. เปิดสวิตช์ Blacker ของห้องคอมพิวเตอร์ 19203 ที่อยู่ด้านหลังห้อง
เพื่อเปิดระบบไฟฟ้าของอุปกรณ์ทั้งหมด (โดยปกติแล้วจะไม่ปิดสวิตช์ Blacker)

ขั้นตอนการปฏิบัติการ
ใช้ห้อง 19103 (ห้อง Flipped
Classroom ห้องเรียน iPad มี
จำนวน 30 เครื่อง)

เปิดห้องเรียน iPad เช็กความพร้อม และความสะอาดภายในห้อง
เตรียมการก่อนเวลาประมาณ 30 นาที ในกรณีผู้ขอใช้บริการ เครื่อง iPad
เป็นบุคลากรภายในสาขาวิชา เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลจะให้กุญแจตู้เก็บเครื่อง iPad
แก่ผู้ให้บริการเป็นคนดูแลจัดการในการเรียนการสอน การอบรม หรือการ
ประชุม เมื่อเสร็จสิ้นการใช้ห้อง เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลตรวจสอบความเรียบร้อย
ภายในห้องอีกครั้ง โดยการเช็คนับเครื่อง iPad ทั้งหมด และทำการชาร์จ
แบตเตอรี่เพื่อการใช้งานในครั้งถัดไป

การใช้ห้อง (ห้อง Flipped Classroom ห้องเรียน iPad) เนื่องจากเป็น
อุปกรณ์ที่สำคัญในการใช้จัดการเรียนการสอน การประชุม การอบรม เป็นต้น
สาขาวิชายังได้จัดทำแบบฟอร์มในการขอยืมอุปกรณ์ iPad

ดังภาพที่ 7

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สภาคณาจารย์และบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โทร. 043-810403-2320.....
 ที่ สว.๐๓๓๓.๐๘๖/๒๕๖๓ วันที่ เดือน พ.ศ.....
 เรื่อง ขอความร่วมมือครูประจำชั้นผู้สอน อุปกรณ์ ใช้ในการเรียนการสอน.....

เรียน ประธานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....สังกัดสาขาวิชา.....
 คณะ.....มีความประสงค์ขืมวัสดุ อุปกรณ์
 ห้อง.....Serial Number.....ระหว่างวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ถึงวันที่.....
 เดือน.....พ.ศ.....โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ในการนี้ จึงขอความเคราะห์ขืมวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

- iPad จำนวน.....เครื่อง
- สายชาร์จ จำนวน.....อัน
- ปากกา จำนวน.....ด้าม
- อื่น ๆ.....

(ลงชื่อ).....ผู้ขออนุญาต
 (.....)
 ตำแหน่ง.....
 หมายเลขโทรศัพท์.....

เรียน ประธานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

เห็นควรอนุญาต ไม่ควรอนุญาต เนื่องจาก.....

(ลงชื่อ).....ผู้อนุญาต
 (.....)
 ประธานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....ได้ส่งคืนวัสดุ อุปกรณ์แล้ว เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ส่ง
 (.....)
 ตำแหน่ง.....
 วันที่.....

ลงชื่อ.....ผู้รับ
 (นางสาวศิริพร บุญโสมมณี)
 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ
 วันที่.....

ภาพที่ 7 แบบฟอร์มขอยืม iPad

กรอกแบบฟอร์ม
ขอยืม iPad

แบบฟอร์มการขอยืมอุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ประชุม และ
 อบรม โดยอนุญาตให้ยืมเฉพาะอาจารย์ในสาขาวิชา และหรือบุคลากรภายใน
 มหาวิทยาลัย ทั้งสาขาวิชาจะพิจารณาเป็นรายกรณีเป็นต้นไป

1. เปิดคอมพิวเตอร์
เครื่องกลาง

เปิด
คอมพิวเตอร์

2. เปิดเครื่องสำรองไฟ
ก่อนใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์

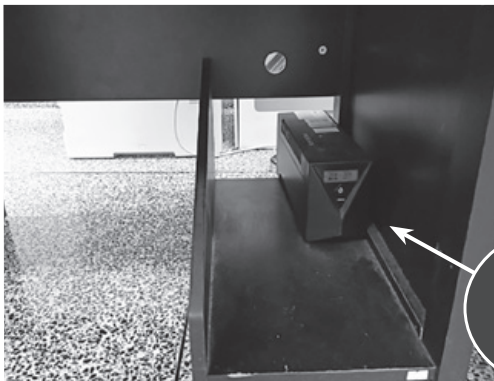
เปิดเครื่อง
สำรองไฟ

3. เปิดตู้เก็บ iPad ใน
กรณีการเรียนการสอนที่มีการ
ใช้งานอุปกรณ์ หรือผู้ใช้งาน
ห้องปฏิบัติการดังกล่าว
ต้องการใช้งาน

เปิด-ปิด
ตู้ iPad

ขั้นตอนการปฏิบัติการใช้ห้อง 19104 (ห้อง Smart Classroom
ห้องเรียน iMac จำนวน 10 เครื่อง)

1. เปิดเครื่องสำรองไฟ
ก่อนใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์

เปิดเครื่อง
สำรองไฟ

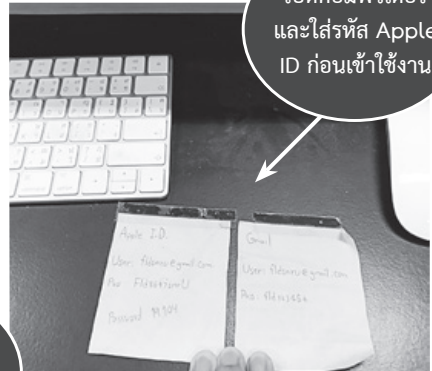
เปิด
คอมพิวเตอร์
iMac ใช้งาน

2. เปิดคอมพิวเตอร์
เครื่องกลาง และใส่รหัส
Apple ID ก่อนเข้าใช้งาน

3. เปิดคอมพิวเตอร์ iMac ใช้งาน

เปิด
คอมพิวเตอร์
iMac ใช้งาน

เปิดคอมพิวเตอร์
และใส่รหัส Apple
ID ก่อนเข้าใช้งาน

● ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาฝีมือต่อเนื่อง เพื่อให้มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ให้มีความละเอียดชัดเจน และเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการจัดทำคู่มือในรูปแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกยิ่งขึ้นในยุคออนไลน์ในปัจจุบัน และเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนางานประจำให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. 2549. *แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย*. หน้า 18. Digital_collect.lib.buu.ac.th.
- จินตนา บุญบงการ. 2539. *บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง*. หน้า 15. Research-system.siam.edu.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ. 2549. *การเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน*. หน้า 12. edocument.swu.ac.th.
- ธนาวิชัย จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ณ ยอดระฆัง. 2552. *คู่มือปฏิบัติงาน*. หน้า 26. <http://www.npu.ac.th>
- แนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่องมาตรฐานกำหนดตำแหน่งระดับตำแหน่งและการแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น พ.ศ. 2553. ฉบับที่ 22 ธันวาคม 2553. <http://personel.psu.ac.th>
- นุติ รุณสว่าง. 2543. *แนวทางในการสร้างคู่มือปฏิบัติงาน*. หน้า 24. <http://dept.npru.ac.th>
- ณิชภา เจริญรุ่งเรืองชัย. 2547. *บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง*. หน้า 3. <http://dept.npru.ac.th>
- สุรงค์ ไคว์ตระกูล. 2541. *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ประจำปีการศึกษา 2560. หน้า 9. <https://library.msu.ac.th>
- อารี พันธุ์มณี. 2546. *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ประจำปีการศึกษา 2560. หน้า 12. <https://library.msu.ac.th>
- เน่งน้อย พงษ์สามารถ. 2549. *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ประจำปีการศึกษา 2560. หน้า 259. <https://library.msu.ac.th>

**การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการเบิกจ่าย
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

Developing a Disbursement Operation Manual
of Expenses for Official Traveling,
Faculty of Humanities and Social Sciences
at Sakon Nakhon Rajabhat University

จันทนา ศรีวรสาร

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Email: plejantana@hotmail.com

Jantana Sriworasarn

General Administration Officer Operations.

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sakon Nakhon Rajabhat University

Email: plejantana@hotmail.com

รับบทความ 8 กุมภาพันธ์ 2567

แก้ไขบทความ 1 มีนาคม 2567

ตอบรับบทความ 1 พฤษภาคม 2567

Received : February 8, 2024

Revised : March 1, 2024

Accepted : May 1, 2024

Abstract

This research focuses on the development of a manual for the disbursement of travel expenses for official duties at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University. The objectives of this study are: 1) to develop a manual for the disbursement of travel expenses for official duties at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, to reduce problems related to disbursement, and 2) to enable staff and faculty to correctly and uniformly utilize the manual for disbursing travel expenses for official duties. The sample group for this study comprises 30 administrative staff members and faculty who travel for official duties. The research instruments include a study and data collection from the preparation of disbursement sets and questionnaires assessing knowledge and understanding before and after using the manual for disbursing travel expenses for official duties.

The study's findings indicate that:

The development of the manual for the disbursement of travel expenses for official duties is effective and consists of two parts: one for users who prepare disbursement requests for travel expenses and another for users traveling for official duties, which includes clear and accurate information on reimbursement rates, sample disbursement documents, and guidelines for

collecting disbursement documents, in accordance with university regulations related to travel expense reimbursements.

Before the development of the manual, users of the manual for official duty travel and those preparing disbursement requests demonstrated a knowledge and understanding of disbursing travel expenses at a rate of 36.67%; after the development of the manual, their knowledge and understanding increased to 83.33%.

Keywords:

Manual development, Disbursement of travel expenses for official duties

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ลดปัญหาในการเบิกจ่าย 2) เพื่อให้เจ้าหน้าที่และอาจารย์สามารถนำคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการเดินทางไปราชการไปใช้ได้ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่บริหารงานพัสดุและอาจารย์ที่เดินทางไปราชการจำนวน 30 คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการจัดทำชุดเบิกจ่าย และจัดทำแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ ก่อน-หลังการใช้คู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการเดินทางไปราชการ

ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ส่วนผู้ที่ใช้คู่มือในการทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และส่วนผู้คู่มือในการเดินทางไปราชการ ที่มีข้อมูลด้านอัตราการเบิกจ่าย เอกสารตัวอย่างการเบิกจ่าย และการเก็บรวบรวมเอกสารการเบิกจ่ายมีความชัดเจน ถูกต้องตามระเบียบมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

2. ก่อนการพัฒนาคู่มือผู้คู่มือในการเดินทางไปราชการและผู้จัดทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.67 และหลังการ

พัฒนาคู่มือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 83.33

คำสำคัญ :

การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน, การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

● ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของส่วนราชการนั้น เป็นการดำเนินการที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากทุกส่วนราชการหรือองค์กรมีการบริหารจัดการที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ตามระบบระเบียบ แนวทางปฏิบัติ ข้อบังคับต่างๆ ของหน่วยงานนั้น ย่อมทำให้องค์กรมีความโปร่งใส น่าเชื่อถือ และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นคณะหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และเป็นคณะที่มีบุคลากรจำนวนมากที่สุด โดยมีสาขาวิชาทั้งหมด 10 สาขาวิชา 11 หลักสูตร ในการบริหารจัดการเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณตามแผนการปฏิบัติราชการในแต่ละปีงบประมาณ ยังพบปัญหาการทำชุดเบิกจ่ายด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม การจ้างเหมาต่าง ๆ เป็นต้น ยังเป็นปัญหาที่ทำให้การดำเนินการจัดทำชุดเบิกจ่ายล่าช้าและเบิกจ่ายไม่ตรงตามไตรมาสที่วางไว้ เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานโครงการส่วนใหญ่เป็นอาจารย์อาจจะไม่เข้าใจในกระบวนการเบิกจ่ายแต่ละประเภท ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และเห็นปัญหาในเบิกจ่ายนี้มีการแก้ไขชุดเบิกบ่อยที่สุด เช่น ผู้ทำเบิกดำเนินการทำเบิกแล้วชุดเบิกดีกว่าสาเหตุคือเอกสารไม่ถูกต้องตามระเบียบการเบิกจ่าย เอกสารการเบิกจ่ายไม่ครบ และมีความล่าช้าบางครั้งอาจมาจากผู้เดินทางไปราชการทำเอกสารที่นำมาเบิกจ่ายหาย และไม่เข้าใจระเบียบในการเบิกจ่ายอย่างถ่องแท้ จึงทำให้เกิดความล่าช้าได้

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาคู่มือในการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งผู้จัดทำชุดเบิกจ่ายและผู้เดินทางไปราชการ เพื่อลดปัญหาในการเบิกจ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายขึ้น

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ลดปัญหาในการเบิกจ่าย
2. เพื่อให้เจ้าหน้าที่และอาจารย์สามารถนำคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการไปใช้ได้ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

● การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ณัตยา ทองอรุณศรี (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเบิกจ่ายสำหรับการเดินทางไปราชการของบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยนเรศวร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินสำหรับการเดินทางไปราชการ ความรู้ ความเข้าใจ กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติสำหรับการเดินทางไปราชการ ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินสำหรับการเดินทางไปราชการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเบิกจ่ายเงิน สำหรับการเดินทางไปราชการของบุคลากรในสังกัด มหาวิทยาลัยนเรศวร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยนเรศวร มีขนาดตัวอย่าง จำนวน 363 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและคัดเลือกตัวอย่างตามแบบสะดวก มีค่าสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าในปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการเดินทางไปราชการ 1 เทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีปัญหาเกี่ยวกับการขอยืมเงินไปราชการเป็นกรณีเร่งด่วน สังกัดสำนักงานอธิการบดีมีปัญหาการส่งใช้คืนเงินยืมตรงราชการ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีปัญหาเอกสารประกอบการเบิกจ่ายค่าที่พัก และผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอกมีปัญหาการส่งใช้คืนเงินยืม

ทดลองราชการ ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1-5 ปี มีปัญหาการเขียนรายงานการเดินทางไปราชการ ทั้งนี้ควรจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการเดินทางไปราชการ และควรแจกคู่มือให้บุคลากรทุกคน และหากมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบควรเวียนแจ้งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเผยแพร่ในเว็บไซต์

เจริญชัย โสชนนท์และคณะ (2554) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สถานการณ์กระบวนการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของสำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข การวิเคราะห์สถานการณ์กระบวนการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เป็นการวิจัยโดยนำปัญหาจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่ได้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานการเงินและบัญชี สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง มาดำเนินการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการให้มีประสิทธิภาพ วิธีการศึกษาเริ่มต้นจากการทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานด้านการเขียนเอกสารเพื่อประกอบการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ จากนั้นเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบตรวจสอบรายการปัญหาการเบิกจ่ายเงิน และนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ของกระบวนการเบิกจ่ายเงิน ในช่วงระยะเวลา ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2553 - 31 มีนาคม 2554 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.3 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 43.7 โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาจาก 7 กลุ่มงาน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากฝ่ายบริหารทั่วไป รองลงมาอยู่ในกลุ่มกัญชศึกษาและควบคุมแมลงนำโรค และกลุ่มระบาดวิทยาตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความถูกต้องครบถ้วนของการเขียนเอกสารการเบิกจ่ายเงินซึ่งมี 4 ประเภท ผลการศึกษาความครบถ้วนของการเขียนเอกสารเพื่อเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พบว่ามีเพียงเอกสารประเภทที่ 1 คือ ใบเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ (ส่วนที่ 1) เท่านั้น ที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเขียน

เอกสารประเภทนี้ได้ถูกต้องครบถ้วน เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ กำหนด คิดเป็นร้อยละ 53.1 ส่วนเอกสารประเภทที่ 2-4 นั้น พบว่าไม่มีกลุ่ม ตัวอย่างใดเลยที่สามารถเขียนได้ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ยังไม่ทราบและเข้าใจวิธีการเขียนเอกสารทั้ง 3 ประเภทให้ถูกต้องได้อย่างไร ปัญหาด้านการเขียนเอกสารเพื่อเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เป็น ปัญหาสำคัญของกระบวนการเบิกจ่ายเงิน เนื่องจากตามระเบียบได้กำหนดไว้ ชัดเจนว่าเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เท่านั้นที่จะสามารถเบิกจ่ายเงินได้ ผลการวิเคราะห์สถานการณ์จึงทำให้ทราบว่าปัญหานี้เกิดขึ้นจากสาเหตุที่มาจากปัจจัยหลายประการ คือ ประการแรกคือ ผู้เบิกขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดความมั่นใจในการเขียนเอกสารประการต่อมาคือ ผู้เบิกทราบดีอยู่แล้ว ว่ารายละเอียดที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร แต่เจตนาที่จะไม่เขียนหรือเว้นไว้ให้ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีซึ่งเป็นผู้ตรวจเขียนให้

● **วิธีดำเนินการวิจัย**

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ที่ประสงค์เดินทางไป ราชการ และเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำชุดเบิกจ่าย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 100 คน (การดำเนินกิจกรรมโครงการ งบประมาณเงินรายได้และแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 11 หลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ที่ประสงค์เดินทางไป ราชการ และเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำชุดเบิกจ่าย คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ด้วยวิธีแบบสุ่มอย่างง่าย รวม จำนวน 30 คน

● ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบ ข้อบังคับ กระทรวงการคลัง และของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

● สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ส่วนผู้ใช้คู่มือในการทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และส่วนผู้ใช้คู่มือในการเดินทางไปราชการ ที่มีข้อมูลด้านอัตราการเบิกจ่าย เอกสารตัวอย่างการเบิกจ่าย และการเก็บรวบรวมเอกสารการเบิกจ่ายมีความชัดเจน ถูกต้องตามระเบียบมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

2. ก่อนการพัฒนาคู่มือผู้ใช้คู่มือในการเดินทางไปราชการและผู้จัดทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.67 และหลังการพัฒนาคู่มือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 83.33

● อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ลดปัญหาในการเบิกจ่าย 2) เพื่อให้เจ้าหน้าที่และอาจารย์สามารถนำคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการเดินทางไป

ราชการไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่บริหารงานพัสดุและอาจารย์ที่เดินทางไปราชการ จำนวน 30 คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการจัดทำชุดเบิกจ่าย และจัดทำแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ ก่อน-หลัง การใช้คู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการเดินทางไปราชการ

ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ส่วนผู้ที่ใช้คู่มือในการทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และส่วนผู้ใช้คู่มือในการเดินทางไปราชการ ที่มีข้อมูลด้านอัตราการเบิกจ่าย เอกสารตัวอย่างการเบิกจ่าย และการเก็บรวบรวมเอกสารการเบิกจ่ายมีความชัดเจน ถูกต้องตามระเบียบมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

2. ก่อนการพัฒนาคู่มือผู้ใช้คู่มือในการเดินทางไปราชการและผู้จัดทำชุดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.67 และหลังการพัฒนาคู่มือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ คิดเป็นร้อยละ 83.33

● ข้อเสนอแนะ:

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการกรณีงบประมาณเงินรายได้ และงบประมาณเงินแผ่นดิน

2. การพัฒนาระบบการบริหารการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายการเดินทางไปราชการแบบอิเล็กทรอนิกส์

เอกสารอ้างอิง

- พระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2560 (2560, 18 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 21 น. 25-34
- พระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2526 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 8 พ.ศ. 2553) เบิกจ่ายตาม
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2549
- พระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2534. (2534, 31 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 16 น. 1-13.
- พระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2526 2526, 7 พฤษภาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 73, ฉบับพิเศษ น. 1-42
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 (2547, 12 พฤศจิกายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121, ตอนพิเศษ 700 น. 33-55.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547. (2547, 12 พฤศจิกายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121, ตอนพิเศษ 70ก, น. 33-55.
- ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2550. (2550, 2 สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนพิเศษ 914 น. 1-10.

ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554. (2554, 11 เมษายน), ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128, ตอนพิเศษ 544 น. 1-3

ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของส่วนราชการ พ.ศ. 2549. (2549, 7 เมษายน), ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 494 น. 11-14.

ระเบียบกระทรวงการคลังการเบิกจ่ายเงินจากคลัง การเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2551 (2551, 7 มีนาคม), ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 50 น. 1-23

ณาตยา ทองอรุณศรี (2553). การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเบิกจ่ายสำหรับการเดินทางไปราชการของบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยนเรศวร.

เจริญชัย โสธนนท์และคณะ (2554). การวิเคราะห์สถานการณ์กระบวนการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของสำนักโรคติดต่อนำโดยแมลงกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

ศิริไลซ์ เสริมศรี (2556). ปัญหาและอุปสรรคในการเบิกจ่ายเงินในโครงการ/กิจกรรมของสถาบันศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ.

แนวทางการติดตาม และประเมินผลแผนงานและโครงการของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Guidelines for monitoring and evaluating
the plan and project of the Faculty
of Humanities and Social Sciences
Sakon Nakhon Rajabhat University

วิชา ตริศกประพฤทธิ์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Email: Vtchaya.t@snru.ac.th

Vichaya Treesokpapruet

General Administration Officer Operations.

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sakon Nakhon Rajabhat University

Email: Vtchaya.t@snru.ac.th

รับบทความ 1 กุมภาพันธ์ 2567

แก้ไขบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2567

ตอบรับบทความ 1 เมษายน 2567

Received : February 1, 2024

Revised : February 20, 2024

Accepted : April 1, 2024

Abstract

This research, titled “Guidelines for Monitoring and Evaluating Projects and Programs of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University,” aims to study the problems and find approaches for monitoring and evaluating projects and programs for the fiscal year 2019. A questionnaire was used to collect data from 50 personnel involved in project implementation. The statistics used include mean and standard deviation.

The research findings indicate that the overall issues in monitoring and evaluating projects and programs in all three phases—pre-implementation, during implementation, and post-implementation—were at a high level ($\bar{x}=3.92$, S.D.=0.69). Specifically, the pre-implementation phase faced the most significant issue, which was the knowledge and capability of the monitoring and evaluation personnel. During the implementation phase, the primary issue was comparing project outcomes with the budget spent. Post-implementation, the main concern was using the recommendations from the monitoring and evaluation to plan future operations.

Overall, the approach for monitoring and evaluating projects and programs across six steps was highly agreed upon ($\bar{x}=4.55$, S.D.=0.50). Each step includes:

1. Studying the conceptual framework for project evaluation: There should be meetings and discussions, as well as secondary data review.

2. Setting objectives and scope for evaluation: Small group meetings with stakeholders should be conducted to set objectives and evaluation scope.

3. Determining evaluation topics and collecting field data: The goals should align with policies, strategies, outputs, and outcomes.

4. Summarizing problems and findings: There should be brainstorming sessions with the evaluation team to discuss obstacles and findings.

5. Synthesizing operational guidelines: Meetings should be held to discuss project efficiency (outputs), effectiveness (outcomes), and overall conclusions.

6. Writing the report: The report format should be updated to suit current situations, and an information system should support report management.

Keywords:

Programs, Projects, Monitoring and Evaluation

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ จำนวน 50 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า โดยสรุปภาพรวมปัญหาการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และระยะหลังสิ้นสุดดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$, S.D.=0.69) เมื่อพิจารณาในแต่ละระยะเป็นรายข้อ พบว่า ก่อนเริ่มโครงการมีปัญหามากที่สุด คือ ความรู้ความสามารถของผู้ติดตามและประเมินผล ระหว่างดำเนินโครงการ คือ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของโครงการกับงบประมาณที่ใช้ไป และหลังสิ้นสุดโครงการ คือ การนำข้อเสนอแนะจากการติดตามประเมินผลไปวางแผนการดำเนินงานต่อไป โดยมีทัศนะเห็นด้วยในภาพรวมของแนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ ทั้ง 6 ขั้นตอนในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.55$, S.D.=0.50) พิจารณาแต่ละขั้นตอนเป็นรายข้อ พบว่า ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดโครงการที่จะประเมินผล คือ ควรประชุมหารือและศึกษาข้อมูลทุกวิทยุ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขตการประเมินผล คือ ควรประชุมกลุ่มย่อยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการประเมิน ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดประเด็นการประเมินผล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คือ ควรพิจารณาเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ ผลผลิตและผลลัพธ์โครงการ ขั้นตอนที่ 4 สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบ คือ ควรประชุมระดม

ความคิดเห็นคณะทำงานประเมินผล เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบในแต่ละส่วน ขั้นตอนที่ 5 ประมวลผลแนวทางการดำเนินงาน คือ ควรประชุมระดมความคิดเห็นด้านประสิทธิภาพโครงการ (ผลผลิต) ประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ (ผลลัพธ์) และข้อสรุปโครงการให้ครบถ้วน และขั้นตอนที่ 6 การเขียนรายงาน คือ ควรปรับปรุงแบบฟอร์มการรายงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และควรมีระบบสารสนเทศรองรับการจัดการทำรายงาน

คำสำคัญ :

แผนงาน, โครงการ, การติดตามประเมินผล

● ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

แผนคือข้อกำหนดที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงาน ส่วนการวางแผน คือ กระบวนการคิดพิจารณาไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร ทำไมจึงทำ ให้ใครทำ ทำที่ไหน เมื่อไหร่ โดยอาศัยการดำเนินงานที่เป็นระบบมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ผลผลิตจากการวางแผน คือ การจัดทำแผน อันเป็นข้อกำหนดที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการปฏิบัติ หลักสำคัญของการวางแผนจึงมุ่งไปที่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และถือได้ว่างานอันดับแรกของการบริหารและจัดการของหน่วยงาน คือ การวางแผน โดยองค์กรต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ ซึ่งจะช่วยให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การวางแผนงานและโครงการสามารถทำได้ตรงตามเป้าหมาย หรือสามารถปรับปรุงแก้ไขแผนงานและโครงการให้เหมาะสมมากขึ้น สามารถทราบผลการดำเนินงานตามแผนงานโครงการ เมื่อเริ่มวางแผนใหม่อีกครั้งก็จะมีข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน เทียบตรง และเป็นปัจจุบัน สามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากผลการประเมินการดำเนินงานด้านงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะ ประจำปีการศึกษา 2560 และปี 2561 ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ 3.07 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ และได้ 3.95 คะแนน อยู่ในระดับดี ตามลำดับ ซึ่งยังเป็นคะแนนที่ไม่น่าพอใจเท่าที่ควร สาเหตุเนื่องจากแม้ว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้จัดทำแผนงานต่าง ๆ ครบถ้วนในทุกภารกิจการงาน แต่ก็ยังขาดระบบ และกระบวนการในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ โดยคณะกรรมการประเมินได้เสนอแนะแนวทางไว้ว่า ควรจัดทำแผนที่มีกระบวนการและองค์ประกอบตามระบบของแผน เช่น ถ้าเป็นแผนบริการวิชาการ ก็ควรมีการสำรวจความต้องการบริการวิชาการจากชุมชน กำหนดตัวบ่งชี้ของแผน กำหนดแนวทางการติดตามควบคุมการดำเนิน

การของแผน การประเมินโครงการ และการประเมินแผนอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และนำสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน โครงการและการบริหารจัดการของหน่วยงาน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการของคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยคาดหวังว่า ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและจัด ลำดับความสำคัญของปัญหาและแก้ไขทันที เพื่อนำไปสู่การพัฒนาขององค์กร

● วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อหาแนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

● การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการการติดตามและประเมินผลโครงการ

การติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมาก น้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมี ประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารแผนงานและโครงการที่ ประกอบด้วย

การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Implementation) การควบคุม (Control) และการ ประเมินผล (Evaluation) มีความสำคัญเท่ากันทุกส่วน ถ้าขาดส่วนหนึ่งส่วนใด หรือส่วนหนึ่งส่วนใดขาดประสิทธิภาพก็จะส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของการบริหารแผนงานและโครงการทั้งหมด

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การ ติดตามและประเมินผล มีคำสองคำซึ่งมีความหมายเฉพาะตัวที่แยกจากกันได้ ชัดเจน คือ คำว่า “ติดตาม” (Monitoring) และคำว่า “ประเมินผล” (Evaluation) ทั้งสองคำดังกล่าวมีวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนี้ การติดตาม เป็นการ เก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่มีการกำหนดไว้แล้ว เพื่อนำข้อมูล มาใช้ในการตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน หรือ กำหนดวิธีการดำเนินงานให้ เกิดผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น จุดเน้นที่สำคัญของการ ติดตาม คือ การปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ การปฏิบัติ งานของโครงการ การติดตาม จะเกิดขึ้นในขณะที่โครงการกำลังดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำผล มาใช้ในการเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ การประเมินผลจะเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน ของ โครงการ นับตั้งแต่ก่อนตัดสินใจจัดทำโครงการ ในขณะที่ดำเนินงานในช่วง ระยะต่าง ๆ และเมื่อโครงการดำเนินงานเสร็จแล้ว หรือประเมินผลกระทบที่ เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ บางมิตินำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จของ โครงการว่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้หรือไม่ มี ปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง ทั้งนี้ ความแตกต่างและส่วนที่ซ้ำซ้อนกันของการ ติดตามและประเมินผล คือ การติดตาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า ได้มีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการที่กำหนดได้อย่างไร ข้อมูลที่ได้จะนำมาประกอบเป็นเครื่องมือ ควบคุม กำกับ การดำเนินงานใน

ขณะปฏิบัติโครงการโดยตรง ทั้งในด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และ ด้านผลผลิต (Output) สำหรับการประเมินผล (Evaluation) มีขอบข่ายกว้างขวาง ขึ้นอยู่ว่าจะประเมินในขั้นตอนใดของโครงการ เช่น ก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินโครงการ อาจดำเนินการเป็นระยะต่าง ๆ เช่น ทุก 3 เดือน ทุก 6 เดือน ทุกปี ประเมินเมื่อโครงการดำเนินงานไประยะครึ่งโครงการ เป็นต้น หรือเป็นการประเมินผลเมื่อโครงการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

1. การติดตามแผนงานและโครงการ

หทัยรัตน์ ลิ้มอรุณวงศ์ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมาย การติดตาม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ข้อมูลจากการติดตามจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเร่งรัดให้งาน หรือโครงการดำเนินการไปตามเป้าหมายของแผนงานและแล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด การติดตามผลจึงต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอในหน่วยงาน เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ผู้รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการทุกระดับ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ แก้ไข อำนวยความสะดวก

กระทรวงยุติธรรม (ม.ป.ป.) ให้ความหมาย การติดตามผล หมายถึง การวัดปัจจัย กิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ การติดตามผลมักจะเป็นงานประจำที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการดำเนินโครงการ

ยุทธนา พรหมมณี (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมาย การติดตามประเมินผลของโครงการ หมายถึง การศึกษาติดตามดูว่าการปฏิบัติงานตามโครงการนั้นได้ก่อให้เกิดผลผลิตตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และผลผลิตที่เกิดขึ้นดังกล่าวสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากน้อยเพียงใด

สรุปจากความหมายดังกล่าว การติดตามผลโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อวัดปัจจัยกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ และใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับให้ผู้รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการทุกระดับ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ แก้ไข อำนวยความสะดวก ในการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. การประเมินผลแผนงานและโครงการ

ความหมายการประเมินผลแผนงานและโครงการ

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2541: 7,51) ให้ความหมาย การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า นโยบาย/แผนงาน/โครงการ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ต้นหรือไม่และระดับใด

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547: 2) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการ

สุภาพร พิศาลบุตร (2547) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาบ่งชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้น

พิสนุ พงศ์ศรี (2551: 2) กล่าวว่า การประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการวัดนั้นคือ การกำหนดค่าเป็นตัวเลขกับสิ่งที่จะวัดและเกณฑ์ คือ ระดับหรือมาตรฐานที่ควรจะเป็นเพื่อใช้ตัดสินสิ่งหนึ่งสิ่งใด

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545: 133) ได้ให้ความหมาย การประเมินผลโครงการ คือ กระบวนการในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตเพื่อมาใช้เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

อัญชลี ธรรมะวิจิฎกุล (2552) ได้สรุปความหมาย การประเมินโครงการ คือ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลความจริง (Fact) ที่เชื่อถือได้ และนำผลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

ความหมาย “การประเมินผล” จากนิยามของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบผลจากการดำเนินงานตามแผนงาน นโยบายและโครงการ โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ในการวัดเพื่อตัดสินคุณค่าของโครงการนั้นว่าสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีการนำผลจากการประเมินไปปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

● หลักการและวิธีการติดตามประเมินผล

1. หลักการ

กองนโยบายและแผน (2561) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำหนดหลักการและวิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการในระดับคณะ สำนักและสถาบัน ซึ่งเมื่อมหาวิทยาลัยโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

บริหารมหาวิทยาลัย หรือ ก.บ.ม. ได้ กำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการของ คณะ/สำนัก/สถาบัน โดยพิจารณาจากงาน 2 กลุ่ม คือ งานปกติหรืองาน ประจำ (Routine Operation) และงานที่นอกเหนือจากงานปกติ (งานที่เป็น Special Project) ซึ่งตัวชี้วัด ดังกล่าวประกอบด้วยส่วนประกอบ 6 ส่วน คำน้ ำ หนักรวมเท่ากับร้อยละ 100 ดังรายละเอียดต่อไปน้

ส่วนที่ 1 ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานตามนโยบายของคณะ/สำนัก/สถาบัน เป็นตัวชี้วัดผลงานที่นอกเหนือจากงานปกติ หรือเป็นงานในลักษณะ Special Project โดยพิจารณาจากนโยบายของผู้บริหารที่ได้แถลงต่อสภามหาวิทยาลัย ก่อนเข้ารับตำแหน่งหรือนโยบายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งคณะ/สำนัก/ สถาบัน เป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดด้วยตัวเอง พร้อมทั้งกำหนดรายละเอียดที่ เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดทั้งหมด ได้แก่ คำอธิบายตัวชี้วัด สูตรการคำนวณ คำน้ ำ หนัก และเกณฑ์การให้คะแนน (ค่าคะแนนเต็มเท่ากับ 5/หรือ 1-5 คะแนน) รวมทั้งข้อมูล/หลักฐานที่ต้องนำส่ง ซึ่งคำน้ ำ หนักเท่ากับร้อยละ 14 กับตัวชี้วัด ทีมมหาวิทยาลัยกำหนดตามพันธกิจของกลุ่ม หน่วยงาน ซึ่งมีคำน้ ำ หนักร้อยละ 14 รวมคำน้ ำ หนักในส่วนนี้เท่ากับร้อยละ 28

ส่วนที่ 2 ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานจากงานปกติหรืองานประจำ (Routine Operation) โดย เป็นตัวชี้วัดที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้นเพื่อสะท้อน เอกลักษณ์และจุดเน้นของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดภาคบังคับสำหรับ สถาบันอุดมศึกษา มีคำน้ ำ หนักรวมเท่ากับร้อยละ 8

ส่วนที่ 3-6 เป็นตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการตามหลักการวัดแบบสมดุล 4 มิติ (Balance Scorecard) ได้แก่ มิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาสถาบัน มีคำน้ ำ หนักรวมในแต่ละมิติเท่ากับร้อยละ 16,12,24 และ 12 ตามลำดับ รวมคำน้ ำ หนักทั้งสิ้น เท่ากับร้อยละ 64 โดยตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการใน

แต่ละมิติดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา (ประเมินคุณภาพภายใน) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการที่มหาวิทยาลัยต้องการถ่ายทอดให้คณะ/สำนัก/สถาบัน ร่วมรับผิดชอบในการผลิตผลงาน รวมทั้งตัวชี้วัดที่มหาวิทยาลัยกำหนดและยังไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด โดยมหาวิทยาลัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนรายตัวชี้วัด ส่วนคณะ/สำนัก/สถาบันเป็นผู้กำหนดค่าน้ำหนักรายตัวชี้วัด ทั้งนี้ การกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการของคณะ/สำนัก/สถาบันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในส่วนที่ 1-6 ดังกล่าว อาจมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของมหาวิทยาลัยในปีนั้น ๆ

2. วิธีการติดตามและประเมินผล

คณะ/สำนัก/สถาบัน จะต้องรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดเชิงปริมาณผ่านระบบ รายงานผลการปฏิบัติราชการ (Online) เป็นประจำทุกเดือน ส่วนตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ และตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน (Milestone) รายงานเมื่อครบรอบดำเนินงาน 12 เดือนพร้อมเอกสารประกอบ ข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกตัวชี้วัด โดยกองนโยบายและแผนจะประเมินผลการปฏิบัติราชการเป็นรายหน่วยงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติราชการดังกล่าวให้ที่ประชุม คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย (ก.บ.ม.) ทราบและพิจารณาต่อไป ซึ่งมีวิธีการติดตามและประเมินผล ดังนี้

1) ประเมินเรื่องมาตรฐานระยะเวลา โดยการเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่ดำเนินการจริงกับระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน

2) การประเมินผลตัวชี้วัด โดยตรวจเอกสารหลักฐานที่แสดงความสำเร็จของการดำเนินการในแต่ละระดับความสำเร็จที่กำหนด

● วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการ
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมินผล

3. จัดทำบันทึกข้อความถึงคณบดี รองคณบดี และประธานสาขาวิชา/หลักสูตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อแจ้งการดำเนินการวิจัย และขอความอนุเคราะห์บุคลากรในการให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล โดยนำส่งแบบสอบถามให้กับ ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับสาขาวิชา/หลักสูตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติของผู้ตอบแบบสอบถาม และนำมาหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เพื่อถามปัญหาการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 3 ระยะ คือ ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางตามขั้นตอนการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดของโครงการที่จะทำการประเมินผล ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขต

การประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดประเด็นการประเมินผล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ขั้นตอนที่ 4 สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบ ขั้นตอนที่ 5 ประมวลผลและแนวทางการดำเนินงานต่อไป และขั้นตอนที่ 6 การเขียนรายงาน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม กับกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 50 คน

● สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 50 คน ประกอบด้วย เพศหญิง ร้อยละ 60 เพศชาย ร้อยละ 40 เป็นบุคลากรที่เป็นอาจารย์ ร้อยละ 60 เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ร้อยละ 30 และเป็นผู้บริหาร ร้อยละ 10 ซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำเนินโครงการ ระหว่าง 3-4 ปี ร้อยละ 44 มากกว่า 5 ปี ร้อยละ 32 และระหว่าง 1-2 ปี ร้อยละ 24 ตามลำดับ และเคยเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินโครงการ (เขียนโครงการ ดำเนินโครงการ การติดตามประเมินผลโครงการ และการจัดทำรายงานผลโครงการ) ซึ่งร้อยละ 90 เคยเข้ารับการอบรม มีเพียง ร้อยละ 10 เท่านั้นที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม และเมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ

โดยสรุปภาพรวมปัญหาการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้ง 3 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยะก่อนเริ่มดำเนินโครงการ วิทยะระหว่างดำเนินโครงการ และวิทยะหลังสิ้นสุดดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$) และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในระดับปานกลาง (S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาตามวิทยะ เป็นรายข้อ พบว่า

1.1 วิทยะก่อนดำเนินโครงการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีปัญหาในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ วิทยะก่อนดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับปานกลาง (S.D.=0.71)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการติดตามประเมินผลในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ความรู้ความสามารถของผู้ติดตามและประเมินผล ($\bar{x}=4.72$) และการสร้างเครื่องมือในการติดตามประเมินผล ($\bar{x}=4.56$) ตามลำดับ และมีปัญหาในระดับมากค่อนข้างไปทางมากที่สุด 3 ลำดับ คือ การกำหนดเกณฑ์การติดตามและประเมินผลโครงการ ($\bar{x}=4.46$) ความพร้อมของเวลาในการติดตามและประเมินโครงการ ($\bar{x}=4.30$) และความพร้อมของงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการ ($\bar{x}=4.24$) ตามลำดับ

1.2 วิทยะระหว่างดำเนินโครงการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีปัญหาในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ วิทยะระหว่างดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.58$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับปานกลาง (S.D.=0.66)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการติดตามประเมินผลในระดับมากที่สุด คือ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของโครงการกับงบประมาณที่

ใช้ไป ($\bar{x}=4.56$) และมีปัญหาในระดับมากค่อนข้างไปทางมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ภาระงานของผู้ได้รับการติดตามประเมินผล ($\bar{x}=4.42$) การตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายของโครงการ ($\bar{x}=4.38$) และภาระงานของผู้ติดตามประเมินผล ($\bar{x}=4.36$) ตามลำดับ

1.3 ระยะเวลาหลังสิ้นสุดดำเนินโครงการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีปัญหาในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ระยะเวลาหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับปานกลาง (S.D.=0.72)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการติดตามประเมินผลในระดับมาก 3 ลำดับ คือ การประเมินผลการเบิกจ่ายงบประมาณ ($\bar{x}=4.44$) การนำข้อเสนอแนะจากการติดตามประเมินผลไปวางแผนการดำเนินงานต่อไป ($\bar{x}=4.40$) และการตรวจสอบผลกระทบของโครงการ ($\bar{x}=4.36$) ตามลำดับ รองลงมามีปัญหาในระดับปานกลาง คือ การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน ($\bar{x}=2.84$)

2. แนวทางการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ

บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีทัศนะต่อแนวทางการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ในภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.55$) โดยมีทัศนะที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมาก (S.D.=0.50) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านตามขั้นตอนการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ 6 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดของโครงการที่จะทำการประเมินผล พบว่า มีทัศนคติเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมาก ($\bar{x}=4.13$) โดยมีทัศนคติที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมาก (S.D.=0.44) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เห็นด้วยกับแนวทางในระดับมาก ตามลำดับ ดังนี้

1. ควรประชุมหารือและศึกษาจากข้อมูล ทฤษฎีภูมิ เช่น เอกสารโครงการ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=4.48$)
2. ควรเข้าพบหน่วยงานผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบโครงการ เพื่อปรึกษาหารือ หรือศึกษาให้เข้าใจก่อนดำเนินการ เช่น เป้าหมายโครงการกิจกรรมสำคัญของโครงการ เงื่อนไขการดำเนินงานมีความเป็นไปได้หรือไม่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และความสอดคล้องของตัวชี้วัดทั้งในระดับผลผลิตและผลลัพธ์ ($\bar{x}=3.78$)

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขตการประเมินผล พบว่า มีทัศนคติเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.74$) โดยมีทัศนคติที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมาก (S.D.=0.44) คือ ควรประชุมกลุ่มย่อยคณะทำงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อระดมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการประเมิน (พื้นที่ดำเนินการ กลุ่มเป้าหมาย และช่วงเวลาดำเนินการ)

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดประเด็นการประเมินผล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมมีทัศนคติเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.65$) ซึ่งมีทัศนคติที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมาก (S.D.=0.43) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เห็นด้วยกับแนวทางในระดับมากที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้

1. ควรพิจารณาเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ ผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ ช่วยส่งเสริม/สนับสนุนให้แผน/ยุทธศาสตร์ บรรลุเป้าหมาย ($\bar{x}=4.96$)

2. ควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายของนโยบาย/โครงการ ว่าได้รับผลผลิตตรงตามความต้องการหรือไม่ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการมากน้อยเพียงใด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นอย่างไรกับโครงการ (สนับสนุน/ไม่สนับสนุน) มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการหรือไม่ ($\bar{x}=4.74$)

3. ควรพิจารณาความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนและสอดคล้องกันหรือไม่ เพื่อทบทวนแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณว่าเหมาะสมหรือไม่ ($\bar{x}=4.74$)

ขั้นตอนที่ 4 สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบ พบว่า มีทัศนเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$) โดยมีทัศนเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมาก (S.D.=0.50) คือ ควรประชุมระดมความคิดเห็นของคณะทำงานประเมินผล เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อค้นพบของการดำเนินการในแต่ละส่วน โดยแบ่งตามกระบวนการ/กิจกรรมของโครงการ และแบ่งตามระดับ(ปัจจัยนำเข้า/กระบวนการ/ผลผลิต/ผลลัพธ์/ผลกระทบ)

ขั้นตอนที่ 5 ประมวลผลและแนวทางการดำเนินงานต่อไป พบว่า มีทัศนเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.96$) โดยมีทัศนเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด (S.D.=0.20) คือ ควรประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นของคณะทำงานตามประเด็นการประเมินให้ครบถ้วน ได้แก่ ประสิทธิภาพโครงการ (ผลผลิต) และประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ (ผลลัพธ์) และข้อสรุปโครงการ (ยกเลิกโครงการ/ชะลอโครงการ)

ขั้นตอนที่ 6 การเขียนรายงาน พบว่า โดยภาพรวมมีทัศนเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานในระดับมาก ($\bar{x}=4.45$) ซึ่งมีทัศนเห็นที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกันในระดับปานกลาง (S.D.=0.65) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าเห็นด้วยกับแนวทางควรมีคู่มือการจัดทำรายงานผลที่ชัดเจน ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.96$) และเห็นด้วยในระดับมากกับ 2 แนวทาง ตามลำดับ ดังนี้

1. ควรปรับปรุงแบบฟอร์มการรายงานให้สามารถใช้งานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{x}=4.22$)
2. ควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำรายงาน ($\bar{x}=4.22$)

● อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากการวิจัยซึ่งวิเคราะห์ปัญหาตามระยะการดำเนินโครงการ 3 ระยะ พบว่า

1.1 ระยะก่อนดำเนินโครงการ มีปัญหาในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ความรู้ความสามารถของผู้ติดตามและประเมินผล และการสร้างเครื่องมือในการติดตามประเมินผล รองลงมาในระดับมาก คือ การกำหนดเกณฑ์การติดตามและประเมินผลโครงการ

1.2 ระยะระหว่างดำเนินโครงการ มีปัญหาในระดับมากที่สุด คือ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของโครงการกับงบประมาณที่ใช้ไป รองลงมา มีปัญหาระดับมากก่อนไปทางมากที่สุด 3 ประเด็น คือ ภาระงานของผู้ได้รับการติดตามประเมินผล การตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายของโครงการ และภาระงานของผู้ติดตามประเมินผล

1.3 ระยะหลังสิ้นสุดดำเนินโครงการ มีปัญหาในระดับมาก 3 ประเด็น คือ การประเมินผลการเบิกจ่ายงบประมาณ การนำข้อเสนอแนะจากการติดตามประเมินผลไปวางแผนการดำเนินงานต่อไป และการตรวจสอบผลกระทบของโครงการ รองลงมา มีปัญหาในระดับปานกลาง คือ การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน

2. เพื่อหาแนวทางการติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากการศึกษาวิจัยซึ่งวิเคราะห์แนวทางตามขั้นตอนการติดตามประเมินผล 6 ขั้นตอนพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดของโครงการที่จะทำการประเมินผล เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมาก ใน 2 แนวทาง คือ ควรประชุมปรึกษาหารือและศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสารโครงการ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และควรเข้าพบหน่วยงานผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบโครงการ เพื่อปรึกษาหารือ หรือศึกษาให้เข้าใจก่อนดำเนินการ เช่น เป้าหมายโครงการ กิจกรรมสำคัญของโครงการ เงื่อนไขการดำเนินงานมีความเป็นไปได้หรือไม่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และความสอดคล้องของตัวชี้วัดทั้งในระดับผลผลิตและผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขตการประเมินผล เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมากที่สุด คือ ควรประชุมกลุ่มย่อยคณะทำงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อระดมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการประเมิน ได้แก่ การกำหนดพื้นที่ดำเนินการ กลุ่มเป้าหมาย และช่วงเวลาดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดประเด็นการประเมินผล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมากที่สุด ใน 3 ประเด็น คือ ควรพิจารณาเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ รวมทั้งช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้แผนและยุทธศาสตร์บรรลุเป้าหมาย ควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายของนโยบายและโครงการ ว่าได้รับผลผลิตตรงตามความต้องการหรือไม่ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการมากน้อยเพียงใด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

มีความเห็นอย่างไรกับโครงการ เช่น ให้อการสนับสนุนหรือไม่ให้อการสนับสนุน) และมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการหรือไม่ และควรพิจารณาความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนและสอดคล้องกันหรือไม่ เพื่อทบทวนแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณว่าเหมาะสมหรือไม่

ขั้นตอนที่ 4 สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบ เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมาก คือ ควรประชุมระดมความคิดเห็นของคณะทำงานประเมินผลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อค้นพบของการดำเนินการในแต่ละส่วน โดยแบ่งตามกระบวนการ กิจกรรมของโครงการ และแบ่งตามระดับตามปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ขั้นตอนที่ 5 ประมวลผลและแนวทางการดำเนินงานต่อไป เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมากที่สุด คือ ควรประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นของคณะทำงานตามประเด็นการประเมินให้ครบถ้วน ได้แก่ ประสิทธิภาพโครงการ (ผลผลิต) และประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ (ผลลัพธ์) และข้อสรุปโครงการว่าควรพิจารณาให้ยกเลิกโครงการ หรือชะลอโครงการ

ขั้นตอนที่ 6 การเขียนรายงาน เห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมากที่สุด คือ ควรมีคู่มือในการจัดทำรายงานผลที่ชัดเจน รองลงมาเห็นด้วยกับการดำเนินงานระดับมาก ใน 2 ประเด็น คือ ควรปรับปรุงแบบฟอร์มการรายงานให้สามารถใช้งานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำรายงาน

● ข้อเสนอแนะ:

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ไม่ว่าจะป็นรายงานผลการดำเนินโครงการ และรายงานผลการติดตามและประเมินผลโครงการ ควรมีการสร้างแรงจูงใจและมีมาตรการสำหรับหน่วยงานที่ดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการติดตามและรายงานผล

2. ควรมีการจัดอบรมให้กับบุคลากรทุกระดับของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการ ได้แก่ การเริ่มต้น วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบควบคุม และปิดโครงการ

3. ในทุกขั้นตอนของการบริหารโครงการ ได้แก่ การเริ่มต้น วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบควบคุม และปิดโครงการ ควรมีการจัดทำคู่มือที่มีความทันสมัย และเหมาะสมกับสภาพการณ์ สอดคล้องกับแนวทางของส่วนกลาง (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร) เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผน (2561). *เอกสารประกอบการประชุม เรื่องการถ่ายทอด และจัดทำแผนปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปี ปังบประมาณ พ.ศ. 2562*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กระทรวงยุติธรรม. (ม.ป.ป.). *ความรู้เกี่ยวกับการติดตามประเมินผล* [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://km.moj.go.th/info/doc/8f34abea27d5e3cd279a7e8bcb3e4bb.doc> (สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563).
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2541). *การวิจัยประเมินผล: หลักการและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิสนุ พองศรี. (2551). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธา.
- ยุทธนา พรหมมณี. (ม.ป.ป.). *การติดตามและการควบคุม (Monitoring and Control)*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://pncc.ac.th/pncc/word/s4.ppt> (สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). *การวิจัยและประเมินผลโครงการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2547). *การวางแผนและการบริหารโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป.). *การติดตามและประเมินผล* [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://www.opsmoac.go.th/km-km> (สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563).

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2545). *ชุดวิชาการเพื่อพัฒนาสำหรับงานสภาสถาบันราชภัฏ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

หทัยรัตน์ ลิ้มอรุณวงศ์. (ม.ป.ป.). *การติดตามและประเมินผล* [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://tsumis.tsu.ac.th/tsukm> (สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563).

อัญชลี ธรรมะวีรกุล. (2552). *การประเมินโครงการ* [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://panchalee.wordpress.com/2009/04/28/project-evaluation1/> (สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563).

● ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางวิชา ตริศกประพทธี
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ
หน่วยงานสังกัด	สำนักงานคนบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี (วท.บ.) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญา

Suffering in the perspective
of buddhist philosophy

ลำครองสิทธิ์ คำสงค์

สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

E-mail : lamkongsit14@gmail.com

Lamkongsit Kham-song

social science, Faculty of humanities and social sciences

Sakon Nakhon Rajabhat University

E-mail : lamkongsit14@gmail.com

รับบทความ 1 พฤษภาคม 2567
แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2567
ตอบรับบทความ 1 มิถุนายน 2567

Received : May 1, 2024
Revised : May 15, 2024
Accepted : June 1, 2024

Abstract

Buddhist philosophy views suffering (dukkha) in two aspects: suffering in the Three Characteristics and suffering in the Four Noble Truths. Suffering in the Three Characteristics is characterized by impermanence, meaning it cannot remain in its original state. It is constantly changing from one condition to another and cannot persist in a single state. The cause of suffering in the Three Characteristics thus stems from its impermanence, which arises due to conditioning factors. Conversely, suffering in the Four Noble Truths arises from craving and clinging to the five aggregates: form, sensation, perception, mental formations, and consciousness.

This study of the Buddhist philosophical perspective on suffering will be beneficial to life when one understands what suffering is, where it originates, and how to cease it. By practicing with faith and perseverance as a foundation, one can ultimately discover happiness and tranquility in life.

Keyword :

The Four noble Truths, Philosophy, Teaching.

บทคัดย่อ

พุทธปรัชญามีทัศนะหรือมุมมองต่อทุกข์ใน 2 ลักษณะ คือ ทุกข์ในไตรลักษณ์กับทุกข์ในอริยสัจ ทุกข์ในไตรลักษณ์มีลักษณะที่คงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ มีสถานะเป็นอนิจจังคือไม่เที่ยงต้องเปลี่ยนแปลงจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งอยู่ตลอดเวลาไม่อาจดำรงอยู่ในสภาพนั้นได้ เหตุแห่งการเกิดทุกข์ในไตรลักษณ์จึงมาจากความไม่เที่ยงเพราะถูกปัจจัยปรุงแต่ง ส่วนทุกข์ในอริยสัจเป็นความทุกข์ที่เกิดจากตัณหาและอุปาทานคือความ ยึดมั่น ถือมั่น ในขั้นที่ 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

การศึกษาหลักคำสอนเรื่องทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญาครั้งนี้นี้จะมีประโยชน์ต่อชีวิตก็ต่อเมื่อได้รู้ว่าทุกข์คืออะไร สาเหตุของทุกข์มาจากไหน และวิธีดับทุกข์คืออะไร แล้วลงมือปฏิบัติตามด้วยศรัทธา มีความเพียร เป็นที่ตั้ง ก็จะทำให้ชีวิตค้นพบความสุขและความสงบร่มเย็นได้ในที่สุด

คำสำคัญ :

อริยสัจ 4, ปรัชญา, คำสอน

● บทนำ

การประกาศคำสอนเรื่องทุกขีในพุทธศาสนา เป็นการประกาศหลักการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความจริงของทุกขีใน 2 ลักษณะ คือ ทุกขีในไตรลักษณ์กับทุกขีในอริยสัจสี่ ทุกขีในไตรลักษณ์พุทธปรัชญาหรือพุทธศาสนามองว่า **ทุกสิ่งเป็นทุกขี** เพราะมีปัจจัยปรุงแต่งที่เรียกว่า **สังขาร** ซึ่งรวมถึงสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น ก้อนดิน ก้อนหิน เป็นต้น ล้วนต้องเป็นทุกขีเหมือนกันทั้งหมดไม่มียกเว้น ทุกขีในความหมายนี้เป็นภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงตัวมันเองอยู่ตลอดเวลา ไม่อาจดำรงอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป ต้องเปลี่ยนจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งเสมอ เช่น จากเด็กเป็นผู้ใหญ่กลายเป็นคนแก่ คนเจ็บ และตายในที่สุด หรือจากสุขสบายกลายเป็นทุกขี จากความมีเป็นความไม่มี จากกลางคืนเป็นกลางวัน จากร้อนเปลี่ยนเป็นความเย็น เป็นต้น สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกขี มีลักษณะอย่างนี้ นั่นคือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เสื่อมไป สลายไป ไม่คงอยู่ในสภาพเดิม

คำสอนเรื่องไตรลักษณ์เป็นการแสดงให้เห็นความจริงของชีวิตและสรรพสิ่งในโลกว่า ทุกสิ่งไม่เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นทุกขีเพราะที่ไม่อาจดำรงอยู่ในสภาพเดิมได้ เป็นอนัตตา คือความไม่มีตัวตนที่แท้จริง สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เสื่อมสลายไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุ พุทธปรัชญามองว่า สรรพสิ่งเป็นตถตา คือเป็นเช่นนั้นเอง ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็เป็นของมันเองเช่นนั้น ไม่มีใครกำหนด ให้เป็นมันเป็นไปเองตามธรรมดา ตามกฎธรรมชาติ ดังนั้น ทุกขีในไตรลักษณ์ จึงมีความหมายกว้างครอบคลุม ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในโลกและจักรวาล ล้วนตกอยู่ภายใต้ 3 ภาวะ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกขี และเป็นอนัตตา พุทธปรัชญาจึงมองเรื่องทุกขีในไตรลักษณ์บนพื้นฐานของความจริงที่ว่า ทุกอย่างเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ไม่มีอำนาจใดมาควบคุมบังคับให้ดำเนินไปตามความปรารถนา

ได้ ชีวิตเราในฐานะที่ตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ทั้ง 3 อย่างนี้จึงหนีไม่พ้นจากความทุกข์ตามทัศนะนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนทุกข์ในอริยสัจสี่ มีความหมายแคบลงเจาะจงขึ้นมาที่เราว่า ชีวิตเป็นทุกข์เพราะมีตัณหาคือความอยาก 3 ประการ ได้แก่ **กามตัณหา** ความอยากในกาม **ออยาก** ได้อารมณ์อันน่าใคร่ น่าปรารถนา **ภวตัณหา** ความอยากมี **ออยาก** เป็น และ **วิภวตัณหา** คือ ความอยากไม่มี ไม่เป็น **ออยาก** พ้นไปจากสิ่งที่ตัวเองไม่พอใจเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ตนเองปรารถนาหรือคาดหวัง ย่อมทำให้ชีวิตเป็นทุกข์อย่างนี้ เหมือนดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 15 ข้อที่ 183 ความว่า **“โลกอันตัณหาย่อมนำไป อันตัณหาย่อมเลือนไสไป โลกทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอันหนึ่งคือตัณหา”¹**

ดังนั้น การจะดับทุกข์ในอริยสัจสี่นี้ต้องดับที่สมุทัยคือเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ นั่นก็คือดับที่ตัณหานั่นเอง ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสแก่ภิกษุว่า:-

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแล ตัณหา 3 และมานะ 3 นี้ย่อมเป็นธรรมชาอันภิกษุละได้แล้ว เมื่อนั้น ภิกษุนี้เรากล่าวว่า ได้ตัดตัณหาขาดแล้ว คลายสังโยชนได้แล้ว ได้กระทำที่สุดทุกข์เพราะละมานะได้โดยชอบ²

จากพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ได้แล้ว ชีวิตจึงจะได้รับอิสรภาพ มีความปลอดภัย ไร้การครอบงำจากตัณหาที่คอยเรียกร้องให้ทำตามความต้องการอยู่ตลอดเวลา นอกจากชีวิตจะเป็นทุกข์เพราะตัณหาคือ

1 ส.ส.15/183/47

2 อจ.ปณจก.22/377/456

ความอยากแล้ว พุทธปรัชญายังมองว่า มีสิ่งที่ทำให้เราเป็นทุกข์อีกอย่างหนึ่งก็คือ **อุปาทานในชั้น 5** ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสไว้ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 17 สังยุตตนิกาย ชันธวรรค ความว่า:-

ดูกรภิกษุทั้งหลาย กิธรรมเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานเป็นไฉน? อุปาทานเป็นไฉน? ดูกรภิกษุทั้งหลาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชื่อว่า **ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน** ความกำหนดด้วยอำนาจ ความพอใจ ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนั้นชื่อว่า **อุปาทาน** ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า **ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน** นี้เรียกว่า **อุปาทาน**³

หมายความว่า ชั้น 5 เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ส่วนสิ่งที่ทำให้ชีวิตเป็นทุกข์คือ **อุปาทาน** ความกำหนด ความพอใจ และความยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 ดังกล่าวนั่นเอง การที่เรามีผัสสะจากการเห็นรูป เกิดเวทนาคือความพอใจ ไม่พอใจ จดจำได้ในเวทนาที่เกิดขึ้น มีปรุงแต่งให้เป็นชอบ เป็นชัง เป็นดี เป็นชั่ว เป็นถูก เป็นผิด วิญญาณทำหน้าที่คือการรู้เห็นในรูป เวทนา สัญญา และสังขารแล้วเข้าไปยึดถือ ในผัสสะต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยความกำหนดและพอใจ เกิดเป็นความโลภ ความโกรธ เพราะไม่พอใจเมื่อไม่ได้ตามความกำหนดที่เกิดขึ้นจากความพอใจ สุดท้ายก็ต้องเป็นทุกข์เพราะได้หลงเข้าไปยึดมั่น ถือมั่นในชั้น 5 นั่นเอง

บทความวิชาการเรื่องทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญานี้ ต้องการนำเสนอมุมมองของทุกข์ใน 2 ลักษณะ คือ 1) ทุกข์ในฐานะที่ต้องเดินตามกฎความจริงหรือกฎธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกข์ในลักษณะนี้เป็นทุกข์ ที่

3 ส.ช.17/309/160

เกิดอยู่บนพื้นฐานของความไม่เที่ยง ไม่สามารถคงอยู่ในสภาพเดิม มีการเปลี่ยนจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่ง เช่น เปลี่ยนจากความเกิดไปสู่ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เรียกว่า **ทุกข์ในไตรลักษณ์** หรือทุกข์โดยสภาวะ ที่ต้องเป็นอย่างนั้น ไม่สามารถเป็นอย่างอื่นได้ 2) ทุกข์ในฐานะที่มีเหตุมาจากตัณหาและอุปาทาน เรียกว่า **ทุกข์ในอริยสัจ** หากจะดับทุกข์ต้องดับที่ต้นเหตุคือตัณหาและอุปาทาน ชีวิตก็จะเป็นอิสระจากความทุกข์ได้นั่นเอง

● วัตถุประสงค์

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่:-

1. เพื่อให้รู้ว่าทุกข์คืออะไร
2. เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์
3. เพื่อให้รู้แนวทางในการดับทุกข์หรือแก้ปัญหาให้กับชีวิตได้ถูกต้อง

● ความหมายของทุกข์

ทุกข์ เป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความอึดอัด ขัดเคือง รู้สึกไม่สบาย มีความลำบาก ไม่มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ เป็นภาวะที่ไม่โล่งโปร่ง เบาสบาย เป็นภาวะที่ทนได้ยาก เพราะถูกบีบคั้น กดดันให้มีความเครียดและวิตกกังวล เป็นความรู้สึกที่ทุกข์ทรมาน ภาวะแบบนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนา เมื่อเกิดทุกข์แล้วก็ต้องพยายามหาทางแก้ตามสติปัญญาของแต่ละคน ทุกข์คืออะไร มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านได้ให้ความหมายและอธิบายเกี่ยวกับทุกข์ไว้ว่า “ทุกข์ตา (*Stress and Conflict*) ความเป็นทุกข์ ภาวะที่ถูกบีบคั้น ด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว ภาวะที่กดดัน ผืนและขัดแย้งในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้

คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัว ไม่ให้ความ
สมอยากแท้จริงหรือความพึงพอใจเต็มที่แก่ผู้อยากด้วยตัณหา และก่อให้เกิด
ทุกข์แก่ผู้เข้าไปอยาก เข้าไปยึดด้วยตัณหาอุปาทาน⁴”

พระไตรปิฎกเล่มที่ 12 มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาสติปัฏฐานสูตร
ข้อที่ 126 ได้ให้ความหมายของทุกข์ไว้ว่า **ทุกข์ คือความทุกข์ทั้งกาย ความ
ไม่สำราญทางกาย ความเสวยอารมณ์ที่ไม่สำราญ เป็นทุกข์อันเกิดแต่กายสัมผัส
นี้เรียกว่า ทุกข์**⁵

วิโรจ นาคชาตรี ได้ให้ความหมายของทุกข์ในหนังสือพุทธปรัชญา
เถรวาทไว้ว่า:-

ทุกข์ (Universal Miseries) เป็นลักษณะสากลที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุก
คน เป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดอยู่ทุกขณะว่า เป็นทุกข์ มีความหมาย 2 ลักษณะ คือ

- 1) **ทุกข์** หมายถึงความทนได้ยาก มาจากคำว่า ทุ แปลว่า ยาก และ
ขม (ขะ-มะ) แปลว่า ทน
- 2) **ทุกข์** หมายถึงภาวะที่ตัวเราไม่ปรารถนา ไร้แก่นสาร มาจากคำว่า
ทุ แปลว่า นำเกลียด และ ข (ชะ) แปลว่า ว่างเปล่า

ความทุกข์แบ่งออกเป็น 2 ภาวะ คือ:-

1) **ภาวะที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ** ทำให้สรรพสิ่งรักษาสภาพเดิมไว้
ไม่ได้ มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา (changing
process) ในที่นี้หมายถึง ร่างกายที่ต้องเกิด แก่ เจ็บป่วย และตาย

4 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, พิมพ์ครั้งที่ 8, โรง
พิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพมหานคร ; 63.

5 ม.ม. 12/126/119

2) ภาวะทีบีบคั้นจิตใจ ก่อให้เกิดผลคือความเร้าร้อน ความหวาดวิตก ความกังวล เป็นภาวะทีจิตหลงผิดไม่เข้าใจความจริงตามสภาวะธรรม จึงยึดติดในร่างกายและในความคิดต่าง ๆ⁶

สมภาร พรหมทา ได้อธิบายถึงทุกข์ไว้ว่า หมายถึงภาวะทีสรรพสิ่งมีความบีบคั้น กดดันอยู่ภายใน และความบีบคั้นดังกล่าวนี้เองทีส่งผลให้สรรพสิ่งต้องเปลี่ยนแปลงไม่อาจทนอยู่ในภาวะใดภาวะหนึ่งได้ตลอดไป⁷

และท่านได้ขยายความเพิ่มเติมว่า คำสอนว่าด้วยทุกข์ในพุทธศาสนาทั้งในฝ่ายเถรวาทและมหายาน เมื่อกล่าวถึงที่มาของทุกข์จะหมายเอาตัวเราและความยึดมั่นในตัวเราเป็นหลัก ทุกข์อันเกิดจากตัวเราคือปรากฏการณ์พื้นฐานทีต้องเกิดกับเราอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงซึ่งได้แก่ การเกิด ความแก่ชรา ความเจ็บป่วย และความตาย รวมเรียกกง่าย ๆ ว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย⁸

จากการทีได้ทราบความหมายของทุกข์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ทุกข์มี 2 อย่าง คือ ทุกข์กายกับทุกข์ใจ **ทุกข์กาย** เป็นทุกข์ทีเกิดจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บไข้ได้ป่วย และความตาย ทุกข์ลักษณะนี้เรียกว่า ทุกข์ประจำกายหรือทุกข์ประจำสังขารทีต้องเกิดขึ้นกับร่างกายทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วน**ทุกข์ใจ** เป็นทุกข์ทีเกิดจากความต้องการภายใน คือตัณหาและอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในขันธ 5 ซึ่งจะได้ศึกษาว่าทุกข์ทั้ง 2 อย่างนี้มีลักษณะอย่างไร เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

6 วิโรจ นาถชาติ. (2554). พุทธปรัชญาเถรวาท, พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ ; 113

7 สมภาร พรหมทา. (2548). พุทธปรัชญา : มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์ศยาม, กรุงเทพฯ ; 45

8 สมภาร พรหมทา. เล่มเดียวกัน หน้า 103

● ทุกข์ในไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ หมายถึงลักษณะที่เหมือนกันหรือเสมอกัน คนเราเมื่อเกิดมาบนโลกนี้แล้ว จะเป็นคนเชื้อชาติ ศาสนาใด โง่หรือฉลาด จนหรือรวย สวยหรือซี้เหล่าก็ตาม ย่อมมีลักษณะเหมือนกัน 3 ประการ ที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ นั่นก็คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตนที่แท้จริง) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายเกี่ยวกับไตรลักษณ์ไว้ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์เอาไว้ว่า:-

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมายให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นอย่างนั้น ๆ 3 ประการ ได้แก่ 1) **อนิจจตา** ความเป็นของไม่เที่ยง 2) **ทุกข์ตา** ความเป็นทุกข์หรือความเป็นของคงทนอยู่มิได้ 3) **อนัตตตา** ความเป็นของมิใช่ตัวตน ลักษณะเหล่านี้มี 3 อย่าง จึงเรียกว่า **ไตรลักษณ์** ลักษณะทั้ง 3 นี้มีแก่สิ่งทั้งหลาย เป็นสามัญเสมอกันคือ ทุกอย่างที่เป็นสังขตะ เป็นสังขารล้วนไม่เที่ยง คงทนอยู่มิได้ เสมอเหมือนกันทั้งหมด ทุกอย่างที่เป็นธรรม ทั้งสังขตะคือสังขาร และอสังขตะคือวิสังขาร ล้วนมิใช่ตน ไม่เป็นอัตตา เสมอกันทั้งสิ้นจึงเรียกว่า **สามัญลักษณะ** ลักษณะเหล่านี้เป็นของแน่นอน เป็นกฎธรรมชาติ มีอยู่ตามธรรมดา จึงเรียกว่า **ธรรมนิยาม**⁹

ส่วนในพระไตรปิฎกมีพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเกี่ยวกับไตรลักษณ์ไว้ดังนี้ว่า:-

ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตทั้งหลาย จะอุบัติหรือไม่ก็ตาม ชาติ นั้นคือความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดาก็ตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้ บรรลุธรรมนั้นว่า

9 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 27, โรงพิมพ์พุทธศาสนาของธรรมสภา, กรุงเทพมหานคร ; 120

สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง
สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์
ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา

ตถาคตตรัสรู้ เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิด
เผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่ายว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์
ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”¹⁰

จากพุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นว่า ทุกข์ในไตรลักษณ์นี้มีอยู่แล้วตามกฎ
ธรรมชาติ เพียงแต่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาเปิดเผยและแสดงให้กับ
ชาวโลกได้รับรู้ว่า ทุกข์มีอยู่เองตามธรรมดา ปรากฏอยู่แล้วในทุกสิ่งทั้งที มีชีวิต
และไม่มีชีวิต ล้วนเป็นไปตามธรรมชาติของมันอยู่แบบนั้น ใครจะรู้หรือไม่รู้ จะ
ชอบหรือไม่ชอบก็ตาม ทุกข์ ก็ได้ทำหน้าที่ของมันอยู่แบบนั้นตลอดเวลา ตาม
นัยที่ว่า สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นย่อมเป็นทุกข์ สิ่งที่ไม่เที่ยงและเป็นทุกข์เพราะมี
ปัจจัยปรุงแต่ง (สังขาร) สิ่งทั้งปวงเหล่านั้นทั้งหมด พุทธปรัชญามองว่าล้วน
เป็น อนัตตา คือไม่มีตัวตน จึงไม่มีใครบังคับได้ เช่น เราไม่ยากแก่ ไม่ยาก
เจ็บ ไม่อยากตาย ไม่อยากเปลี่ยนแปลงหรือเสื่อมสลายไป ก็ไม่ได้ ความแก่
ความเจ็บ ความตาย ความเปลี่ยนแปลง ความแตกดับหรือเสื่อมสลายล้วนเป็น
ไปตามธรรมดา ตามกฎธรรมชาติทั้งสิ้น ยกเว้นนิพพานจะไม่มีภาวะของการ
เกิดดับเพราะอยู่เหนือการปรุงแต่งจากสังขารทั้งหลายทั้งปวง

ทุกข์ในไตรลักษณ์จึงมีสาเหตุมาจากความไม่เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลง
แปรสภาพอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับชีวิตเราทุกคนต้องเดินตามกฎเกณฑ์
เดียวกันนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

10 อง.ติก.20/137/385

ดังนั้น ทุกข์ตามนัยนี้ จึงเป็นทุกข์โดยสภาวะที่จะต้องเป็นอย่างนั้น เป็นสภาวะที่ต้องถูกบีบคั้น กดดัน ไม่ให้คงทนอยู่ในสภาพเดิม ต้องเปลี่ยนแปลงแปรสภาพไปเป็นอย่างอื่นต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ตามเหตุปัจจัยที่มา ประชุม จึงเรียกว่า **ทุกข์ตา** คือ **ภาวะ (Being)** ที่ทุกสิ่งจะต้องเป็นทุกข์ มีภาวะของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป แต่ในขณะที่เดียวกันความหมายของทุกข์ในไตรลักษณ์นี้ก็เชื่อมโยงหรือครอบคลุมไปถึงความเป็นทุกข์ของเวทนาคือความรู้สึก แล้วโยงไปสู่ทุกข์ในอริยสัจ 3 ลักษณะ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า:-

1) **ทุกข์ทุกข์ตา** หรือ **ทุกข์ทุกข์** ทุกข์ที่เป็นความรู้สึกทุกข์ ได้แก่ ความทุกข์ทางใจอย่างที่เขาใจกันโดยสามัญตามชื่อและสภาพ เช่น ความเจ็บปวด ไม่สบาย เมื่อยขบ เป็นต้น หมายถึงทุกข์เวทนานั่นเอง

2) **วิปริณามทุกข์ตา** หรือ **วิปริณามทุกข์** ทุกข์เนื่องด้วยความผันแปรหรือทุกข์ที่แฝงอยู่ในความแปรปรวน ได้แก่ ความรู้สึกสุขหรือสุขเวทนา ซึ่งเมื่อว่าโดยสภาวะที่แท้จริงก็เป็นเพียงทุกข์ในระดับหนึ่งหรือในอัตราส่วนหนึ่ง สุขเวทนาจึงเท่ากับเป็นทุกข์แฝงหรือทุกข์ตามแฝงอยู่ด้วยตลอดเวลา ซึ่งจะกลายเป็นความรู้สึกทุกข์หรือก่อให้เกิดทุกข์ขึ้นได้ในทันทีที่เมื่อใดก็ตามสุขเวทนานั้นแปรปรวนไป พูดอีกอย่างหนึ่งว่า สุขเวทนานั้น ก่อให้เกิดทุกข์เพราะความไม่จริงจัง ไม่คงเส้นคงวาของมันเอง

3) **สังขารทุกข์ตา** หรือ **สังขารทุกข์** ทุกข์ตามสภาพสังขารคือสภาวะของสังขารทุกสิ่งทุกอย่าง หรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดจากเหตุปัจจัย ได้แก่ ชั้น 5 ทั้งหมดเป็นทุกข์ คือเป็นสภาพที่ถูกบีบคั้น กดดันด้วยการเกิดขึ้นและการเสื่อมสลายของปัจจัยต่าง ๆ ที่ขัดแย้ง ทำให้คงอยู่ในสภาพเดิมมิได้ไม่คงตัว¹¹

11 สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ 51, บริษัท สหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพฯ, 79

นี่คือลักษณะของทุกข์ในไตรลักษณ์ ส่วนทุกข์ในอริยสัจจะมีลักษณะอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากทุกข์ในไตรลักษณ์อย่างไร ผู้เขียนจะได้นำมาให้เราได้ศึกษาในลำดับต่อไป

● ทุกข์ในอริยสัจ

ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่า ทุกข์ในอริยสัจในที่นี้หมายถึงทุกข์ในอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วนำมาแสดงเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย ซึ่งส่งผลให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมและขอบวชเป็นภิกษुरुูปแรกในพุทธศาสนา **อริยสัจ 4** คือความจริง อันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยะเจ้า มี 4 ข้อ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถือเป็นความจริงชั้นสูงสุดเป็นความจริงชั้นปรมาตม์ ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถเกิดปัญญารู้แจ้งและดับทุกข์ได้จริง สารสำคัญของอริยสัจสี่ก็即是เป็นการชี้ให้เห็นว่า ทุกข์คืออะไร เหตุให้เกิดทุกข์มาจากไหน จะดับทุกข์ได้อย่างไร และวิธีทำให้ทุกข์ดับนั้นต้องทำอย่างไร ซึ่งในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องอริยสัจสี่แก่ภิกษุความว่า:-

ภิกษุทั้งหลาย **ข้อนี้เป็นทุกข์อริยสัจ** ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ปราณาสังขิตไม่ได้ แม้ข้อนั้นก็ก็เป็นทุกข์ โดยย่ออุปาทานขันธ์ 5 เป็นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย **ข้อนี้เป็นทุกข์สมุทยอริยสัจ** คือ ตัณหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความเพติดเพลินและความกำหนด มีปกติให้เพติดเพลินในอารมณ์นั้น ๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

ภิกษุทั้งหลาย **ข้อนี้เป็นทุกข์นิโรธอริยสัจ** คือ ความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสละคืน ความพ้น ความไม่มีอาลัยในตัณหา

ภิกษุทั้งหลาย **ข้อนี้เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์** คือ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้แล ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ภิกษุทั้งหลาย จักขุเกิดขึ้นแล้ว ญาณเกิดขึ้นแล้ว ปัญญาเกิดขึ้นแล้ว วิชชาเกิดขึ้นแล้ว แสงสว่าง เกิดขึ้นแล้วแก่เราในธรรมทั้งหลายที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อนว่า **ทุกขอริยสังข์ควรกำหนดรู้ ทุกขสมุททยอริยสังข์ควรละ ทุกขนิโรธอริยสังข์ควรทำให้แจ้ง ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์ควรเจริญ**¹²

การศึกษาคำสอนเรื่องทุกขในอริยสังข์ ทำให้ทราบว่ ทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นทุกข์จากภายในจิตใจโดยมีสาเหตุมาจากตัณหา 3 อย่าง คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ตัวตัณหาหรือบางทีก็เรียกว่ากิเลส แปลว่า สิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมอง จิตที่เศร้าหมองก็แปลว่าจิตไม่สะอาด หรือสกปรก ภาษาอังกฤษใช้คำว่า **Defilement** แปลว่า สิ่งที่ทำความเศร้าหมองให้แก่จิต ซึ่งเข้าใจง่าย ๆ ว่า อะไรก็ตามที่ทำให้จิตเศร้าหมองสิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งสกปรกหรือไม่สะอาด เมื่อจิตไม่สะอาดก็จะทำให้เราไม่เห็นว่อะไรเป็นทุกข์ เวลาจะทำอะไรคน ส่วนใหญ่จึงมักจะทำตามที่จิตมันคิด มันปรุงแต่งด้วยอำนาจของกิเลสตัณหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ความอยากหรือกิเลสตัณหาที่เกิดขึ้นในใจเมื่อเราขาดสติกำหนดรู้เท่าทัน มันก็ทำให้เกิดอุปาทานคือความยึดมั่น ถือมันตามมา ด้วยการยึดถือว่ สิ่งที่ตัวเองคิดและทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะมันทำให้เราเกิดความพอใจหรือมีความสุขในสิ่ง ที่ได้ทำ ความยึดมั่น ถือมันจึงเป็นอาการของตัณหาคือความอยาก ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ความทุกข์เกิดขึ้นกับเรา อยู่ตลอดเวลานั่นเอง

ส่วน **อุปาทาน** ความยึดมั่น ถือมัน ในที่อริยสังข์นี้คือ การที่จิตหลงเข้าไปยึดมั่นถือมันในขั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถามว่ ทำไม

12 ส.ม.19/1081/593-594

เมื่อจิตมีอุปาทานในขั้นที่ 5 จึงต้องเป็นทุกข์ พุทธปรัชญามองว่า เป็นเพราะขั้นที่ 5 มันไม่เที่ยง ไม่คงที่ มีความแปรปรวน เสื่อมสลาย หาสิ่งที่ดำรงคงอยู่แบบเป็นตัวตนที่แท้จริงไม่มี เราจึงต้องเป็นทุกข์เมื่อสิ่งที่เราเข้าไปยึดถือมันเปลี่ยนแปลงไปหรือมันไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เช่น คนรักของเราไปมีคนอื่น สิ่งของเงินทองเราถูกขโมย ตำแหน่งที่เราปรารถนาถูกคนอื่นแย่งไป ทำความดีแต่ไม่มีคนชม เป็นต้น เหล่านี้ก็คือสิ่งที่ทำให้เราเป็นทุกข์เพราะความยึดมั่น ถือมั่นนั่นเอง

อีกประการหนึ่ง นอกจากทุกข์เกิดเพราะมีอุปาทานในขั้นที่ 5 แล้ว ยังมีอุปาทานอีกอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ชีวิตเราเป็นทุกข์ก็คือ ความยึดมั่น ถือมั่นด้วยอำนาจกิเลสตัณหา 4 อย่าง ได้แก่:-

1. กามอุปาทาน ความยึดมั่น ถือมั่น อย่างเหนียวแน่นในกาม ซึ่งเกิดขึ้นจากความใคร่ ความกำหนัด ด้วยอำนาจแห่งความพอใจในรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส จะเห็นได้ว่าคนส่วนใหญ่ที่ดิ้นรน ขวนขวายให้มีตำแหน่ง ฐานะ หน้าที่การงาน หรือทรัพย์สินเงินทองก็เพื่อหาความสุข สบายจากรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส มาบำรุงบำเรอตน จนบางคนหรือหลายคนก็หมดเนื้อหมดตัวไปในเรื่องของกามมีให้เห็นอยู่ในสังคมทั่วไป แม้กระทั่งการทำบุญกุศลก็ยังปรารถนาให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ดูแล้วก็จะพบว่าล้วนมีมูลเหตุมาจากกามารมณ์เป็นแรงจูงใจแทบทั้งสิ้น

2. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่น ถือมั่นในทิฏฐิ ความคิดเห็น ลัทธิคำสอน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือกันมายาวนาน จึงคิดว่าสิ่งที่ตัวเองคิด ตัวเองนับถือมันเป็นสิ่งถูกต้อง และในความเป็นจริงแล้วคนส่วนใหญ่ก็มักจะถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ แล้วเกิดความสำคัญมั่นหมายว่า ความคิดของตัวเองดีกว่า ถูกกว่า สำคัญกว่าคนอื่น ยิ่งคนที่มีการศึกษา มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงก็ยังมีอุปาทานในความคิดแบบนี้มาก พุทธปรัชญาถือว่า ทิฏฐุปาทานนี้เป็น

กิเลส เป็นสิ่งที่น่ากลัว เป็นสิ่งที่ทำให้จิตมีความหลงเข้าไปยึดแล้วหาทางออกไม่ได้ ผลที่ตามก็คือ คนประเภทนี้จะไม่ยอมให้ตัวเองถูกตำหนิ เมื่อโดนตำหนิหรือคนอื่นไม่ทำตามที่ตัวเองคิดเขาก็จะทุกข์ทันทึที่เขาจะกลายเป็นคนเจ้าโทสะ อารมณ์ร้อน โมโหร้าย เอาแต่ใจตัวเอง ไม่ยอมเปิดใจรับฟังความเห็นคนอื่น นี้แหละคือสิ่งที่เป็อันตรายอย่างยิ่งแก่ผู้ที่มีปฏิญญียะอะด้วยประการอย่างนี้

3. สิลัพพตูปาทาน ความยึดมั่น ถือมั่นในศีลและพรต คือถือว่าจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ เพียงด้วยศีลและข้อวัตรปฏิบัติ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบ วิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิ พิธีต่าง ๆ ถือว่าจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ โดยสักว่าทำสืบ ๆ กันมาด้วยความมกมาย หลวงพ่อพุทธทาสท่านได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การยึดมั่น ถือมั่นอยู่ด้วยความมกมาย ในสิ่งที่ทำมาอย่างเคยชิน อย่างบรรพบุรุษเคยทำมาอย่างไรก็ต้องทำอย่างนั้นต่อไป เช่น บางบ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย เคยมีศาลพระภูมิ ลูกหลานก็ต้องมีต่อไป มันมีความกลัว ความว่าเหวใจ เพราะถูกทำให้เข้าใจอย่างนั้น ให้ยึดมั่นอย่างนั้นมาตั้งแต่เล็ก หรือว่าเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย แขนวเครื่องราง พระเครื่องหรือตะกรุด ก็กลัวไม่กล้าที่จะเลิกสิ่งเหล่านั้นต้องทำตามไป ตลอดถึงพิธีรีตองเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่างก็ล้วนเป็นการกระทำที่ไม่ต้องอยู่ในอำนาจของเหตุผล ความไม่ตั้งอยู่ในอำนาจของเหตุผลนี้เรียกว่า **สิลัพพตูปาทาน** โดยทั่วไป ที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือว่า ระเบียบปฏิบัติที่ติงามต่าง ๆ ที่มีผลอันแท้จริงก็ไปเข้าใจผิดจนกลายเป็นของชลง ทำไปอย่างชลง เมื่อทำด้วยความไม่เข้าใจก็เป็นการถืออย่างมกมาย ที่มกมายมาแต่เดิมกึ่งมกมายต่อไป ที่ถูกจริง ที่มีเหตุผลก็ถูกทำให้มกมาย ไม่อยู่ในอำนาจของเหตุผล¹³

13 พุทธทาสภิกขุ. (2553). *แนะแนวจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ 3 : จุดหมายปลายทางและตัวแท้ของจริยธรรม*, สำนักพิมพ์ดวงตะวัน, กรุงเทพฯ, 32-34.

การที่เรามีความยึดมั่น ถือมั่นในข้อวัตรปฏิบัติ แบบแผน หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานซึ่งเราไม่รู้ว่ามี านถูกหรือผิด บางครั้งมันก็เป็นความมงมาย ทำให้ผู้ยึดถือไม่เห็นความจริง จึงเป็น ความหลงผิด ซึ่งก็คือกิเลสตัณหาที่นำพาให้ชีวิตของเราเดินไปหาทุกข์อีก แบบหนึ่ง

4. อัตตวาทุปาทาน ความยึดมั่น ถือมั่นด้วยความรู้สึกว่าเป็นตัวตน ความเชื่อพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่บอกว่า เรามีตัวตน คือความถือหรือสำคัญ มั่นหมายอยู่ภายในว่า มีตัวตนที่จะได้ จะเป็น จะมี จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ ไม่มองเห็นสภาวะ ของสิ่งทั้งปวงอันรวมทั้งตัวตนว่า เป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุม ประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วน ๆ¹⁴

ต่อปัญหาที่ว่า **อัตตวาทุปาทาน** ความยึดมั่น ถือมั่นว่ามีตัวตนทำไมจึง ทุกข์ ท่านพุทธทาสได้อธิบายว่า ความยึดถือว่ามีตัวตนนี้มีประจำอยู่ในสิ่งที่มี ชีวิตทั้งหลาย ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วมันจะมีชีวิตรอดมาได้ แต่พร้อมกันนั้นมัน ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ในการแสวงหาอาหาร ในการต่อสู้ ในการสืบพันธุ์ หรือในการทำอะไรทุก ๆ อย่าง ฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่ามีมันเป็นมูลฐานแห่งความ ทุกข์ทั้งปวงด้วย ข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นใจความโดยสรุปสั้นที่สุดว่า “สิ่งต่าง ๆ ที่คนมีอุปาทานไปยึดอยู่นั้นแหละเป็นตัวความทุกข์ หรือเป็นมูล เหตุแห่งความทุกข์ หรือร่างกายและจิตใจที่คนเข้าไปยึดถือด้วยอุปาทาน นั้นแหละเป็นความทุกข์”¹⁵

14 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 37, โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพฯ, 160.

15 พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (ม.ป.ป.). คู่มือมนุษย์ : บันไดขั้นแรกของการศึกษาระยะ, สถาบันสันติธรรม, 24.

ความรู้สึกที่ว่าเป็นตัวตน หรือเราเป็นเรานี้เองที่เวลาเมื่อเราจะทำอะไรก็มักจะเป็นไปเพื่อปกป้องตัวเรา หรือตอบสนองความต้องการของตัวเอง การมีความยึดมั่นในความเป็นเราเกิดขึ้นมักจะเป็นเหตุให้เกิดความเห็นแก่ตัว (egoism) ตามมา การกระทำหรือพฤติกรรมทุกอย่างก็จะเป็นไปเพื่อตัวเราเป็นตัวนำ แล้วก็อยากจะแสดงให้คนอื่นยอมรับในความเป็นตัวตนของเรา เช่น การอวดว่าเรารวย เราสวย เราดี เราเด่น เราเก่ง เราเป็นโน่นเป็นนี่ ทั้งการมีตำแหน่งยศถาบรรดาศักดิ์ เป็นต้น ถ้าเรารู้ไม่เท่าทัน หรือควบคุมความคิด ความรู้สึกแบบนี้ไม่ได้ทุกซ์ มันก็จะเกิดขึ้นกับเราอยู่ร่ำไป เพราะมันเป็นกิเลสตัณหาพาให้จิตหลงทางห่างจากความจริงออกไปเรื่อย ๆ

ดังนั้น ในอุปาทานทั้ง 4 นี้ หากเราเข้าไปยึดมั่น ถือมันด้วยอำนาจของกิเลส ตัณหา ก็จะทำให้ชีวิตของเราเป็นทุกข์ มีจิตเศร้าหมองไม่ผ่องแผ้ว ผลที่เกิดจากการมีอุปาทาน 4 ในจิตจะทำให้เกิดผลเสียแก่เราดังนี้

อุปาทาน : ความยึดมั่น ถือมัน	ผลเสียที่เกิดขึ้นกับชีวิต
กามอุปาทาน	ทำให้จิตหมกมุ่น มัวเมาในกามารมณ์ เสียทรัพย์ ผิดศีลธรรม
ทิฏฐูปาทาน	ทำให้เป็นคนเจ้าโทสะ ใจร้อน โมโหร้าย เอาแต่ใจตัวเอง มองโลกในแง่ร้าย ทิฎฐิ มานะสูง
สลิปปตูปาทาน	ทำให้เป็นคนหลงงมงาย ขาดเหตุผล ขาดสติปัญญาที่ละเอียดรอบคอบ ไม่จุดยืน เป็นของตัวเอง
อัตตวาทูปาทาน	ทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัว สำคัญมั่นหมาย ในตัวเองสูง เย่อหยิ่งโส มักอวด

● แนวทางในการดับทุกข์

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องทุกข์ทั้งในไตรลักษณ์ และทุกข์ในอริยสัจ 4 ข้างต้นนั้น พุทธปรัชญาได้เสนอแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติเพื่อช่วยบรรเทาให้ทุกข์ของเราลดน้อยลง ดังนี้:-

6.1 ทุกข์ในไตรลักษณ์ เราทราบแล้วว่า ทุกข์ประเภทนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมดา ตามธรรมชาติ เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยปรุงแต่งที่เรียกว่า **สังขาร** จึงเรียกว่าทุกข์ประจำสังขาร ซึ่งเกิดจากความไม่เที่ยง ความไม่คงทน อยู่ในสภาพเดิม และเป็นภาวะที่ไร้ตัวตน เราจึงต้องแก่ เจ็บป่วย และต้องตายไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ดำรงภาวะตายตัวอยู่อย่างนั้น เราไม่สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ ส่วนมากแล้วทุกข์ในไตรลักษณ์นี้จะเป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นทางกายหรือจากภายนอกก่อนแล้วจึงมาเกิดขึ้นภายใน

เมื่อรู้ได้อย่างนี้แล้ว ก็ต้องทำความเข้าใจและยอมรับในตัวกฎของไตรลักษณ์ว่า ทุกสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตน สรรพสิ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยอาศัยเหตุปัจจัย เมื่อถึงเวลาเหตุปัจจัยเหล่านั้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกฎเกณฑ์ เราจึงต้องรู้จักการปล่อยวางให้ทุกอย่างดำเนินไปอย่างนั้น เราไม่สามารถควบคุมอะไรได้ ทำใจให้ยอมรับกับทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตเราไม่ว่าดีหรือร้าย ที่เราปรารถนาหรือไม่ปรารถนา สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามกระบวนการตามธรรมชาติของมัน มีภาวะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเหมือนกันทุกคนไม่มียกเว้น จึงต้องทำความเข้าใจด้วยการใช้โยนิโสมนสิการคือการพิจารณาทุกอย่างโดยอุบายแยบคายให้ละเอียดลึกลงไป จนเห็นสภาวะตามความเป็นจริง ด้วยวิธีการอย่างนี้ เชื่อแน่ว่า ทุกข์ที่เกิดขึ้นกับเราก็จะถูกลดทอนหรือเบาบางลงไปได้บ้างไม่มากก็น้อย

6.2 ทุกข์ในอริยสัจ ทุกข์ประเภทนี้เป็นทุกข์ภายใน ที่มีสาเหตุมาจากต้นหาคือความอยาก และอุปาทานคือความยึดมั่น ถือมั่น ตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น การที่จะทำให้ทุกข์จางคลายหรือดับไปได้ พุทธปรัชญาสอนให้เราดับที่ต้นเหตุ เริ่มต้นต้องรู้ก่อนว่าอะไรคือทุกข์ สิ่งที่ทำให้ทุกข์เกิดมาจากไหน จะดับมันยังไง วิธีดับคืออะไรบ้าง วิธีที่นำมาใช้ในการดับทุกข์ท่านว่าคือทางสายกลาง ได้แก่มรรคมืองค์ 8 วิธีการปฏิบัติก็คือต้องทำภาวนา ฝึกเจริญสติให้เกิดการรู้เท่าทันความคิด อารมณ์ หรือทันความอยากที่เกิดขึ้นในจิต การทำภาวนาหรือการเจริญสติสามารถทำได้ง่ายในชีวิตประจำวัน โดยการเอาสติกำหนดรู้ดูกายที่เคลื่อนไหว ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน คู้ เขยียด หรือทำกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่เพียงแค่นี้ให้มีสติกำหนดรู้ดูอาการของกายอย่างต่อเนื่อง ทำบ่อย ๆ ถ้ามันผลออกก็กลับมากำหนดรู้ใหม่ ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ ทุกวันจนเป็นธรรมชาติ เพื่อให้จิตมีสติ สมาธิ และเกิดปัญญารู้แจ้ง อันจะนำไปสู่การดับทุกข์ได้ ทุกข์ในชีวิตเรามันเกิดที่กายกับจิต ดังนั้น ท่านจึงให้เราเอาเฝ้าดูกาย เห็นกายให้มันชัด เมื่อเห็นกายได้ชัดแล้วสติมันจะทำหน้าที่ในการเข้าไปดูจิตหรือดูความคิด ตัวความคิดนี้แหละคือสาเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด การดับทุกข์ก็คือดับที่ความคิด มันคิดโลก โกรธ หลง พอใจ ไม่พอใจ ให้เห็นว่ามันเกิดยังไง ตัวเห็นหรือตัวรู้ที่เรียกว่าสตินี้แหละจะเป็นตัวสลายความคิด ทำลายอวิชชา ต้นหา และถอนอุปาทานในจิตของเราได้

การดับทุกข์ในอริยสัจนี้ต้องลงมือปฏิบัติทำภาวนา เจริญสติเพื่อให้รู้เท่าทันความคิด เห็นการเกิดดับของความคิดก่อนที่มันจะถูกปรุงแต่งด้วยต้นหาคือ ความอยาก และอุปาทาน คือความยึดมั่น ถือมั่นในอุปาทาน 4 และขั้นที่ 5 ซึ่งนำพาให้ชีวิตของเราเป็นทุกข์อยู่ร่ำไป การดับทุกข์จึงดับที่ความคิดปรุงแต่งของเรานั้นเอง

● สรุป

จากการศึกษาเรื่องทุกข์ในมุมมองของพุทธปรัชญาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่า ทุกข์เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ

1) **ทุกข์ในไตรลักษณ์** ทุกสิ่งเป็นทุกข์เพราะความไม่เที่ยง ไม่คงอยู่ในสภาพเดิม มีภาวะถูกบีบคั้น กดดัน เสื่อมสลาย ตั้งอยู่ไม่ได้ เป็นไปตามกฎของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทุกข์ในไตรลักษณ์นี้โดยตัวกฎหรือสภาวะแล้วมันต้องเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ต้องเรียนรู้เท่าทันด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ยอมรับความจริง รู้จักการปล่อยวาง ทำใจให้ยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตว่าเป็นเรื่องธรรมดา เป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย รู้จักใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ปรับปรุง พัฒนาจิตและชีวิตของเราให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ก็จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขท่ามกลาง ความทุกข์ได้อย่างมีคุณค่าในแบบฉบับของเราเอง

2) **ทุกข์ในอริยสัจ** เป็นทุกข์ที่มีเหตุมาจากตัณหาและอุปาทาน วิธีแก้ไขหรือดับทุกข์ที่เกิดขึ้นก็ด้วยการทำภาวนา เจริญสติให้ต่อเนื่อง ฝึกดูกาย เคลื่อนไหว ดูใจนึกคิด ดูจิตที่ปรุงแต่งอย่างรู้เท่าทัน เห็นการเกิดดับของความ คิดบ่อย ๆ ก็จะช่วยสลายตัณหา อุปาทานที่เกิดขึ้นในจิตของเราให้เบาบางลงได้ สติคือการระลึกขันธ์นี้แหละเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในพุทธปรัชญาที่จะเข้าไปทำลายที่อยู่ของกิเลส ตัณหา และอุปาทานให้กับชีวิตของเราได้

เอกสารอ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). เล่มที่ 12,15, 17,19,20,22, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *ไตรลักษณ์*, พิมพ์ครั้งที่ 12, โรงพิมพ์พระพุทธรักษาของธรรมสภา, กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 27, โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิกจำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 37, โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย*, พิมพ์ครั้งที่ 8, โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (ม.ป.ป.). *คู่มือมนุษย์ : บันไดขั้นแรกของการศึกษาระยะ*, สถาบันบันลือธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2553). *แนะนำจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ 3 : จุดหมายปลายทางและตัวแท้ของจริยธรรม*, สำนักพิมพ์ดวงตะวัน, กรุงเทพมหานคร.
- วีโรจ นาคชาตรี. (2554). *พุทธปรัชญาเถรวาท*, พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- สมถาวร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา : มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์สยาม, กรุงเทพมหานคร.

การผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน)

The Production and Development
of Isan Phin by Mr. Songsak Prathumsinth,
National Artist in the Field of Performing Arts
(Isan Folk Music)

ภราดร ทรงวิชา* / จารูวัฒน์ สุขชา / อรรคพล ราษฎร์ศิริ / ประลองยุทธ์ แจ็งกลิ่น
พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพล/ วันนพร สิทธิสาร

สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Paradorn Songwicha* / Jaruwat Sukka / Arkpon Rachsiri /
Pralongyut Chaengklan/Pongsuk Tansinpon /Wannaporn Sitthisan
Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Humanities
and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

Email: pimp.ploy147@gmail.com

รับบทความ 10 พฤษภาคม 2567
แก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2567
ตอบรับบทความ 15 มิถุนายน 2567

Received : May 10, 2024
Revised : May 28, 2024
Accepted : June 15, 2024

* Corresponding author

Abstract

Currently, Isan musical instruments are widely used in music production, including recording, public performances, and playing alongside Western instruments. This has led to further development of the Isan phin from its traditional form. Manufacturers and developers of the phin have taken initiative to modernize the instrument in terms of materials, shape, sound quality, and durability, allowing it to be played more extensively with Western instruments. One of the renowned phin manufacturers and developers in the Isan region is Songsak Prathumsinth, a National Artist in the field of Performing Arts (Isan Folk Music). He incorporates electric guitar components into the phin, such as the bridge, nut, tuning pegs, frets, and electric circuits. The instrument is tuned according to standard Western tuning (using a tuner) with the base frequency set to 440Hz, allowing the phin to be adjusted to match other instruments without discord. This results in a clearer, more melodious sound according to Western musical principles, enabling the phin to be played more widely with Western instruments. The purpose of this article is to study the history of the Isan phin, its physical characteristics, and the traditional manufacturing process, as well as its current development and production. The research involved field data collection, literature review, and examination of academic papers and articles.

Keywords:

Isan phin, phin development, phin production

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันเครื่องดนตรีอีสานได้ถูกนำมาใช้ในการผลิตผลงานทางดนตรีอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นในบทบาท การบันทึกเสียง การบรรเลงต่อหน้าสาธารณชน และมีการนำมาใช้ในการบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกอย่างแพร่หลาย จึงเป็น เหตุผลให้พินอีสาน ถูกพัฒนาเพิ่มเติมมาจากสมัยก่อน ผู้ผลิตและพัฒนาพินจึงได้มีความริเริ่มผลิตพินให้มีความทันสมัย ทั้งในเรื่องของวัสดุ รูปร่าง คุณภาพของเสียง และอายุการใช้งานของเครื่องดนตรี ทำให้พินสามารถใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างกว้างมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในผู้ผลิตและพัฒนาพินอีสานที่มีชื่อเสียงอีกบุคคลหนึ่งในภาคอีสานได้แก่ ของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) ซึ่งมีการใช้ ส่วนประกอบของกีตาร์ไฟฟ้า นำมาใช้เป็นส่วนประกอบของพิน เช่น หย่อง นัท(Nut) ลูกบิด เฟรทกีตาร์(Fret) และภาควงจรไฟฟ้าของกีตาร์ไฟฟ้า และมีการ ติดตั้งเสียงตามเครื่องตั้งเสียงดนตรีสากล (Tuner) โดยตั้งค่าความถี่ตัวโน้ตที่เป็นหลักเครื่องดนตรีสากลปัจจุบัน คือค่า 440Hz ทำให้พินสามารถปรับปรับคีย์ตามเครื่องดนตรี อื่นๆได้โดยไม่ผิดเพี้ยน ส่งผลให้พินมีเสียงที่คมชัดไพเราะมากขึ้น ตามหลักดนตรีสากล ทำให้พินสามารถใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างกว้างมากขึ้น โดยบทความนี้มีจุดประสงค์คือ เพื่อศึกษา ความเป็นมาของพินอีสาน ลักษณะทางกายภาพ และขั้นตอนการผลิตพินแบบดั้งเดิม รวมไปถึงการพัฒนาและผลิตพินในปัจจุบัน ซึ่งมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาดำรา เอกสาร งานวิจัยรวมถึงบทความวิชาการ

คำสำคัญ :

พินอีสาน , การพัฒนาพิน , การผลิตพิน

● บทนำ

การแบ่งการปกครองของประเทศไทย ตามรูปแบบของกระทรวงมหาดไทย จะแบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ โดยแบ่งตามสภาพ ภูมิศาสตร์ เช่น สันเขา หรือ ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ เป็นต้น แต่ในเชิงวัฒนธรรมแล้วจะแบ่งได้เป็น 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสานเหนือ ภาคอีสานใต้ และไทยโคราช กลุ่มชน ในภาคอีสานเหนือ ประกอบด้วยกลุ่มที่อยู่ในเขต จังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ และ หนองบัวลำภู ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของภาคอีสานเหนือคือ “วัฒนธรรม หมอลำ - หมอแคน” กลุ่มภาคอีสานใต้ได้แก่กลุ่มชนในเขตจังหวัด บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ลักษณะเด่นทาง วัฒนธรรมของกลุ่มภาคอีสานใต้คือ “วัฒนธรรมเจียงกัณฑ์” ส่วนจังหวัดนครราชสีมาจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่าง ออกไปจากภาคอีสานเหนือและภาคอีสานใต้ คือ “วัฒนธรรมเพลงโคราช “นักวัฒนธรรม กล่าวไว้ว่า ภาคอีสานเหนืออาจเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมไทย ลาว ส่วนภาคอีสานใต้อาจเรียกได้ว่า วัฒนธรรมไทย-เขมร (สัญญา สมประสงค์, 2555)

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น แหล่งอารยธรรมโบราณ มีศิลปวัฒนธรรมที่สืบสาน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากมาย (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข ,2546) โดยเฉพาะทางด้าน ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อีสาน มีความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครในโลกนี้ (วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2527)

สุรศักดิ์ พิมพ์เสน (2532: 1-2) ได้จัดแบ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านตาม ลักษณะการเกิดเสียง ได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเครื่องกระทบ (Percussion Instruments) แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องกระทบที่บรรเลงเป็นทำนองได้ ได้แก่ โปงลาง เครื่องกระทบที่บรรเลงเป็นทำนองไม่ได้ ได้แก่ กลองประเภทต่างๆ กับแก้ว พังฮาด สิ่ง(นิ่ง)สาบ(ฉาบ)

2. กลุ่มเครื่องสาย แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือขเครื่องตีต ได้แก่ พิณ หรือ ซุง เครื่องสี ได้แก่ ซอกะลา ซอไม้ไผ่ ซอปี่บ เครื่องสาย ได้แก่ สะนู

3. กลุ่มเครื่องเป่า แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ เครื่องเป่าประเภทไม่มีลิ้น ได้แก่ โทวด เครื่องเป่าประเภทมีลิ้น ได้แก่ ปี่ใบไม้ ปี่คู่ฟาง ปี่ใบฝักบัว (ใบหอม) หิน สไนด์ ปี่แคน และแคน

วงดนตรีประกอบการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนและหมอลำเพลิน เครื่องดนตรีดั้งเดิมประกอบ แคน พิณไฟฟ้า พิณเบส และกลองชุด แต่ปัจจุบันได้เพิ่มเครื่องดนตรีสากลเข้าไปตามสมัยนิยมได้แก่ คีย์บอร์ด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบส เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องเป่า ลมไม้ กลองทอมบา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมี วงกลองยาว เป็นการประสมวงกลองยาว แต่เดิมประกอบด้วยกลองยาว ประมาณ 3 -4 ใบ กลองฉิ่ง 1 ใบ และฉาบ 1 คู่ ปัจจุบันมีการประยุกต์เครื่องดนตรีเพิ่มเข้าไปอีกคือ พิณไฟฟ้า พิณเบส แคน ออร์แกน กลองพาเหรด วงกลองยาวนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ตามงานบุญต่างๆ (จักรยายุทธ นพราลัย, 2544)

การปรับเปลี่ยนมาใช้พิณไฟฟ้าดังกล่าว เริ่มแพร่หลายเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.๒๕๑๔ โดยณรงค์ พงษ์ภาพ หรือที่ชาวอีสานรู้จักกันในนาม นพดล ดวงพร หัวหน้าวงดนตรีลูกทุ่ง คณะเพชรพิณทอง และทองใส ทับถนน หมอพิณประจำคณะเป็นผู้ริเริ่มและเผยแพร่ ทำให้ พิณไฟฟ้ากลายเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยม เพราะสามารถบรรเลงได้ทั้งเดี่ยวและผสมวง ทั้งยังสามารถบรรเลงทำนองได้อย่างหลากหลาย (สนอง คลังพระศรี, 2541) ตัวอย่าง

เช่น ลายลำเพลิน ลายลำเตี้ย และทำนองเพลง อื่น ๆ ที่ให้อารมณ์สนุกสนาน เป็นต้น

พิณเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อวงดนตรี พื้นบ้านอีสาน ประเภทต่างๆ เนื่องจากพิณเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถส่งเสียงผ่านเครื่องขยายเสียง ได้ง่าย และมีเสียงที่สูงสุดในเป็นเอกลักษณ์ใช้บรรเลงทำนองหลักของวงดนตรีได้ชัดเจนกว่า เครื่องดนตรีชนิดอื่นจึงเป็นที่นิยมนำมาร่วมบรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านอาทิ วงโปงลาง วงกลองยาว ปัจจุบันพิณยังมีบทบาทต่อวงดนตรีสากลเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการนำพิณมาบรรเลง ประกอบการแสดงดนตรีในวงดนตรีสากลเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังนิยมนำพิณไปประกอบการ บันทึกเสียงในเพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิตฯ แสดงให้เห็นว่าพิณนอกจากจะเป็นเครื่องดนตรี ที่นิยมบรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านแล้วยังเป็นที่นิยมในการนำไปบรรเลง ประกอบวงดนตรี ประเภทอื่นด้วย(ธงชัย จันเต, 2553)

การเล่นพิณนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือพักผ่อนและเพลิดเพลินไปกับเสียงดนตรีพื้นบ้าน ยังเป็นการสนับสนุนดนตรีพื้นบ้านที่ไพเราะงดงาม ให้ยังคงสืบทอด และมีการพัฒนาต่อไปในอนาคต นี่เป็นหัวใจหลักเสมอที่ผู้วิจัยตระหนัก เพราะฉะนั้นการสนับสนุน จากลูกค้าที่ให้ความสนใจผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญา อันทรงคุณค่าที่ดี

งามเช่นนี้ จึงถือว่าเป็นส่วน หนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ อีกด้วย (ปริญญา ปัญญานันท์, 2556)

จากที่กล่าวมาในปัจจุบันสังเกตเห็นว่า พิณ ถูกนำมาใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกอย่างแพร่หลายทำให้มีนักพัฒนาพิณอีสานเกิดขึ้นหลายคน หนึ่งในนั้นคือนาย ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) และผู้ผลิตพิณและพัฒนาพิณอีสาน ในพื้นที่อำเภอหนองพอก จังหวัด ร้อยเอ็ด ซึ่งบทความนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงข้อมูลจากการ

สังเกตการณ์และสัมภาษณ์ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้บทความนี้บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ (ภราดร ทรงวิชา, พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพล และ ยงยศ วงศ์แพงสอน, 2563, หน้า 17)

● ประวัติความเป็นมาของ พิณ

ในภาคอีสาน จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล สันนิษฐานว่า พิณเป็นเครื่องดนตรีที่นำมาใช้เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการนำเข้ามาพร้อมกับการอพยพ เคลื่อนย้ายชุมชนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง พิณถูกนำเข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 - 24 นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมอีสานโบราณที่กล่าวถึงเครื่องดนตรีพิณ อาทิ ขลนางั่ว ท้าว กาดำ ผาแดงนางไอ่ พญาคันคาก เป็นต้น (ธงชัย จันเต, 2553)

พิณในภาคอีสานเองนั้นก็มีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ อาทิ จังหวัด อุบลราชธานี เดิมเรียกว่า ซุง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ เรียกว่า หมากจับปี จังหวัดชัยภูมิ เรียกว่า เต่ง หรือ อีเต่ง บางพื้นที่เรียกชื่อตามเสียงของเครื่องดนตรีว่า บักโตดต่ง (จักรราษฎร์ นพราลัย, 2544) พิณ ชาวบ้านเรียกว่า “ซุง” หรือ “ซิ่ง” มีสายอยู่ 3 สายตั้งเสียงดังนี้ คือ มี - ลา - มี พิณที่พบในภาคอีสานแบ่งออกเป็น 5 แบบ คือ

1. พิณโปร่ง หรือ “ซุง” เป็นพิณพื้นบ้านดั้งเดิม
2. พิณไฟฟ้า คล้ายพิณโปร่งแต่มีการใช้อิเล็กทรอนิกส์เข้ามา เหมือนกีตาร์
3. พิณคอร์ด เหมือนกีตาร์ ใช้สำหรับเล่นคอร์ด
4. พิณเบส
5. พิณไห แต่เดิมใช้เล่นเป็นเบส ทำจากไหขนาดใหญ่เล็ก เรียงกันตามลำดับประมาณ 3 – 5 ลูก แล้วเอาสายยางหนา ๆ วางลงพาดปากไหมัดปาก

ไทให้แน่น เวลาเล่นให้ตืดเป็นเสียงเบส ปัจจุบันเป็นแค่การแสดงท่าทางประกอบ

สำหรับซุงหรือพิณของคนไทยภาคอีสานนั้น น่าจะวิวัฒนาการมาจากสะนู (ธนู) ซึ่งเป็น เครื่องดนตรีที่มีสายซึ่งเป็นรูปธนู ใช้ตีเล่นหรือผูกหัวว่าขึ้นไปในท้องฟ้าให้ลมมันพัดแล้วเกิดเสียง ส่วนที่เป็นเต้าเสียงน่าจะมาจาก 2 ทาง คือ กระจับปี่ไม้ไผ่ เพราะยังมีพิณกระจับปี่ไม้ไผ่ให้เห็นและ ให้เด็กเล่นอยู่ในสังคมไทยภาคอีสาน และอีกทางหนึ่งมาจากพิณสายเครือหน่านาง ซึ่ง ขุดหลุมลงไปในดินเป็นเต้าขยายเสียง แล้วขึงสายเครือหน่านางเป็นสายพิณ พาดปากหลุมนั้นมัดหัวท้ายทั้งของ สายเข้ากับหลัก 2 หลัก เวลาเล่นใช้ตีหรือตีตสวายเสียงคล้ายกลอง (วีรพันธุ์ ธงตะกบ, 2548)

พิณ ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญ เนื่องจากเสียงพิณมีความคมชัด ทั้งสามารถ ปรับลด-เพิ่มหรือปรับแต่งเสียงได้ตามต้องการและ สอดประสานกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้ อย่างกลมกลืนมากกว่าเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะแคน (สนอง คลังพระศรี, 2541)

● องค์ประกอบของพิณ

ปริญญา ปัญญานันท์ (2556) ได้แบ่งองค์ประกอบของพิณ ดังต่อไปนี้

1. ตัวพิณ หรือเต้าพิณ
2. คอพิณ
3. ชั้นเสียง (เฟรต)
4. ห้อยอง (สะพานสาย)
5. ลูกบิดชั้นสาย

สัญญา สมประสงค์ (2555) ได้แบ่งองค์ประกอบของพิณ ดังต่อไปนี้

1. ตัวพิณ
2. ลูกบิด
3. สายพิณ
4. ห้อยองรองสายหรือหมอนรองสาย
5. ชั้นเสียง
6. หัวพญานาค

● การผลิตพิณ ทั่วไป

ปริญญา ปัญญานันท์ (2556) กล่าวถึง รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ พิณอีสานในรูปแบบของ “มีภูมิ” ซึ่ง “มีภูมิ” เป็นเครื่องหมายการค้า ที่ใช้สำหรับการจำหน่ายเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพิณอีสาน ภายใต้การดำเนินงานของนายปริญญา ปัญญานันท์ ผู้เป็น เจ้าของโครงการ โดยทำการตลาดผ่านทางเว็บไซต์ออนไลน์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของ มีภูมิ ที่จะทำการจำหน่ายมีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ แบบพิณไฟฟ้า และแบบพิณโปร่งไฟฟ้า ดำเนินธุรกิจแบบกิจการ เจ้าของคนเดียว

ข้อมูลและรายละเอียดผลิตภัณฑ์ของ “มีภูมิ” มีดังต่อไปนี้

1. พิณไฟฟ้า จะมีการผลิตขึ้น 2 รุ่น ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดประกอบไปด้วย

1.1 ตัวพิณ หรือเต้าพิณ

รุ่นแรกสร้างขึ้นจากไม้ปอปลาร์ เนื้อไม้อกสีขาว จึงสามารถย้อมสีหรือทาสีได้ดี น้ำหนักเบา เนื้อละเอียด ส่วนใหญ่ใช้ทำอุปกรณ์ดนตรี ตัววิทยุ กรอบรูป บานประตู เตียง หน้าต่าง ไม้ชนิดนี้ จัดเป็นไม้ที่ใช้ทำลำตัวกีตาร์มาตรฐานอีกชนิด ที่ทางโรงงานต่างๆเลือกใช้กันมาอย่างช้านาน มีโทนสีเทา/เขียว เนื้อไม้เป็นเส้นละเอียด ไม่เป็นหลุมลึก ทำสีได้สะดวกดีจึงนิยมทำสีทึบปิด น้ำหนักของไม้จะหนักกว่าอัลเดอร์ อยู่ชนิดน้อยแต่โทนเสียงจะเหมือนกับอัลเดอร์ ที่ใช้ในการผลิต กีตาร์ชั้นนำอย่างเฟนเดอร์ เพราะฉะนั้นจึงได้นำเอาไม้ปอปลาร์มาเป็นวัตถุดิบอย่างหนึ่งในการผลิต นอกจากนั้นยังได้ทำการทดลองคุณภาพเสียงเมื่อใช้ไม้ปอปลาร์ในการผลิตพิณ และได้พบว่าคุณภาพเสียงที่ได้ออกมานั้นมีคุณภาพที่ดี รวมไปถึงไม้ปอปลาร์ยังเป็นไม้อุตสาหกรรมที่หาได้ง่าย ตามโรงไม้ต่างๆ ทั่วไป

ในรุ่นที่ 2 สร้างขึ้นจากไม้แอช ไม้โดยทั่วไปเป็นไม้หนัก แข็งแรง เหนียว และมีความต้านทานต่อแรงกระแทกสูงกระพี้สีเหลืองอ่อนจนเกือบขาว แก่นสีแปรผันจากน้ำตาลเทา น้ำตาลอ่อน จนเป็นเหลืองอ่อนมีแนวลายไม้สีน้ำตาล นิยมใช้ในการผลิตกีตาร์ เนื้อไม้จะมีเนื้อที่แข็งและ แน่น ด้วยเนื้อที่แน่นนั้น ทำให้เสียงที่ได้มีความใสและค้ำยาว สีสตามธรรมชาติจะเป็นสีครีม แต่บริเวณแกนอาจมีสีอมชมพูจนถึงน้ำตาลได้มีรูเสี้ยนค่อนข้างห่างทำให้เวลาทำสีต้องใช้เวลามาก ในการทำสีกลบรูเสี้ยนจนเต็ม

1.2 คอพิน ใช้ไม้ที่นิยมนำมาผลิตในอุตสาหกรรมดนตรีอย่างกีตาร์ คือ ไม้เมเปิ้ลที่มีสีขาวครีมไปถึงสีครีม ไม้บางท่อนเป็นรอยเงาบางๆ ของสีน้ำตาลแดง แก่นไม้มีสีขาวหรือสีน้ำตาล คุณลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีน้ำหนัก และแข็งแรง ทนทานต่อแรงกระแทก หรือการเสียดสี บางครั้งจะมีลายไม้เป็นทางยาวๆ สีเขียวอมเทา ด้วยโครงสร้างเนื้อไม้ มีลักษณะผิวเรียบสม่ำเสมอ ขัดเงาได้ดี จากคุณสมบัติต่างๆที่ติเลิศในการนำไปใช้งาน ทำให้ไม้เมเปิ้ลเหมาะสำหรับ การใช้งานต่างๆ

1.3 ชั้นแบ่งเสียง, หย่อง (สะพานสาย) ลูกบิดขึ้นสาย, อุปกรณ์ไฟฟ้า วัสดุทั้งหมดใช้มาตรฐานเดียวกับการผลิตกีตาร์ แต่ในส่วนของหย่อง (สะพานสาย) ได้มีการสั่งทำพิเศษขึ้นสำหรับพินซึ่งมีเพียงสามสายพินไฟฟ้าทั้ง 2 รุ่นนี้ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีต การผลิตในครั้งนี้ได้นำวิธีการผลิต และเทคโนโลยีการผลิตกีตาร์มาปรับประยุกต์ใช้ในการผลิตไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการต่อคอ หรือการ คำนวณช่องว่างระหว่างชั้นแบ่งเสียงที่เที่ยงตรง พินทุกตัวจึงมีมาตรฐาน สามารถนำไปเล่นได้โดย ไม่เกิดปัญหาใดๆ

2. พินโปร่งไฟฟ้า ลักษณะอุปกรณ์และรูปทรงทั้งหมด

มีการประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีการผลิตกีตาร์โปร่งเข้ามาใช้สำหรับการผลิต รวมถึงการประยุกต์รูปร่างและรูปแบบจากพินอีสานแบบเดิม และการนำ

อาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาประกอบ เพื่อให้เกิดความสะดวกรมากขึ้น
สำหรับการใช้งาน ซึ่งพินโปร่งไฟฟ้า ก็จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับพินไฟฟ้า
แต่มีความแตกต่างกันที่ตัวพินและไม้ที่นำมาใช้ โดยทั่วไปตัวพินของพินโปร่ง
ไฟฟ้าภายในจะเป็นโพรง ซึ่งในพินไฟฟ้า ส่วนของตัวพินนั้น จะเป็นไม้ตัน และ
ในส่วนของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งวัสดุอุปกรณ์
ทั้งหมดจะประกอบไปด้วย

2.1 ตัวพิน หรือเต้าพิน จากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ตัวพินของพินโปร่ง
ไฟฟ้าภายในจะเป็นโพรง ซึ่งในพิน แบบเดิม จะเป็นการขุดไม้ให้เป็นโพรงจาก
ไม้ท่อนเดียว แต่ในกรณีนี้ได้นำเทคโนโลยีการผลิตแบบ กิตาร์มาใช้สำหรับการ
ผลิต ซึ่งส่วนของตัวพินจะประกอบจากไม้สามชิ้น นั่นคือ ด้านหน้า ด้านข้าง
และด้านหลัง โดยไม้ที่ใช้ในการทำตัวพินโปร่งไฟฟ้านั้นประกอบไปด้วย ไม้สน
ที่นิยมใช้ในการ ผลิตกีตาร์อยู่แล้ว นำมาประกอบเป็นไม้แผ่นหน้า และนำไม้
มะฮอกกานีมาประกอบเป็น แผ่นหลัง และแผ่นข้าง

วัสดุอุปกรณ์หลายชิ้นอย่างเช่น ลูกบิดขึ้นสาย และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
เป็นวัสดุที่มี คุณภาพ ได้สั่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ และในกระบวนการ
ผลิตพินทุกตัวที่เป็นตัวตันแบบ ถูก สร้างขึ้นด้วยฝีมือของช่างที่มีความสามารถ
สูงผ่านงาน สร้างพินให้กับนักดนตรีระดับมืออาชีพที่มี ชื่อเสียงหลายๆท่าน
อาทิเช่นวงโปงลางสะออน และครูเพลงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงอีกมากมาย และ
ได้นำมาตรฐานการผลิต ในลักษณะเช่นเดียวกันกับการผลิตกีตาร์มาปรับ
ประยุกต์ใช้อีกเช่นกัน เช่นเดียวกับที่ใช้ในพินไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีการผลิต
อุปกรณ์เสริมอย่างเช่นกระเป๋าใส่พิน เพื่อ ความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการพกพา
โดยกระเป๋านั้นก็ถูกออกแบบขึ้นมาอย่างสวยงาม และเหมาะสม กับพินอีสาน
ในแบบของ “มีภูมิ”

วีรพันธ์ ธงตะกบ (2548) กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตพิน ของอาจารย์ ทวี พันธุ์พานิช ช่างทำพินอำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดดังนี้

1. การเตรียมไม้ขนุน ไม้ขนุนที่ทำมาทำพินควรเป็น ไม้ขนุนที่มีความแก่ และต้องอบ หรือตากให้เนื้อไม้แห้งสนิท
2. การขึ้นรูปพิน โดยการวาดรูปพิน และลายนอกของพิน โดยมีรูปใบไม้และรูปวงรี
3. การเจาะรูปพิน เมื่อวาดรูปเสร็จแล้วก็จะใช้จิกซอ เจาะให้เป็นรูปตัวพิน
4. การเจาะโปร่งพิน โดยการใช้ลอคเตอร์ในการเจาะโปร่งพิน
5. การแต่งคอปพิน โดยการนำไม้มาวัดและใช้มีดถากออกให้โค้งมน
6. การทำหัวพิน หัวพินของอาจารย์ทวี พันธุ์พานิชจะมีอยู่ 2 แบบ คือ หัวพญานาค และหัวหงส์ โดยใช้จิกซอเจาะและใช้เครื่องเจียรทำให้โค้งมนเพื่อความสวยงาม แล้วนำอุปกรณ์ แกะสลักมา แกะรายละเอียดให้สวยงาม
7. การประกอบพิน เมื่อทำคอปพินเสร็จแล้วก็นำมาประกอบกับตัวพิน โดยการเจาะรู เพื่อใช้ น๊อตเข้าไปยึด และใช้กาวผสมผงขี้เลื่อย เมื่อแห้งจะทำให้เนื้อไม้ติดกัน

สัญญา สมประสงค์ (2555) กล่าวถึงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิต พิน ของชุมชน บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมดังนี้

1. นำไม้ท่อนที่ได้ตัดเตรียมไว้มาแปรรูปให้เป็นแผ่นกระดาน ขนาดความหนา 2 นิ้ว -3 นิ้วขึ้นไป
2. นำแบบพิมพ์รูปพินมาประกบกับไม้แผ่นแล้วจึงวาดรูปทรงพินตามแบบพิมพ์
3. นำไม้แผ่นไปเลื่อยฉลุตามแบบที่วาดไว้ให้ออกมาเป็นตัวพิน
4. ใช้เลื่อย เลื่อยส่วนด้านหน้าของตัวพินออกเป็นแผ่นบาง ๆ ประมาณ 2 เซนติเมตร เพื่อที่จะนำมาฉลุรูป (รูเสียง) เป็นหน้าพิน 2560

5. นำส่วนเต้าพินมาเจาะกล่องเสียงโดยเจาะเอาเนื้อไม้ออกเพื่อทำให้เต้าพินเป็นโพรง

6. ขัดและตกแต่งพินทั้งตัวให้กลมกลิ้งด้วยตะไบหรือเครื่องขัดกระดาษทรายไฟฟ้า

7. นำแผ่นไม้ที่เลื่อยมาฉลุเป็นลายดอกจิกหรือลายอื่น ๆ แล้วนำแผ่นหน้าพินไปประกบกับ เต้าพินและติดยึดด้วยกาวลาเท็กซ์ หรือกาวร้อน

8. นำไม้เนื้ออ่อนเช่นไม้โมกหรือไม้ขนุนมาไสแปรรูป นำแบบพิมพ์หัวพญานาคมาทาบบนแผ่น ไม้ที่เตรียมไว้ใช้ดินสอวาดลวดลายให้ออกเป็นรูปทรง แล้วจึงนำไม้แผ่นที่เป็นหัวพญานาคไปฉลุ โดยใช้ วัสดุอุปกรณ์แกะสลัก เช่น สิว แกะตามรูปแบบที่เขียนแบบไว้เมื่อแกะสลักแล้วนำหัวพญานาคมา ตกแต่งกับส่วนคอของพินใช้เครื่องขัดตกแต่งให้ได้รูปทรงและสวยงาม ปัจจุบันช่างผู้ผลิตพินนิยมทำ หัวพญานาคแบบถอดออกจากคอพินได้เพื่อสะดวกแก่การเก็บรักษา

9. นำไม้แบบระดับชั้นเสียง (ห้องเสียง) มาวางทาบบนตัวพิน ใช้ดินสอขีดตำแหน่งบริเวณที่ ติดชั้นเสียงตามไม้แบบ

10. นำใบเลื่อยมาเลื่อยตรงบริเวณที่ได้ขีดจุดตำแหน่งไว้ให้เป็นร่องเล็ก ๆ แล้วจึงนำชั้นเสียง (เฟรตเสียง) มาติดฝั่งตรงรอยร่อง และใช้กาวแห้งทาติดให้แน่นสนิท ในปัจจุบันเฟรตเสียงของพินจะ ติดอย่างถาวรโดยช่างผู้ผลิตพินได้ใช้ทองเหลืองเส้นเล็ก ๆ หรือใช้เฟรตเสียงของกีตาร์ที่มีขายสำเร็จรูป มาตัดขนาดให้พอดี เพื่อความสะดวกรวดเร็วและสวยงามของพิน

11. นำเครื่องขัดหรือหินเจียรมาขัดตกแต่งที่ชั้นเสียงพิน เพื่อให้ชั้นของพินมีความเรียบไม่ สะดุดมือในเวลาตี

12. ร่างรูปทรงสีเหลี่ยมผืนผ้าเข้าที่ด้านหน้าของส่วนที่ จะติดลูกบิดนำ ส่วนเจาะรูให้พุนแต่ ไม่ให้ทะลุออกไปด้านหลังแล้วเอาสิ่งแซะรูดอกสว่านให้

ทะลุถึงกันจนเกิดรูปลีเหลี่ยมผืนผ้าลึกลงไปใน เนื้อไม้เจาะลูกบิดจากด้านข้าง 3 รู ให้ 2 อยู่ข้างหนึ่ง อีก 1 รู อยู่อีกข้างหนึ่ง แล้วติดลูกบิดเข้าที่รูนั้น ๆ

13. นำตัวพินพร้อมหัวพินพญานาคไปเคลือบสียูริเทนเพื่อความสวยงามและความคงทน ของพิน 14. ดัดที่ยึดสายเข้าที่บริเวณส่วนท้ายของตัวพิน ซึ่งจะต้องห่างจากขอบของตัวพินจากด้าน ท้ายเข้ามาประมาณ 3 เซนติเมตร ในแนวขวางกับแนวคอปินวัสดุที่ใช้ทำอาจเป็นโลหะหรือไม้เจาะรู ร้อยสายไว้ 3 รู

15. นำไม้เนื้อแข็งมาตัดให้ได้ขนาดเพื่อทำเป็นหย่องหรือสะพานพาดสาย โดยยึดเข้าบริเวณ กึ่งกลางระหว่างที่ยึดสายกับรูแพ (รูเสียง) ระยะห่างระหว่างหย่องหน้ากับหย่องหลังประมาณ 48 เซนติเมตร ความสูงของหย่อง นั้นยิ่งทำให้สายอยู่ชิดกับรูแพมากเท่าใด ยิ่งจะทำให้เสียงกังวานมากขึ้น เท่านั้น แนวของหย่องจะต้องขนานกับเฟรตบนคอปิน หรือขนานกับที่ยึดสาย

16. ร้อยสายทั้งสามสายเข้าทางนอกของที่ยึดสาย โผล่ปลายสายพาดเลยไปร้อยเข้าที่ร้อย สายของลูกบิด หมุนลูกบิดขึ้นสายให้เครื่องจนได้ระดับเสียงที่ต้องการ คือให้สายที่ 1 ซึ่งอยู่ริมขวาสุด ของที่ยึดสายให้เป็นเสียง “มี” ให้สายที่ 2 ซึ่งอยู่กลางให้เป็นเสียง “ลา” และสายที่ 3 ให้เป็นเสียง “มีต่ำ” ด้วยวิธีเทียบเสียงกับเสียงดนตรีแม่บท เช่น แคน โปงกลาง หรือเครื่องเทียบเสียง (Tuner)

17. นำหัวพญานาคสวมประกอบเข้าบนคอปิน และทำการทดสอบระดับเสียงของพินโดย การบรรเลงลายเพลงต่าง ๆ เพื่อเช็คมาตรฐานระดับเสียงที่ถูกต้องของพินอีสาน

● ประวัติของช่างผลิตฟิล์ม

นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์เกิดเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พุทธศักราช 2498 ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ในครอบครัวของนักดนตรีพื้นบ้าน จึงได้มีโอกาสคลุกคลีอยู่ในวงดนตรีมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ส่งผลทำให้เกิดความสนใจในเครื่องดนตรีทุกประเภท ทั้ง พิณ แคน โปงลาง รวมถึงไวโอลิน จึงได้เรียนรู้จากคนใกล้ชิดในครอบครัวบ้างจากนักดนตรีอาชีพบ้าง จนสามารถพัฒนาทักษะ เชิงชั้นการดนตรีอีสานขึ้นอย่างต่อเนื่องในเครื่องดนตรีแทบทุกชนิด ซึ่งสามารถนำมาเล่นร่วมกับ พิณ แคน และโปงลาง

ในช่วงพุทธศักราช 2519 นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์เริ่มตั้งวงดนตรีเล็กๆ ขึ้นในหมู่บ้าน โดยการรวมญาติพี่น้องสานตระกูลมาร่วมเล่น ในนามวง “ ไร้วอดเสียงทอง ” ซึ่งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดร้อยเอ็ดที่นำมาเสนอศิลปะพื้นบ้าน ทั้งที่เป็นแบบอนุรักษ์นิยม ผสมกับความทันสมัยตามค่านิยมในขณะนั้น ความโด่งดังของคณะไร้วอดเสียงทอง ซึ่งมีนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เป็นผู้บรรเลงไวโอลิน ทำให้เป็นที่รู้จักไปทั่วจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียงและยังส่งให้ท่านได้เป็นผู้ถ่ายทอดศิลปะดนตรีในด้านนี้ในสถาบันการศึกษาชั้นนำของภาคอีสาน อาทิ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และมหาวิทยาลัยสารคาม รวมทั้งได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษในสถาบันกลางหลายแห่ง นอกจากนั้น ความชำนาญพิเศษในการบรรเลงไวโอลินของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ทำให้ไวโอลินกลายเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ดในเวลาต่อมาและได้รับการเชื่อเชิญนำผลงานเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ อาทิ บันทึกเทป บรรเลงประกอบภาพยนตร์ ซึ่งก็ส่งผลให้ตัวท่านได้รับชื่อเสียงมากขึ้นตามลำดับ และได้เดินทางไปแสดงฝีมือในการบรรเลงดนตรีอีสานในต่างประเทศมากกว่า 10 ประเทศ จนกระทั่งปัจจุบันท่านยังทำหน้าที่ ขับเคลื่อนวัฒนธรรมด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานอันทรงคุณค่าต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ นับเป็นบุคคลตัวอย่างทางด้านวัฒนธรรมที่
นำยกย่องท่านหนึ่งเนื่องจากเป็นผู้มีความรู้มีความสามารถในการบรรเลงดนตรี
พื้นบ้านอีสาน ในระดับสูงหลายประเภทเช่น พิณ แคน โปลง และโหวด เป็นต้น
นับว่าเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสาน ถ่ายทอด เผยแพร่และพัฒนา วัฒนธรรมทางด้าน
ดนตรีพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่เป็น มุมมั่ง แห่งบรรพชน ส่งผลสู่ลูกหลานในยุค
ต่อไป

นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ จึงได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินมรดก
อีสาน สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน โหวด) ประจำปีพุทธศักราช 2550
จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มปป,
ออนไลน์)

นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

(ที่มา : <https://www.facebook.com/DCP.culture/photos/>

● การผลิตฟิล์มของ “นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์”

1. ขั้นตอนการผลิต

1.1 เตรียมไม้ นำมาใช้ทำฟิล์ม ไม้ที่นิยมนำมาใช้ทำฟิล์มมีอยู่ 2 ชนิด โดยจะแบ่งเป็นไม้เนื้อแข็งและไม้เนื้ออ่อน โดยเลือก อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่

1.1.1 ไม้เนื้อแข็ง

ไม้มะค่า ไม้คู้ ไม้ชิงชัน ไม้พะยูง ไม้มะหาด

1.1.2 ไม้เนื้ออ่อน

ไม้ขนุน ไม้มูก ไม้ส้มกบ ไม้ฉำฉา ไม้จามจุรี ไม้ยอกันเหลือง ไม้ตีนเป็ด ไม้มะม่วง ไม้คางกลาง ไม้คางหลวง (นนทรี)

1.2 การเตรียมเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ทำฟิล์มนั้นเป็นเครื่องมือช่าง ไม้ต่างๆ ไป เช่น พร้า มีดอโต้ มีด ตอก เลื่อย ท้องบุง ตะไบแบน กบใบมือ (กบสมัยก่อน) เขี่ยด สิว สว่าน กงกอย ขี้สูด(ชันโรง ใช้ในการทำฟิล์ม โหวดแคน) กาวราเทค เลื่อยไฟฟ้า กบฟ้า หินเจีย กระดาษทราย ลูกหมู เครื่องขัด สว่านแท่น สว่านมือ เครื่องเป่าลม เครื่องเชื่อมโลหะตะกั่ว บัดกรี

2. วิธีการทำฟิล์ม

ใช้ไม้อะไรในการผลิตก็ได้ ขึ้นอยู่กับวงจร ไฟฟ้า

เมื่อได้ไม้มาแล้วนำมาขึ้นรูปตามแบบ หรือแม่พิมพ์ ซึ่งไม้แต่ละแบบให้เสียงที่มีความแตกต่างกัน ไม้เนื้ออ่อนจะให้เสียงที่นุ่ม ไม้เนื้อแข็งจะให้เสียงที่ดังกังวาน ซึ่งสามารถปรับแต่งเสียงได้ ขึ้นอยู่กับการวางตำแหน่งหมอน เมื่อขึ้นแบบเสร็จใช้เลื่อยใบใหญ่ตัดตามแบบ แล้วเอาฟิล์มไปเจาะโดยใช้สว่าน แล้วนำฟิล์มไปเจาะโดยใช้สว่านเพื่อใส่วงจรไฟฟ้า แล้วจึงนำไปอบหรือตากแห้งเสร็จสิ้น จึงนำมาตกแต่งต่อ จากนั้นนำหัวพญานาคมาประกอบเข้ากันให้เรียบร้อย (หัวพญานาค ที่นำมาประกอบนั้น จะใช้ไม้พญาโมกค์ก็ได้)

เมื่อประกอบตัวพิณ และหัวพญานาคเข้าด้วยกันแล้ว จึงนำส่วนอื่นๆ เข้ามาประกอบเข้าด้วยกัน เจาะลูกบิด และติดลูกบิดบริเวณ หัวพิณ แล้วจึงใส่ไม้หย่องหรือหมอนสายหลัง และนัท(nut)หรือหมอนสายหน้า แล้วจึงติดตั้งจอร์ไฟฟ้า ซึ่งเมื่อสมัยก่อน ลูกบิด หย่องและนัท จะใช้ไม้เป็นส่วนประกอบทั้งหมด แต่ในปัจจุบัน ใช้ของกีตาร์ไฟฟ้า ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากล ส่งผลให้ การตั้งสาย มีค่ามาตรฐาน และเสียงที่คมชัดไพเราะมากขึ้น ตามหลักดนตรีสากล

เมื่อติดหมอนหน้าหมอนหลังเสร็จสิ้น จึงนำเฟรท (Fret) หรือชิ้นเสียงมาติด เฟรท รุ่นแรกใช้ไม้ รุ่นต่อมาใช้ทองเหลือง แต่ในปัจจุบัน ใช้เฟรทกีตาร์ ซึ่งมีทั้งแบบเล็กและแบบจัมโบ้ ซึ่งใช้ นิเกิ้ล (Nigel) ในการสร้าง และมีการพัฒนาให้มีความเป็นหลักสากลยิ่งขึ้น

การเทียบเสียงเมื่อติดตั้งเสียงในสมัยก่อน เมื่อเวลาติดตั้งเสียงจะใช้หูคนฟังเทียบเสียงแล้วทดลองติดตั้งเสียงตามที่ได้ยิน โดยการตั้งเสียงจะมีอยู่ 3 ลักษณะได้แก่

- 1 แบบโบราณ ตั้งสายตามโน้ต A A E
- 2 แบบปัจจุบัน ตั้งสายตามโน้ต E A E
- 3 แบบปรับคีย์ตามเครื่องดนตรี อื่นๆ

โดยการปัจจุบัน จะตั้งตามเครื่องตั้งเสียงดนตรีสากล (Tuner) โดยตั้งค่าความถี่ตัวโน้ตที่เป็นหลักเครื่องดนตรีสากลปัจจุบัน คือค่า 440Hz ทำให้พิณสามารถแบบปรับคีย์ตามเครื่องดนตรี อื่นๆได้โดยไม่ผิดเพี้ยน แล้วจึงนำไปทดสอบ

การทดสอบ เนื่องจากสมัยก่อนการผลิตพิณ ไม่ได้มีการทดสอบ โดยใช้ระยะเวลา ทำให้ เวลาใช้งานจริงจะมีปัญหา เสียงไม่คมชัด และมีค่าตัวโน้ตที่ผิดเพี้ยน

เมื่อทดสอบเสียงเสร็จสิ้น จึงถอดสายพิณออกมา แล้วตากพิณให้แห้ง แล้วจึงนำมาเก็บรายละเอียด ในส่วนที่ยังขาดหาย แล้วจึงนำมาลงสีหรือ ทา

น้ำมันมะพร้าว ซึ่งทำโดยใช้สีธรรมชาติและเคลือบด้วยแล็กเกอร์ ซึ่งถ้ามีการ
ลงสีหรือเก็บรายละเอียด มากเกินไปอาจทำให้เสียงพิณผิดเพี้ยนได้ในภายหลัง

เมื่อเสร็จกระบวนการทุกขั้นตอนแล้ว นำมาใส่สายพิณ และทดสอบ
อีกครั้ง เมื่อมั่นใจว่าพิณที่ผลิตมีความสมบูรณ์แบบแล้วจึง วางจำหน่าย ตาม
ช่องทางต่างๆ

ภาพพิณของ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ที่ผลิตขึ้นและเครื่องมือที่ใช้ใน
การผลิต

● สรุป

จากการศึกษา พบว่า พิณ เป็นเครื่องดนตรีที่ถูกนำมาใช้ เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมาซึ่งมีการนำเข้ามาพร้อมกับการอพยพ เคลื่อนย้ายชุมชนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และมีการตัดแปลงหรือแต่งเติมให้เป็นพิณแบบของอีสานที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้ 1) ตัวพิณ 2) ลูกบิด 3) สายพิณ 4) หย่อง ร่องสายหรือหมอนร่องสาย 5) ชั้นเสียง 6) หัวพญานาค (ภราดร ทรงวิชา และคณะ, 2563)

ในปัจจุบันเครื่องดนตรีอีสานได้ถูกนำมาใช้ในการผลิตผลงานทางดนตรีอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นในบทบาท การบันทึกเสียง การบรรเลงต่อหน้าสาธารณชน และมีการนำมาใช้ในการบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกอย่างแพร่หลาย ทำให้ปัจจุบัน มีผู้พัฒนาพิณอีสานเป็นจำนวนมาก ซึ่งหนึ่งในนั้นคือนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) และผู้ผลิตพิณและพัฒนาพิณอีสาน ในพื้นที่อำเภอหนองพอก จังหวัด ร้อยเอ็ด ซึ่งพัฒนาพิณอีสานให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น มีวิธีการผลิต เหมือนการผลิตกีตาร์ไฟฟ้า ซึ่งมีการใช้ ส่วนประกอบของกีตาร์ไฟฟ้านำมาใช้เป็นส่วนประกอบของพิณ เช่น หย่อง นัท(nut) ลูกบิด เฟรทกีตาร์ (Fret) และภาควงจรไฟฟ้าของกีตาร์ไฟฟ้า และมีการ ติดชั้นเสียงตามเครื่องตั้งเสียงดนตรีสากล (Tuner) โดยตั้งค่าความถี่ตัวโน้ตที่เป็นหลักเครื่องดนตรีสากลปัจจุบัน คือค่า 440Hz ทำให้พิณสามารถแบบปรับคีย์ตามเครื่องดนตรีอื่นๆได้โดยไม่ผิดเพี้ยน ส่งผลให้พิณมีเสียงที่คมชัดไพเราะมากขึ้น ตามหลักดนตรีสากล ทำให้พิณสามารถใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างกว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรายุทธ นพราลัย. (2544). การจัดกิจกรรมนอกเวลาคนตรีพื้นบ้านอีสาน
 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา10. นครปฐม: สาขา
 วิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธงชัย จันเต (2553) การศึกษาลายพินในวัฒนธรรมดนตรีอีสานกรณีศึกษา
 จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารศิลปกรรมบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา,
 13(1), 204-215.
- ปริญญา ปัญญาพันธ์. (2556). แผนธุรกิจ มีภูมิ พิณอีสาน. สาขาวิชาสังคม
 วิจัยและ พัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2546) การอนุรักษ์พัฒนาและเผยแพร่ดนตรีและศิลปะ
 การแสดงพื้นบ้านอีสานเชิงธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัย สารคาม, 22(1), 67-76
- วิโรจน์ เอี่ยมสุข. 2527. “แนวทางการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน,”ใน สมบัติอีสาน
 ครั้งที่ 3. บุรีรัมย์ : วิทยาลัยครูบุรีรัมย์
- วีรพันธ์ ธงตะกบ. (2548). รายงานผลการวิจัย การศึกษาประวัติและเทคนิค
 การผลิตเครื่องดนตรีอีสาน. วารสารช่อพะยอม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาสารคาม , 16(1) 27-58
- สนอง คลังพระศรี. (2541). หมอลำซึ่ง:กระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม
 ดนตรีของหมอลำในภาคอีสานนครปฐม : สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัญญา สมประสงค์ (2555). การศึกษาการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน : กรณี
 ศึกษา หมูบ้าน

ท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม. สาขาวิชามานุษยดุริยาง
ควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : กรุงเทพฯ
สุรศักดิ์ พิมพ์เสน. (2532). การทำแคน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านสีแก้ว ตำบล
สีแก้ว อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ .

ภราดร ทรงวิชา,พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพลและ ยงยศ วงศ์แพงสอน. (2563). การ
ผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ของ นายประกาศิต แสนปากดี ในพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร, 17(76), 10-17. เข้าถึงได้จาก [https://so02.tci-
thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/223704/164001](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/223704/164001)

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.(มปป.)./ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์,
ดนตรีพื้นบ้าน โหวด./ ศิลปินมรดกอีสานปี 2550 : สาขาศิลปะการ
แสดงปี 2550 /ศิลปินมรดกอีสาน./เข้าถึงได้จาก[https://cac.kku.
ac.th/cac2021](https://cac.kku.ac.th/cac2021), 18 เมษายน 2566.

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับ บทความของวารสารวารสาร วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์บทความของวารสารวารสาร

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ต้นฉบับเป็นบทความวิจัย และ บทความวิชาการ ถูกต้องตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนด
2. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ เป็นบทความภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหา และเอกสารอ้างอิงทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
3. บทความที่จะตีพิมพ์ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และจะไม่นำส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นภายใน 90 วัน นับจากวันที่ได้ส่งบทความนี้
4. ผู้นิพนธ์ต้องแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความ และยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขกองบรรณาธิการ
5. ในการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ผู้นิพนธ์ต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และส่งเข้าระบบภายใน 10 วัน หากท่านส่งล่าช้ากว่ากำหนด ทางกองบรรณาธิการจะนำบทความของท่านไปตีพิมพ์ในฉบับถัดไป

ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละข้อ / ส่วนประกอบ

- การตั้งค่าน้ำกระดาษ หัวกระดาษ 3 ซม. ท้ายกระดาษ 2.5 ซม. กั้นขวา 2 ซม. กั้นซ้าย 2 ซม.
- ชื่อบทความ ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทย ขนาด 18 pt ชนิดตัวหนา ภาษาอังกฤษ (Title) ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา ระบุผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และ ภาษาจีน ขนาด 14 pt ชิดด้านขวาของหัวกระดาษ
- สังกัดผู้พิมพ์ ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา ระบุ สาขาวิชา, สังกัด, ชื่อสถาบัน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) Corresponding author : e-mail, โทรศัพท์ ไว้ที่ เจริญรศท้ายหน้า
- บทคัดย่อ/ABSTRACT ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิด ตัวธรรมดา จำกัดความยาว 1 ย่อหน้า หรือ 150-200 คำ
- คำสำคัญ /Keyword (คำที่ 1), (คำที่ 2), (คำที่ 3), ขนาด 14 pt ชนิด ตัวธรรมดา ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ และท้าย ABSTRACT
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- นิยามศัพท์เฉพาะ ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- กรอบแนวคิดในการวิจัย ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา

วิธีดำเนินการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- วิธีรวบรวมข้อมูล	ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
องค์ความรู้ใหม่	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
สรุป	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
ข้อเสนอแนะ	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา เรียงตามตัวอักษร และจำนวนรายการ ต้องตรงกันและเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิง ในเนื้อหาบทความ

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์ : /สำนักพิมพ์.

หนังสือภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรตัวแรกของชื่อ./อักษรตัวแรกของชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)./หน้าที่ตีพิมพ์บทความ

วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วิทยานิพนธ์ (ชื่อย่อหลักสูตร) สถานที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา,

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./แหล่งที่มา (ถ้ามี)./เข้าถึงได้จาก URL.
วัน เดือน ปี ที่เข้าถึง.

แบบฟอร์มบทความวิจัย

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(ขนาด 18 pt ชนิดตัวหนา)

Title.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา)

ชื่อผู้นิพนธ์.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

สาขาวิชา.....สังกัด.....ชื่อสถาบัน.....(ไทย)

สาขาวิชา.....สังกัด.....ชื่อสถาบัน.....(อังกฤษ)

Corresponding author : e-mail.....โทรศัพท์.....

บทคัดย่อ.....(ขนาด16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา จำกัด

ความยาว 1 ย่อหน้า หรือ 150-200 คำ)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : (คำที่1), ...(คำที่ 2), (คำที่ 3),.....(ขนาด 14 pt ชนิด
ตัวธรรมดา)

ABSTRACT (ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

.....

Keywords : (Word 1), (Word 2), (Word 3),.....
(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

บทนำ(ขนาด 16 pt ชนิดหนา)

เนื้อหา(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....

นิยามศัพท์เฉพาะ (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....

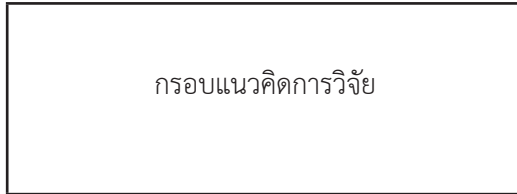
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....
.....
.....
.....

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)
.....
.....
.....

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)
.....
.....
.....
.....

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)
.....
.....

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล (ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)
.....
.....

วิธีรวบรวมข้อมูล (ขนาด 14 pt ชนิดหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ (ขนาด 14 pt ชนิดหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

สรุป (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

.....(ขนาด14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

รายการอ้างอิงขนาด 14 pt ธรรมดา.....
เรียงตามตัวอักษร และจำนวนรายการต้องตรงกันและเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหา
บทความ

หนังสือภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์ : /สำนักพิมพ์.

หนังสือภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรตัวแรกของชื่อ./อักษรตัวแรกของชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/
(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)/
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ

วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./วิทยานิพนธ์ (ชื่อย่อหลักสูตร) สถานที่พิมพ์ :
ชื่อสถาบันการศึกษา,

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./แหล่งที่มา (ถ้ามี)/เข้าถึงได้จาก URL. วัน เดือน
ปี ที่เข้าถึง.

แบบฟอร์มบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(ขนาด 18 pt ชนิดตัวหนา)

Title.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวหนา)

ชื่อผู้นิพนธ์..... 14 pt

สาขาวิชา.....สังกัด.....ชื่อสถาบัน.....(ไทย)

สาขาวิชา.....สังกัด.....ชื่อสถาบัน.....(อังกฤษ)

Corresponding author : e-mail.....โทรศัพท์.....

บทคัดย่อ.....(ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา จำกัดความยาว 1 ย่อหน้า หรือ 100-150 คำ)

.....

.....

.....

คำสำคัญ : (คำที่ 1), ...(คำที่ 2), (คำที่ 3),.....(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

ABSTRACT (ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

Keywords : (Word 1), (Word 2), (Word 3),.....
(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

บทนำ(ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

เนื้อหา(ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา)

รายการอ้างอิงขนาด 14 pt ธรรมดา.....
เรียงตามตัวอักษร และจำนวนรายการต้องตรงกันและเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหา
บทความ

หนังสือภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์ : /สำนักพิมพ์.

หนังสือภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรตัวแรกของชื่อ./อักษรตัวแรกของชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/
(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)./
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ

วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วิทยานิพนธ์ (ชื่อย่อหลักสูตร) สถานที่พิมพ์ :
ชื่อสถาบันการศึกษา,

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./แหล่งที่มา (ถ้ามี)./เข้าถึงได้จาก URL. วัน เดือน
ปี ที่เข้าถึง.

แบบฟอร์มส่งบทความ

เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารภูพานสาส์น

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....
 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....
 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย).....
 ชื่อผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ).....
 สังกัด.....หน่วยงาน.....

● **ที่อยู่ผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้สะดวก**

เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
 โทรศัพท์.....อีเมล.....

● **คำยินยอมของผู้แต่ง (Author)**

ข้าพเจ้าขอมอบลิขสิทธิ์ในบทความนี้ให้แก่ วารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยลิขสิทธิ์นี้หมายรวมถึงผลประโยชน์การตีพิมพ์ซ้ำ การแปลภาษาต่างประเทศ การถ่ายรูปภาพ หรือการทำซ้ำในรูปแบบอื่นๆ ข้าพเจ้ายืนยันว่า บทความนี้ไม่เคยเผยแพร่ที่ไหน หรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำส่งเพื่อพิจารณาถ่วงตีพิมพ์ในวารสารอื่นภายใน 90 วัน นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความนี้ และบทความดังกล่าวเป็นผลงานดั้งเดิมของข้าพเจ้า ยกเว้นการอ้างอิงถึงผลงานที่มีลิขสิทธิ์ของผู้เชี่ยวชาญและได้รับอนุญาตจากผู้ถือลิขสิทธิ์เท่านั้น และไม่ใช่อ้อยคำหมิ่นประมาทใดๆ อันละเมิดสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์เครื่องหมายการค้า และสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น

- ข้าพเจ้ารับรองบทความนี้ เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
 เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงาน ตามรายชื่อที่ระบุ ดังนี้

ผู้ร่วมที่ 1. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)
 ชื่อ - สกุล (ภาษาอังกฤษ)
 เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... อีเมล.....

ผู้ร่วมที่ 2.ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)
 ชื่อ - สกุล (ภาษาอังกฤษ)
 เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... อีเมล.....

หมายเหตุ : กรณีมีผู้ร่วมมากกว่า 2 คน ให้แนบข้อมูลผู้ร่วมผลงานด้วย

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความ
 (.....)
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 680 หมู่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร 47000
 โทรศัพท์/ โทรสาร 042-970214
 E-mail: phuphansarn@snru.ac.th
<http://pps.j.snr.ac.th>

@สีกาง

